

De overvalproblematiek en aanpak in Rotterdam onderzocht

Tjaza Appelman
Anton van Wijk
Marinka de Jong
Kitty Kanters

In opdracht van

Politie Eenheid Rotterdam en de Gemeente Rotterdam

Met medewerking van

Bo Bremmers, Karin Tjihof en Antoon Smulders

Omslag en opmaak

Marcel Grotens

Tjaza Appelman, Anton van Wijk, Marinka de Jong en Kitty Kanters

De overvalproblematiek en aanpak in Rotterdam onderzocht

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1. Inleiding	13
1.1. Verkenning van de literatuur	13
1.2. Overvallen in Rotterdam	18
1.3. Leeswijzer	20
2. Methoden van onderzoek	21
2.1. Deskresearch	21
2.2. Systeemonderzoek	21
2.3. Dossieronderzoek	22
2.4. Locatieanalyse	23
2.5. Interviews	23
2.6. Kanttekeningen	24
3. Contextanalyse	25
3.1. Vergelijking met andere steden	25
3.1.1. Demografie	25
3.1.2. Economie	28
3.1.3. Welzijn en zorg	30
3.1.4. Veiligheid	31
3.2. Analyse op niveau van de deelgemeente	35
3.2.1. Demografie	35
3.2.2. Economie	39
3.2.3. Welzijn	41
3.2.4. Veiligheid	42
4. Kenmerken van de overvallen	49
4.1. Aantal en soort overvallen	49
4.2. Pleegplaats	51
4.3. Locatiekenmerken	54
4.4. Modus Operandi	56
4.5. Slachtoffer en buit	61
4.6. Verschillen opgelost/niet-opgelost	63

5.	Kenmerken en achtergronden van de overvallers	71
5.1.	Algemene achtergronden en kenmerken	71
5.2.	Woonsituatie en gezinsproblematiek	72
5.3.	Opleidingsniveau en schoolcarrière	77
5.4.	Werk en financiën	78
5.5.	Vrienden en dagbesteding	79
5.6.	Middelengebruik en gokken	80
5.7.	IQ, persoonlijkheid en psychopathologie	82
5.8.	Motieven van de overvaller	86
5.9.	Verleden van de overvaller	87
5.10.	De lijnen bij elkaar	90
6.	Interventies	95
6.1.	Interventies en overvallers	95
6.2.	Politiële aanpak	100
6.3.	Aanpak Veiligheidshuis	101
7.	Conclusie	107
7.1.	Rotterdam en de andere G4-steden	107
7.2.	Overvallen	108
7.3.	Overvallers	109
7.4.	Aanpak	110
7.5.	Aanbevelingen voor de aanpak	112
	Geraadpleegde literatuur	115
	Bijlagen	119

Samenvatting

Inleiding en vraagstelling

Een aantal steden in Nederland heeft meer last van overvallen dan andere steden. Rotterdam is hier een voorbeeld van. Onder een overval wordt verstaan: 'het met geweld of onder bedreiging van geweld wegnemen en/of afpersen van enig goed, gepleegd tegen personen die zich in een afgeschermd ruimte bevinden of op een gepland/georganiseerd (waarde)transport, of de poging daartoe'. Uit de literatuur blijkt dat het bij overvallen meestal gaat om mannen tussen de 18 en 25 jaar van Nederlandse, Antilliaanse, Marokkaanse of Surinaamse afkomst. De meeste overvallers hebben geen nuttige dagbesteding in de vorm van opleiding of werk. Daarnaast komen ze vaak uit gebroken gezinnen, hebben ze psychische problemen, problematiek met verslaving en moeite met gezag.

In Rotterdam lijkt het bij de start van dit onderzoek anno 2012 te gaan om een relatief jonge dadergroep die met name overvallen pleegt op winkels en woningen. De gemeente Rotterdam en de politie-eenheid Rotterdam hebben aan Bureau Beke en de Dienst Regionale Informatieorganisatie (DRIO) gevraagd om inzicht te geven in de overvalproblematiek en de aanpak, teneinde de ketenaanpak te optimaliseren. Hierbij staan vijf onderzoeksvragen centraal die betrekking hebben op de context van de overvalproblematiek, de kenmerken van overvallen en overvallers en de aanpak. Daarnaast wordt gekeken waarin opgeloste overvallen verschillen van niet-opgeloste zaken. Waar mogelijk wordt hierbij een vergelijking gemaakt tussen het onderzoek met de dadergroep uit 2008¹ en de huidige onderzoeksresultaten. De antwoorden op de onderzoeksvragen leiden tot conclusies en aanbevelingen voor de ketenaanpak van de overvalproblematiek in Rotterdam.

Methoden van onderzoek

In dit onderzoek is sprake van multimethodenaanpak. Dat wil zeggen dat op basis van verschillende bronnen informatie is vergaard om zicht te krijgen op overvallen, overvallers en ketenaanpak in Rotterdam. De methoden van onderzoek betreffen een deskresearch, systeemonderzoek voor de analyse van de overvallen, dossieronderzoek voor de analyse van overvallers en locatieanalyse. Daarnaast zijn interviews gehouden met ketenpartners van het Veiligheidshuis en een aantal overvallers.

Contextanalyse

Een van de onderzoeksvragen is onderzoeken welke risicofactoren in de regio Rotterdam samenhangen met het aantal overvallen in deze regio. Op basis van de literatuurstudie is een aantal risicofactoren geselecteerd waarop Rotterdam is vergeleken met de andere G4-steden. Daarnaast is een vergelijking gemaakt tussen de deelgemeenten van Rotterdam om de spreiding van overvallen in de stad Rotterdam inzichtelijk te maken. Het gaat om een vergelijking op basis van geaggregeerde gegevens (zoals werkgelegenheid, inkomensniveau, voortijdige schooluitval) die niet 1-op-1 te vertalen zijn naar individuele personen. Een dergelijke analyse kan wel inzichtelijk maken in hoeverre Rotterdam kwetsbaar is voor criminaliteit in het algemeen en voor overvallen in het bijzonder.

In Rotterdam is niet zozeer sprake van unieke risicofactoren als wel dat bepaalde risicofactoren zich in grotere mate voordoen. Rotterdam verschilt in vergelijking met de andere G4-steden op het gebied van etniciteit van de inwoners; in Rotterdam wonen relatief meer Antillianen; een groep die op meerdere terreinen een achterstandpositie innemen. Daarnaast wonen in Rotterdam minder hoog opgeleiden dan in de andere G4-steden en is in Amsterdam en Rotterdam het percentage voortijdig schoolverlaters hoger dan in Utrecht en Den Haag. Verder heeft de Rotterdamse bevolking een groter aandeel eenoudergezinnen dan in de overige G4-steden en ligt het gemiddeld besteedbaar inkomen van de type huishoudens in Rotterdam iets lager dan in de andere G4-steden. Tevens ligt het aandeel werkenden van de totale beroepsbevolking lager en is het percentage personen met een bijstandsuitkering hoger dan in de andere G4-steden. Daarnaast drukt het feit dat rijkere huishoudens de stad verlaten en meer armere huishoudens zich in de stad vestigen de koopkrachtontwikkeling van Rotterdammers omlaag.

Op het gebied van zorg en jeugd worden zorginstellingen in grote steden, en met name in Zuid-Holland iets lager beoordeeld door cliënten en personeel dan zorginstellingen buiten grote steden of in andere regio's. De jongeren in Rotterdam voelen zich echter gezonder en roken minder dan in de andere G4-steden.

Op het gebied van veiligheid scoort Rotterdam ten opzichte van de overige G4-steden net boven de andere steden wanneer wordt gekeken naar misdrijven per 1.000 inwoners. Ingezoomd op diverse delictcategorieën scoort Rotterdam met name hoog op het gebied van vernieling en openbaar geweld en samen met Amsterdam op het gebied van overvallen. Verder is de Rotterdamse bevolking iets negatiever over het functioneren van de politie dan in de andere G4-steden.

Wanneer wordt gekeken naar de situatie per deelgemeente zijn er drie deelgemeenten die opvallen. Met name in Delfshaven, Feijenoord en Charlois zijn indicatoren aanwezig die een gebied kwetsbaar maken voor criminaliteit. Dit zijn onder andere de leeftijd van bewoners, etniciteit, gemiddeld besteedbaar inkomen, werkloosheid, eigen woningbezit, een lage sociale index en een lage veiligheidsindex.

Kenmerken overvallen

In de onderzoeksperiode zijn de meeste overvallen gepleegd op woningen, winkels, openbare wegen, horeca of bedrijventerreinen. Uit de locatieanalyse blijkt dat de motivatie voor het plegen van een overval verschilt per type object. Bij winkels lijken met name de aanwezige hoeveelheid geld en kwetsbare slachtoffers (bijvoorbeeld ouderen) van belang te zijn. Bij woningen speelt dit laatste ook, maar lijkt ook voorkennis een rol te spelen. De overvallen vinden met name in de avonduren plaats en zondag is de minst populaire dag voor het plegen van een overval. Wanneer binnen de regio Rotterdam wordt gekeken naar de overvallocatie vinden de meeste overvallen plaats in Rotterdam, gevolgd door Vlaardingen en Schiedam. In de stad Rotterdam vinden met name veel overvallen plaats in de deelgemeenten Prins Alexander, Feijenoord en Noord. Ruim een derde van de overvallen wordt binnen twee kilometer van de eigen woning van de overvaller gepleegd.

Een derde van de overvallen wordt gepleegd door één dader, vaker is sprake van twee daders. Wanneer een overval door meerdere daders is gepleegd, is in de helft van de situaties waarin dit bekend is, sprake van een taakverdeling. Een vermomming is bij ruim een derde van de zaken gebruikt, grotendeels in de vorm van een bivakmuts, sjaal of panty. Bij de meeste overvallen maken de daders gebruik van geweld of een (vuur)wapen. Het wapen wordt gebruikt om slachtoffers te dwingen geld, goederen of sieraden af te staan. Mogelijk hangt deze manier van afdreiging samen met de buit; overvallers gaan er bij driekwart van de overvallen met een buit vandoor. Hierbij is in ruim de helft van de gevallen sprake van één slachtoffer en in een kwart van de gevallen van twee slachtoffers.

De overvallen die gepleegd zijn in 2008 en 2012 verschillen weinig op de thema's pleegdag, tijdstip en manier van toenadering. Wel zijn er een aantal verschillen te benoemen wanneer wordt gekeken naar object, pleegplaats, aantal daders en wapengebruik. In 2008 hebben procentueel meer overvallen op geldtransporten plaatsgevonden en minder op de openbare weg dan in de onderzoeksperiode 2012. Daarnaast zijn in 2008 meer overvallen gepleegd in de stad zelf dan in de rest van de regio. Het aantal solodaders was in 2008 eveneens lager. Door de overvallers werden tijdens overvallen in 2008 meer vuurwapens, maar minder steekwapens gebruikt dan in de onderzoeksperiode 2012. Tot slot waren er in het onderzoek uit 2008 meer zaken met één slachtoffer dan in de onderzoeksperiode 2012.

Voor de overvallen in 2012 is geanalyseerd in hoeverre de opgeloste overvallen verschillen van de niet-opgeloste overvallen. Op het gebied van pleegmoment, -dag, -plaats, aantal slachtoffers, vermomming en taakverdeling verschillen opgeloste overvallen niet van onopgeloste overvallen. De overvallen die zijn opgelost, verschillen wel van onopgeloste zaken op object, deelgemeente, aantal daders en geweldgebruik. Zo zijn overvallen op winkels vaker opgelost dan overvallen op woningen. In Rotterdam zijn in de deelgemeenten Noord, Charlois en Feijenoord minder zaken opgelost, terwijl in Prins Alexander juist meer zaken zijn opgelost. Zaken worden ook minder snel opgelost wanneer meerdere overvallers bij een zaak betrokken zijn. Overvallen waarbij gebruik is gemaakt van een

vuurwapen of fysiek geweld zijn minder vaak opgelost dan overvallen waarbij gebruik is gemaakt van steekwapen. Tot slot is de manier van toegangsverschaffing eveneens van invloed op het oplossingspercentage. Overvallen die buiten plaatsvinden of waarbij de toegang is verschaft door aan te bellen, zijn minder vaak opgelost dan overvallen met een reguliere benaderingswijze (via gebruikelijke toegangsdeur).

Kenmerken en achtergronden van overvallers

De kenmerken en achtergronden van overvallers zijn geanalyseerd op basis van dossiers van reclassering en Jeugdzorg Nederland. Wanneer een vergelijking wordt gemaakt tussen de problematiek van overvallers op diverse onderwerpen, dan is de problematiek het grootst op zes domeinen. Voor deze domeinen geldt dat bij meer dan de helft van de overvallers volgens de dossiers sprake is van problematiek. Dit zijn de domeinen problematiek in het gezin, financiën, crimineel milieu, dagbesteding en cognitieve vaardigheden. De problematiek in het gezin lijkt met name op het gebied van afwezigheid van ouders, criminaliteit van ouders of gezinsleden en geweld in het gezin te spelen. In gezinnen waarin sprake is van problematiek heeft dit vaak betrekking op meerdere gebieden (financiën, afwezigheid van ouders, geweld). De financiële problematiek van overvallers wordt veroorzaakt door schulden, slecht kunnen omgaan met geld en een gebrek aan inkomsten. Dit laatste kan samenhangen met de problematiek die overvallers ervaren op het gebied van werk; bijna de helft van de overvallers heeft geen baan. Van de overvallers zonder baan heeft ruim de helft een uitkering. Het merendeel van de overvallers heeft geen dagbesteding en hangt met name op straat rond of houdt zich bezig met criminele of antisociale activiteiten. Dit gebeurt over het algemeen samen met vrienden die (tevens) bekend zijn bij justitie of politie. Tot slot heeft bijna twee derde van de overvallers een gebrekkige ontwikkeling van cognitieve vaardigheden. Met name de impulscontrole van de overvallers is laag. Ook hebben zij een gebrekkige gewetensfunctie en weinig empathie. Dit heeft als gevolg dat de houding, denkpatronen en het gedrag van overvallers over het algemeen negatief zijn en volgens de reclassering tot een hoog recidiverisico leiden.

Uit een verdiepende statistische analyse blijkt dat twee van de daderprofielen uit het onderzoek van 2008 ook in dit onderzoek naar voren komen. Dit zijn de meelopers en overlevers. De meelopers zijn relatief jonge jongens met een 'normale' opvoedingssituatie, werk of een opleiding, die weinig tot geen antecedenten hebben. Deze daders komen in het criminele circuit door beïnvloeding vanuit hun omgeving. Overlevers zijn daarentegen een stuk ouder en onderscheiden zich door ernstig problematisch gedrag. Ze zijn (hard)drugsverslaafd en kampen met schulden. Daarnaast hebben ze een lange criminele carrière. Ze plegen delicten om te voorzien in hun levensbehoefte, om hun verslaving te bekostigen of hun schulden af te lossen. De delicten plegen ze alleen. De andere twee daderprofielen, routiniërs en doorgroeiers, zijn gedeeltelijk in de analyse te onderscheiden.

Een van de vragen binnen dit onderzoek is of er in 2012 sprake is van een andere dadergroep dan in 2008. De dossieranalyse schetst geen eenduidig beeld. Op een aantal gebieden verschillen de groepen van elkaar (zoals woonsituatie, gezinsproblematiek, opleiding, financiële problematiek en cognitieve vaardigheden), maar er zijn ook gebieden waarop de groepen overeenkomen (zoals verslaving, gewetensontwikkeling, empathie en werk). Daarnaast kan een deel van de verschillen mede worden veroorzaakt door het feit dat op bepaalde gebieden maar weinig bekend is over de overvallers uit 2008. Er zijn echter wel een aantal gebieden te benoemen waarop sprake is van duidelijke verschillen. In 2008 wonen meer overvallers bij hun moeder dan in 2012. Hierbij staat in de dossiers van de overvallers uit 2008 minder problematiek in het gezin vermeld dan bij de overvallers uit 2012. Ook na het achttiende levensjaar is bij overvallers uit 2012 vaker sprake van een problematische woonsituatie. Met betrekking tot problematiek op de basisschool staan er bij de overvallers uit 2012 meer problemen vermeld dan bij die uit 2008. Dit kan onder andere verklaard worden doordat meer overvallers uit 2012 speciaal onderwijs volgen. Overvallers uit 2012 hebben wel vaker een vmbo-opleiding en beroepsopleiding gevolgd dan de overvallers uit 2008. Wanneer wordt gekeken naar de financiële problematiek van de overvallers staat bij de overvallers uit 2012 meer financiële problematiek vermeld door schulden of een gebrek aan inkomsten. Een ander verschil is dat bij de overvallers uit 2012 meer sprake is van een problematische dagbesteding dan bij de overvallers uit 2008. Tot slot is er bij de overvallers uit 2008 meer sprake van problematiek op het gebied van impulscontrole.

Interventies

Uit de dossieranalyse komt naar voren dat ruim driekwart van de overvallers uit beide groepen (2008/2012) al bekend is bij diverse instanties voordat zij de overval plegen. Het merendeel hiervan is of was cliënt bij de (jeugd)reclassering. Hierbij gaat het met name om onvoorwaardelijke gevangenisstraffen en werkstraffen. Gemiddeld hebben de overvallers voorafgaand aan de overval vier interventies gevolgd of opgelegd gekregen. Voor de overvallers uit 2008 is daarnaast gekeken welke interventies zij na de overval opgelegd hebben gekregen in de periode tot 2013. Bijna de helft van de overvallers heeft wederom een interventie opgelegd gekregen na de overval. Dit zijn met name reclasseringstoezicht, een werkstraf en/of gedragsinterventie of zijn weer gedetineerd geweest.

Bij de overvallers van wie dit bekend is, is de houding ten opzichte van de hulpverlening problematisch. Ze komen afspraken niet na, komen niet opdagen of weigeren hulpverlening. Het oordeel van de overvallers zelf over de opgelegde interventies is divers. Sommige vinden dat ze te weinig hulp krijgen, een aantal wil geen hulp en een enkeling is positief over de begeleiding vanuit justitie en de hulpverlening.

In 2011 is het Actieprogramma Ketenaanpak Overvalcriminaliteit vastgesteld door de Rotterdamse driehoek. Sinds 2012 richt het Veiligheidshuis zich op de overvalpro-

blematiek in Rotterdam met een intensieve persoonsgerichte aanpak. De ketenpartners binnen het Veiligheidshuis spreken van twee soorten overvallers, personen die uit pure noodzaak de overval plegen en beroeps-criminelen. Bij beide groepen speelt LVB (licht verstandelijk beperkte)-problematiek een grote rol.

De huidige aanpak richt zich op zorg en toezicht. De overvaller wordt hulp geboden op de leefgebieden waarop hij hulp nodig heeft. Daarnaast krijgen vrijwel alle overvallers die uit detentie komen elektronisch toezicht opgelegd. Dit zorgt ervoor dat naleving van de regels die vanuit de reclassering zijn opgelegd, kan worden gecontroleerd. Binnen de huidige aanpak vinden de ketenpartners vooral het maatwerk en de samenwerking tussen de diverse ketenpartners belangrijke onderdelen.

Verbeterpunten binnen de huidige aanpak zijn het verbeteren van toezichtmogelijkheden bij overvallers zonder vaste woon- of verblijfplaats. Daarnaast zijn betere zorg voor personen met dubbele diagnostiek (bijvoorbeeld verslaafd en schizofreen) en meer opvangplaatsen met kortere wachttijden nodig. Verder moet de regelgeving binnen de diverse deelgemeenten meer op elkaar worden afgestemd. Op het gebied van informatie-uitwisseling is het met name van belang dat moeilijkheden rondom privacywetgeving zo snel mogelijk worden opgelost. Hier wordt momenteel aan gewerkt door een privacydeskundige. Instanties die door de huidige ketenpartners binnen de huidige aanpak worden gemist, zijn de jeugd-reclassering, zorginstanties, de belastingdienst en betrokkenheid vanuit de rechterlijke macht.

Conclusie en aanbevelingen voor beleid

Factoren in Rotterdam, en in het bijzonder in de in verschillende opzichten kwetsbare deelgemeenten Delfshaven, Feijenoord en Charlois, houden verband met de overvalproblematiek, zonder hiermee causale relaties te veronderstellen. De aanpak van de overvalproblematiek verdient daarom ook op macrostructureel niveau blijvende aandacht (stadsvernieuwing, armoede, voortijdig schoolverlaten, e.d.).

Er is meer inzicht nodig om te bepalen welke factoren van invloed zijn op het wel of niet oplossen van overvallen en hoe de verschillen tussen deelgemeenten te verklaren zijn. Dit geldt zowel voor het type overval als de deelgemeente waarin de overval plaatsvindt.

Het gegeven dat het merendeel van de overvallers uit problematische gezinssituaties komt, waarbij problemen op het gebied van financiën, cognitieve vaardigheden, dagbesteding en omgang met het criminele milieu eveneens spelen, leidt tot diverse aanbevelingen voor de aanpak. Hierbij ligt de nadruk op de preventieve kant van de aanpak c.q. vroegtijdig ingrijpen. Op het moment dat een jongere een overval pleegt en nog deel uitmaakt van een gezin met broertjes of zusjes zouden instanties zich moeten richten op een bredere gezinsaanpak. De beperkte middelen van instanties zorgen ervoor dat hiervoor een aantal criteria opgesteld moeten worden. Het plegen van een delict (bijvoorbeeld een overval), meerdere problemen in het gezin en besmettingsgevaar (voor de jongere gezinsleden) kun-

nen criteria zijn. Voor een effectieve aanpak is een adequate diagnostiek van de cognitieve vaardigheden en eventuele psychische problemen essentieel. De resultaten van een IQ-test en persoonlijkheidsonderzoek kunnen richting geven aan de op te leggen interventies en sancties. Hierbij is de volledigheid van dossiers van partners van het Veiligheidshuis eveneens van belang. Deze partners spelen ook een belangrijke rol bij het motiveren van overvallers om hun problematiek aan te pakken. Dit kan bijvoorbeeld door motiverende gespreksvoering en het 'opplussen' van zorgteams. Binnen het Veiligheidshuis is een deel van de verbeterpunten al erkend. Deze verbeterpunten moeten geadresseerd worden aan de juiste instanties door een functionaris met doorzettingsmacht die ook resultaatafspraken kan maken.

Het vertrouwen in de politie en de daarmee samenhangende meldingsbereidheid dienen versterkt te worden. De opsporing van overvallers kan aan kracht winnen door (nog meer) te investeren in een goede informatiepositie van de politie in de wijken. Hierin ligt zowel een rol voor de wijkagent als de Criminele Inlichtingen Eenheid. Daarnaast kan meer aandacht voor postdelictgedrag van de daders leiden tot meer inzicht en een meer gerichte aansturing van politie-eenheden na een overvalalarm, waardoor de kans op een aanhouding groter wordt.

Eindnoot

- 1 Dedert, P., Jong, M. de, Kanters, K. & Leijstra, Y. (2009). *Strategische Analyse Overvallen*. Rotterdam: Politie Rotterdam Rijnmond.

1 Inleiding

Het aantal overvallen in Nederland neemt sinds 2007 toe. Het Ministerie van Veiligheid en Justitie heeft de Taskforce Overvallen ingesteld om te adviseren hoe overvallen beter kunnen worden aangepakt. Inmiddels daalt het aantal overvallen sinds 2012 licht (Taskforce overvallen, 2013). Een aantal steden heeft meer last van overvallen dan andere steden. Rotterdam is hier een voorbeeld van. In deze inleiding zal eerst worden ingegaan op wat er in de literatuur bekend is over overvallen en overvallers in het algemeen. Daarna zal dieper worden ingegaan op de problematiek in Rotterdam. Vooraf wordt opgemerkt dat het onderzoek een coproductie is van Bureau Beke en de afdeling Strategische Analyse van de Dienst Regionale Informatieorganisatie (DRIO) van de politie-eenheid Rotterdam.

1.1 Verkenning van de literatuur

Onder een overval wordt verstaan: ‘het met geweld of onder bedreiging van geweld wegnemen en/of afpersen van enig goed, gepleegd tegen personen die zich in een afgeschermd ruimte bevinden of op een gepland/georganiseerd (waarde-)transport, of de poging daartoe’ (Taskforce Overvallen, 2013).

Delictkenmerken

Overvallen vinden plaats op allerlei verschillende objecten. In de afgelopen tien jaar vond in Nederland ongeveer 40 procent van de overvallen plaats in de detailhandel, 25 procent op particulieren, 14 procent op horecabedrijven en 12 procent op de transportsector (Wijnen, 2011). In de horeca zijn overvallen op maaltijdbezorgers tot 2010 sterk toegenomen. Hierna namen deze af, vermoedelijk door de inspanningen van politie en ondernemers om overvallen op deze doelgroep te beperken (Rovers e.a., 2010; KLPD, 2006). Rovers e.a. (2010) stellen dat per object andere dadergroepen actief zijn, waardoor er sprake is van verschillende motieven, voorkeuren en werkwijzen.

Op basis van de literatuur zijn diverse gegevens bekend over het moment waarop overvallen worden gepleegd. Overvallen vinden vooral plaats in de wintermaanden. Verder gebeuren ze gelijk verspreid over de dagen van de week, enkel op zondag hebben minder overvallen plaats in vergelijking met de andere dagen van de week (KLPD, 2006). Het tijdstip van een overval is afhankelijk van het type object. Ruim 60 procent van de

overvallen geschiedt tussen 17.00 en 02.00 uur. Hierbij zijn openingstijden van openbare gelegenheden, zoals winkels of horecagelegenheden, van invloed. De meeste overvallen op winkels voltrekken zich in de middag of rond sluitingstijd. Overvallen op financiële instellingen spelen zich vaker in de ochtend af. Daarentegen vinden overvallen op benzinstations plaats tussen 18.00 en 21.00 uur en op horecabedrijven tussen 21.00 en 03.00 uur (Mesu & Van Nobelen, 2012a; Van Wijk, Schoenmakers & Manders, 2011; Rovers, 2011; KLPD, 2006).

De mate van beveiliging en zichtbaarheid van een object (aan de buitenkant) zijn van invloed op de kans op een overval; meer beveiliging verlaagt de kans op een overval. Daarnaast zijn de zichtbaarheid en hoeveelheid personeel, ligging van het pand en vluchtwegen verbonden met een lager risico op overvallen (Wijnen, 2011). In andere onderzoeken stellen onderzoekers dat het meer gaat om pakkans en buitverwachting, dan om beveiliging (Blanken, 2010; Kroese & Staring, 1993). Hierbij laat een groep overvallers zich minder afschrikken door beveiligingsmaatregelen dan een solodader (Van der Zee, Van de Ven & Vriezelaar, 1999). Uit de literatuurstudie blijkt niet of overvallers hun daad wel of niet voorbereiden. Een aantal auteurs gaat uit van een rationele keuze, terwijl anderen een overval meer zien als een impulsieve daad (Wijnen, 2011; Blanken, 2010; Kroese & Staring, 1993). In recent onderzoek blijkt dat ongeveer een derde van de overvallen gebeurt met behulp van informatie van een tipgever (Bernasco, Lindegaard & Jacques, 2013).

Overvallen vinden met name plaats in buurten waar bewoners met verschillende etnische achtergronden wonen, waar het gemiddelde inkomen laag is en waar bewoners veel verhuizen. Een van de oorzaken hiervoor is dat de sociale cohesie in deze buurten lager is dan in buurten waar de sociale cohesie groot is. Hierdoor is de kans op criminaliteit, waaronder overvallen, groter (Van Wilsem, 2010). Net als bij andere vormen van vermogenscriminaliteit stijgt het aantal overvallen met name wanneer er sprake is van een hoge werkloosheid (Mesu & Van Nobelen, 2012b).

Daderkenmerken

De meeste overvallers zijn mannen. Vrouwen plegen slechts 3,5 procent van de overvallen. Dat gebeurt dan vaak met een man (Van Wijk e.a., 2011; Rovers e.a., 2010).

De leeftijd van overvallers daalt; in het jaar 2008 is de ondergrens van de leeftijd ten tijde van de overval van zestien-zeventien jaar gedaald naar veertien-vijftien jaar. Het merendeel van de daders is tussen de 18 en 35 jaar oud (Mesu & Van Nobelen, 2012b; Van Wijk e.a., 2011; De Jong & Hekkert, 2009; Kroese & Staring, 1993). Vijftien procent van de overvallers wordt ouder dan 35 jaar geschat. Dadergroepen bestaan meestal uit daders van dezelfde leeftijdscategorie (Rovers e.a., 2010). Verder pleegt ruim tachtig procent van de minderjarige daders een overval in de eigen regio, terwijl dit bij zeventig procent van de meerderjarige overvallers het geval is.

Wanneer wordt gekeken naar de achtergrond van overvallers plegen Nederlanders in absolute aantallen de meeste overvallen (Mesu & Van Nobelen, 2012b; Rovers e.a., 2010). Daarnaast plegen Antillianen, Surinamers en Marokkanen verhoudingsgewijs een relatief groot aantal overvallen (Rovers, e.a., 2010; De Jong & Hekkert, 2009). Nederlanders en Marokkanen overvallen relatief meer bedrijven, terwijl Antillianen en Surinamers zich meer richten op woningen (Mesu & Van Nobelen, 2012a).

Bij een overval is in het overgrote deel van de zaken sprake van twee of meer daders. Ongeveer een derde van de overvallen wordt gepleegd door één dader. De meeste dadergroepen bij overvallen bestaan uit personen met verschillende etnische achtergronden. De daders kennen elkaar vanuit school of de buurt. Bij meerdere daders richt een van de daders zich meestal op de slachtoffers, terwijl de andere daders de buit pakken. Dit gebeurt bij openbare gelegenheden, zoals winkels, meestal in de vorm van een hit-and-runoverval. Hierbij komen de overvallers als klant binnen, waarna ze het personeel bedreigen, de buit pakken en er dan weer snel vandoor gaan (Rovers, 2011; De Jong & Hekkert, 2009; KLPD, 2006). Uit onderzoek blijkt dat de motivatie om een overval te plegen bij het merendeel van de daders (66%) geld is. Daarnaast worden spanning, groepsdruk en status genoemd (Blanken, 2010).

De meeste overvallers (ruim tachtig procent) hebben een crimineel verleden en zijn bekend bij de politie, het Openbaar Ministerie (OM) en hulpverleningsinstanties. De delicten waarmee ze bekend zijn, zijn met name andere vermogensdelicten en geweldsdelicten, maar ook vernieling en diefstal met geweld (Van Wijk e.a., 2011; Rovers e.a., 2010; De Jong & Hekkert, 2009; Van der Linde-Koster & Staal Koppelman, 2004; Kroese & Staring, 1993).

Een groot deel van de overvallers is laag opgeleid. Daarnaast heeft meer dan een derde gespijeld van school en is, mede hierdoor, vaak van opleiding veranderd. Een derde van de verdachten van overvallen volgt geen opleiding en heeft geen werk in de periode rond het plegen van de overval. Het werkloosheidspercentage onder overvallers ligt volgens diverse onderzoeken rond de 65 procent. Werkloosheid loopt als een rode draad door het arbeidsverleden van overvallers (Bernasco e.a., 2013; Van Wijk e.a., 2011; De Jong & Hekkert, 2009; Kroese & Staring, 1993). De inkomsten van overvallers komen voor het grootste deel uit zakgeld, uitkeringen, studiefinanciering of criminele activiteiten. De werkloosheid gaat gepaard met schulden en een (subjectief) gebrek aan alternatieven om de situatie op te lossen. Het plegen van een overval lijkt de beste manier om geldproblemen op te lossen (Van Wijk e.a., 2011; Kroese & Staring, 1993).

De helft van de verdachten van overvallen gebruikt drugs, meestal softdrugs. Bijna driekwart doet dit dagelijks. Een deel van de daders pleegt overvallen om in hun dagelijkse behoeften of luxe goederen te kunnen voorzien, voor anderen gaat het vooral de eerste keren om de spanning die het oplevert. Naast drugsproblemen, kampt een deel van de overvallers met alcoholproblemen en een gokverslaving (Bernasco e.a., 2013; De Jong & Hekkert, 2009; Van der Linde-Koster & Staal Koppelman, 2004).

In het onderzoek van Kroese en Staring (1993) betitelt de helft van de overvallers zijn jeugd als problematisch. Uit diverse onderzoeken blijkt dat de gezinssituatie van overvallers zich kenmerkt door verstoorde relaties, zowel tijdens hun jeugd als gedurende hun verdere leven. In ruim de helft van de gevallen zijn overvallers opgegroeid in een gezin waar een van de twee ouders gedwongen of vrijwillig vertrokken is. Meestal is het de moeder die het gezin alleen bestiert (Van Wijk e.a., 2011; Van der Linde-Koster & Staal Koppelman, 2004; Kroese & Staring, 1993). Uit onderzoek van De Jong en Hekkert (2009) blijkt dat 41 procent van de overvallers tot zijn vijftiengste geen enkel contact heeft met zijn vader. Daarnaast heeft 65 procent criminele gezinsleden; in een aantal gevallen is de overval met familieleden gepleegd (De Jong & Hekkert, 2009). Naast afwezigheid van ouders kunnen er ook nog andere factoren meespelen. Hieronder vallen middelegebruik, huiselijk geweld en/of verwaarlozing (Van Wijk e.a., 2011).

Veel daders hebben psychische problemen. In de meeste gevallen zijn dit stoornissen op As-II van de DSM.² De daders hebben persoonlijkheidsstoornissen met bijvoorbeeld narcistische of antisociale trekken of trekken van een borderline stoornis. Daarnaast heeft een groot deel van de overvallers moeite met gezag en lage zelfcontrole (Van Wijk e.a., 2011; De Leeuw, 2010; De Jong & Hekkert, 2009). Verder komt uit het onderzoek van Van der Linde-Koster en Staal-Koppelman (2004) naar voren dat overvallers een lagere mate van normbesef en zelfcontrole hebben. Een van de oorzaken hiervan is dat daders meestal niet in een traditioneel gezin opgroeien, school voortijdig verlaten en weinig werken, waardoor zij sociale controle missen.

De kenmerken van overvallers komen overeen met de kenmerken van plegers van andere vormen van criminaliteit, zowel op het gebied van demografie als criminele carrière (Rovers e.a., 2011).

Ontwikkelingen over de tijd

Over de afgelopen tien jaar is een aantal trends zichtbaar met betrekking tot overvallen. De eerste trend is dat het aantal overvallen daalt van 2000 tot 2007. In 2007 stijgt het aantal overvallen weer. Sinds 2012 is er echter weer sprake van een afname van het aantal overvallen (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2013).

De regionale spreiding van overvallen is stabiel; overvallen hangen samen met de mate van stedelijkheid van een gebied ofwel des te meer stedelijkheid, des te meer overvallen. Vier trends zijn geïdentificeerd met betrekking tot de overvallen objecten. Allereerst neemt het aantal overvallen op woningen met bijna tachtig procent toe in de periode van het jaar 2000 tot het jaar 2010. In 2011 en 2012 is het aantal woningovervallen licht afgenomen. Het aantal overvallen op de detailhandel neemt af (7%), meer specifiek gaat het hierbij om particuliere waardetransporten, taxichauffeurs, tabakszaken, banken en videotheken. Daarnaast is er een aantal objecten waarop het aantal overvallen tot 2006 afnam, maar waarbij sinds 2007 sprake is van een toename. Dit zijn met name de hore-

cagegelegenheden, supermarkten, slijterijen en coffeeshops. Een mogelijke verklaring voor deze verschuivingen is het verschil in beveiligingsniveau van objecten. Meer onderzoek is echter nodig om hier harde uitspraken over te kunnen doen (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2013; Rovers e.a., 2010; Taskforce overvallen, 2010).

Het aandeel overvallen dat tot een buit leidt, is stabiel gebleven over de afgelopen tien jaar. De buit bestaat wel minder uit contant geld dan tien jaar geleden. Dit hangt vermoedelijk samen met de toename van het aantal woningovervallen, aangezien hierbij minder vaak geld wordt meegenomen, maar meer elektronica of gebruiksmiddelen (Rovers e.a., 2010).

Een andere trend is dat overvallen in vergelijking met tien jaar geleden steeds vaker in groepen worden gepleegd. Het aantal personen dat alleen een overval pleegt, is met zestien procent afgenomen. Deze trend hangt vermoedelijk samen met de stijging van het aantal woningovervallen, omdat deze overvallen vaker met meerdere daders worden gepleegd (Rovers e.a., 2010).

De laatste trend die zichtbaar is, is dat verdachten steeds vaker meerdere antecedenten hebben. Sinds 2007 worden verdachten aangehouden met een groter aantal antecedenten dan in de jaren ervoor (Rovers, 2011).

Op basis van de literatuur is in kaart gebracht welke kenmerken samenhangen met overvallen. Deze achtergronden zullen worden meegenomen bij het beantwoorden van de onderzoeksvraag welke kenmerken in Rotterdam in verband gebracht kunnen worden met de overvalproblematiek. Een opsomming van deze kenmerken staat in bijlage 1. Achtergronden zijn onder andere geslacht, leeftijd, gebrek aan een opleiding, werkloosheid en verslavingsproblematiek.

Resumé

Met betrekking tot de delictkenmerken zijn beveiliging, pakkans, buit en buurtkenmerken (diverse etniciteiten, laag inkomen, hoge verhuismobiliteit) van invloed op het aantal overvallen in een bepaald gebied. Bij daderkenmerken gaat het met name om mannen tussen de 18 en 25 jaar van Nederlandse, Antilliaanse, Marokkaanse of Surinaamse afkomst. Ook hebben zij over het algemeen geen werk, een laag opleidingsniveau en gebruiken ze drugs. Tot slot komen overvallers vaak uit gebroken gezinnen, hebben zij last van psychische problemen en moeite met gezag. De trends die zich in de loop der jaren aftekenen, zijn dat het aantal woningovervallen stijgt, terwijl het aantal overvallen op de detailhandel afneemt. Daarnaast wordt er minder vaak contant geld meegenomen als buit en worden overvallen meer in groepen gepleegd. Tot slot hebben verdachten steeds vaker meerdere antecedenten.

1.2 Overvallen in Rotterdam

Het aantal overvallen in de regio Rotterdam-Rijnmond is in de eerste twee maanden van 2012 met 50 procent gestegen. Dat heeft politiechef Paauw bekendgemaakt. In de maanden januari en februari werden 93 overvallen gepleegd; vorig jaar waren dat er 62. In de strijd tegen de overvallen heeft de politie dertig man toegevoegd aan het al vijftig man sterke 'Regionale Team Overvallen'. Behalve meer overvallen kon de korpschef ook een stijging van het aantal aanhoudingen melden. De eerste twee maanden van dit jaar zijn er 73 personen aangehouden in verband met de overvallen. Dat zijn er bijna twee keer zoveel als in 2011 (Rijnmond, 2012).

In bovenstaand nieuwsbericht is in een notendop weergegeven wat de problematiek is waar de gemeente Rotterdam en de politie-eenheid Rotterdam sinds het voorjaar van 2010 in toenemende mate mee zijn geconfronteerd. Uit informatie van de politie en gemeente zou de problematiek in Rotterdam gaan om:

- Een toename van het aantal (gewelddadige) overvallen;
- Een relatief jonge dadergroep;
- Slachtoffers vooral in het midden- en kleinbedrijf en woonhuizen: sectoren en locaties waar het niveau van beveiliging over het algemeen laag is;
- Een relatief geringe buit;
- Impulsieve en weinig gecalculerde of voorbereide overvallen – dit roept de vraag op of er sprake is van gelegenheidscriminelen.

Op lokaal niveau wordt van alles aan gedaan om de stroom overvallen en overvallers te stoppen. Zo werken gemeente, politie, Openbaar Ministerie en bedrijfsleven intensief samen en zijn vanuit de regiopolitie binnen het Regionaal Team Overvallen (RTO) 80 politiemensen bezig met het oplossen van overvallen.

Ondanks het feit dat er diverse preventieve maatregelen zijn getroffen, het RTO relatief succesvol is in het oplossen van zaken en aanhouden van verdachten³ en het Openbaar Ministerie de verdachten vervolgt, worden er telkens weer nieuwe overvallen gepleegd. Het leek er anno 2012 op dat de aanwas van nieuwe overvallers moeilijk te stoppen is. In 2013 is het aantal overvallen overigens gedaald.⁴

Opdracht en onderzoeksvragen

De gemeente Rotterdam en de korpsleiding van de politie-eenheid Rotterdam hebben aan Bureau Beke en de afdeling Strategische Analyse van de politie gevraagd om inzicht te geven in de overvalproblematiek en de aanpak teneinde de ketenaanpak te optimaliseren. De onderzoeksvragen staan hieronder vermeld en zijn gegroepeerd rond de thema's context overvalproblematiek, overvallers, overvallen, aanpak, conclusies en aanbevelingen.

Context overvalproblematiek

1. Welke risicofactoren in de regio Rotterdam-Rijnmond kunnen in verband worden gebracht met de overvalproblematiek?

Overvallen

2. Wat zijn de kenmerken van de gepleegde overvallen op de volgende gebieden?
 - aantal
 - soort
 - pleegplaats
 - locatiekenmerken
 - modus operandi
 - slachtoffer en buit
 - opgelost en niet-opgelost

Overvallers

3. Wat zijn de kenmerken en achtergronden van de aangehouden overvallers?
 - d. Hoe ziet hun criminaliteitspatroon eruit?
 - e. Hoe functioneren de overvallers op de volgende leefgebieden?
 - woonsituatie
 - gezinsproblematiek
 - relaties
 - opleiding
 - werk, financiën
 - vrienden en vrije tijd
 - middelengebruik
 - psychopathologie

Aanpak

4. Hoe kan de aanpak van de overvalproblematiek in Rotterdam-Rijnmond thans worden getypeerd?
 - Met welke interventies (civiel- en strafrechtelijk) hebben de overvallers te maken gehad en welk resultaat heeft dat opgeleverd?

Conclusies en aanbevelingen

- a. Welke conclusies en aanbevelingen volgen uit de resultaten van het onderzoek voor de ketenaanpak van de overvalproblematiek in Rotterdam-Rijnmond?

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd. Allereerst worden in hoofdstuk 2 de methoden van onderzoek toegelicht. In hoofdstuk 3 staat een contextanalyse waarin een vergelijking op verschillende indicatoren wordt gemaakt tussen Rotterdam en andere grote steden. Daarnaast worden deelgemeenten van Rotterdam met elkaar vergeleken om te analyseren of in bepaalde deelgemeenten meer risicofactoren voor criminaliteit c.q. overvallen aanwezig zijn dan in andere deelgemeenten. De overvallen uit de onderzoeksperiode worden in hoofdstuk 4 verder beschreven. Hierbij worden diverse kenmerken benoemd en komen eventuele verschillen tussen opgeloste en niet-opgeloste overvallen aan bod. In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op de kenmerken en achtergronden van de overvaller. Vervolgens worden in hoofdstuk 6 de gevolgde interventies voor overvallers besproken en wordt ingegaan op de aanpak vanuit het Veiligheidshuis. Tot slot volgen de conclusies en aanbevelingen.

Eindnoten

- 1 Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. Dit is het handboek van de American Psychological Association, waarin alle officieel erkende psychische stoornissen worden benoemd. As-II omvat de persoonlijkheidsstoornissen.
- 2 Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. Dit is het handboek van de American Psychological Association, waarin alle officieel erkende psychische stoornissen worden benoemd. As-II omvat de persoonlijkheidsstoornissen.
- 3 Het oplossingspercentage in eenheid Rotterdam ligt rond de 40 procent. Het landelijke percentage ligt tussen 25-30 procent.
- 4 De Volkskrant bericht op 28 november dat het aantal straatroven en overvallen in Rotterdam met 30 procent is vermindert. Burgemeester, politie en OM schrijven deze verlaging toe aan de nieuwe aanpak (zie paragraaf 6.2 en 6.3), waarbij honderden overvallers worden gemonitord. Het feit dat overvallers uit de anonimiteit worden gehaald en elektronisch toezicht opgelegd krijgen, wordt gezien als succesfactor (De Volkskrant, 'eenderde minder overvallen in Rotterdam', 28 november 2013).

2 Methoden van onderzoek

In dit hoofdstuk komen de methoden van onderzoek aan de orde. Het onderzoek kent een multimethodenaanpak, wat wil zeggen dat er op basis van diverse methoden kennis wordt gegenereerd over het fenomeen overvallen in Rotterdam. De methoden van onderzoek hebben betrekking op deskresearch, systeem- en dossieranalyse, observatieonderzoek en interviews. In de hiernavolgende paragrafen wordt een nadere toelichting op voornoemde methoden gegeven. In dit rapport wordt, indien mogelijk, een vergelijking gemaakt tussen de kenmerken en achtergronden van overvallen en overvallers uit 2007-2008 (2008) en 2011-2012 (2012).

2.1 Deskresearch

Naast een beschrijving van de literatuur (zie vorig hoofdstuk) is op basis van bestaande gegevens een beeld geschetst van Rotterdam, met als doel de problematiek van de overvallen in een bredere context te plaatsen. Dat is op vier manieren gebeurd. In de eerste plaats is gebruikgemaakt van reeds uitgevoerde benchmarkonderzoeken waarin in elk geval Rotterdam is vergeleken met andere steden. Het gaat hierbij onder meer om de onderwerpen economie, zorg en welzijn en veiligheid. In de tweede plaats zijn CBS-gegevens geraadpleegd om Rotterdam met de andere drie G4-steden te vergelijken op verschillende sociaaldemografische kenmerken. In de derde plaats is op basis van gegevens van de afdeling Rotterdam onderzoek en business intelligence verder ingezoomd op een aantal demografische kenmerken op deelgemeenteniveau binnen Rotterdam. In de vierde plaats is het eerder uitgevoerde onderzoek naar de overvalproblematiek in Rotterdam (De Jong & Hekkert, 2009) geraadpleegd en als referentiemateriaal gebruikt bij de resultaten van onderhavig onderzoek om eventuele ontwikkelingen in de dadergroepen in kaart te brengen.

2.2 Systeemonderzoek

De politie Rotterdam, in het bijzonder het RTO, houdt systematisch alle gegevens van de gepleegde overvallen bij in een excelbestand. Voor dit onderzoek zijn uit dit bestand de gegevens over de periode van november 2011 tot en met maart 2012 geanalyseerd. In die periode zijn er 224 overvallen gepleegd. De gegevens in het bestand zijn grotendeels

delictgerelateerd en gaan onder andere over tijdstippen, objecten en oplossingspercentage. In het bestand van RTO staat tevens een korte omschrijving van de overval. Die informatie is gehercodeerd om op hoofdlijnen een vergelijking te maken tussen opgeloste en onopgeloste overvallen. De variabelen die hierbij uit de zaaksomschrijving zijn gefilterd, zijn aantal daders, aantal slachtoffers, vermommen, geweldgebruik, toegangsverschaffing, buit en taakverdeling.

Voor de analyses van het criminaliteitspatroon van de bekende overvallers die zijn aangehouden, is gebruikgemaakt van BVH en HKS.¹ In totaal zijn er in de onderzoeksperiode 162 personen aangehouden in verband met een overval. Uit dit totaal aantal verdachten is een aselechte steekproef gemaakt van 50 overvallers die zijn voorgeleid aan de Rechter-commissaris (RC) en/of waarvan het zaaksdossier is ingezonden naar het Openbaar Ministerie. De selectie is gecontroleerd op leeftijd (ten tijde van overval) en geslacht.

Van de groep overvallers uit 2008 zijn 70 van de in totaal 80 verdachten voorgeleid aan de RC of is hun zaaksdossier ingezonden naar het OM. Ook van hen is – op vergelijkbare wijze als bij voornoemde groep – het criminaliteitspatroon onderzocht aan de hand van BVH- en HKS-gegevens. Hiermee kunnen verschillen wat betreft geregistreerde criminaliteit tussen beide groepen inzichtelijk worden. Voor de groep uit 2008 is aanvullend nagegaan voor hoeveel en welke delicten zij na 2008 staan geregistreerd (recidive).

2.3 Dossieronderzoek

De onderzoeksgroep bestaat uit 120 overvallers (70 uit 2008 en 50 uit 2012). Een van de onderzoeksvragen heeft betrekking op de kenmerken en achtergronden van de overvallers (en in hoeverre die in de loop van de tijd zijn veranderd). Aanvankelijk werd het Veiligheidshuis (VH) hiervoor benaderd, maar bij nader onderzoek bleek dat 1) minder dan de helft van de 120 overvallers daar in de systemen voorkwam en 2) de beschikbare informatie onvoldoende aanknopingspunten bood, gezien het doel van dit onderzoeksdeel. De beschikbare informatie was vooral gericht op het proces en niet zozeer op persoonskenmerken. De voornaamste reden voor beide constatering is vermoedelijk dat de groep overvallers toentertijd niet als zodanig is benoemd en geregistreerd door het VH.

Vanwege de beperkingen bij het VH is uitgeweken naar een van de veiligheidspartners in Rotterdam, de reclassering, met het verzoek om aldaar dossiers in te zien en te analyseren. Bij de reclassering zijn van 96 overvallers dossiers achterhaald en geanalyseerd. Daarbij is rekening gehouden met de verschillende pleegdata van beide groepen (2008 en 2012). Daarnaast zijn van acht minderjarige overvallers de dossiers geraadpleegd bij de jeugdreclassering/Bureau Jeugdzorg (BJZ). In totaal zijn dus de dossiers van 104 overvallers achterhaald en bestudeerd.² De gegevens zijn gescoord op een analyseformat (zie bijlage 2).

De onderwerpen zijn onder meer de gezinsachtergronden, vrijetijdsbesteding en psychische stoornissen. Ter aanvulling zijn politiedossiers (verhoren bij incidenten en aandachtsvestigingen) geraadpleegd.

Ook is geïnventariseerd welke interventies de overvallers hebben ondergaan (civiel en strafrechtelijk en vrijwillig).

2.4 Locatieanalyse

Van de 224 overvallen in de onderzoeksperiode zijn 78 overvallocaties geselecteerd voor verdiepend onderzoek naar de omgeving, het object en de omstandigheden waarin een overval heeft plaatsgevonden.³ Het doel van de locatieanalyse is het identificeren van mogelijke risicovolle elementen binnen overvallocaties, zoals beveiliging en zicht van buitenaf. Onderzoekers hebben hiervoor de locaties geobserveerd aan de hand van een observatieprotocol (zie bijlage 3). De omgeving en het overvallen object zijn anoniem bezocht, om een zo natuurlijk mogelijke setting te behouden. Daarnaast is informatie uit de politie-registraties gebruikt. De aangiften van de slachtoffers en getuigen zijn bekeken, alsmede de bevindingen van de politie. Deze informatie is gebruikt omdat zij soms ook gegevens omtrent de locatie bevat. De dossiers geven een beschrijving van het overvallen object en de omstandigheden ten tijde van de overval. Eveneens zijn beschikbare foto's van de plaats delict bekeken.

2.5 Interviews

Er zijn interviews gehouden met verschillende respondenten. In de eerste plaats zijn interviews gehouden met elf veiligheidspartners, teneinde de huidige aanpak en samenwerking in het VH in kaart te brengen. De respondenten betreffen vertegenwoordigers van politie, reclassering en het VH. Daarnaast is een casusoverleg overvallers bij het VH bijgewoond. Tijdens dat overleg is nader ingegaan op de kenmerken en achtergronden van de overvallers en de aanpak (en wat daarin beter kan). In bijlage 4 staat een overzicht van de geïnterviewde respondenten.

In de tweede plaats zijn interviews gehouden met zeven gedetineerde overvallers die in Rotterdam in de onderzoeksperiode een of meer overvallen hebben gepleegd.⁴ Met hen is uitgebreid ingegaan op hun achtergronden, criminele carrière, motieven voor het plegen van overvallen, voorkeur voor objecten en locaties en justitiële interventies. Alle interviews zijn gehouden aan de hand van een vooraf opgesteld protocol (zie bijlage 5) en duurden 1 à 2 uur. Van elk interview is een schriftelijk verslag gemaakt. De resultaten vanuit de interviews worden, ter illustratie van het onderzoeksmateriaal, geanonimiseerd weergegeven in de rapportage. Deze interviews zijn dus niet representatief voor alle Rotterdamse overvallers, maar geven kleur en nuance aan de onderzoeksresultaten.

2.6 Kanttekeningen

Een belangrijke kanttekening bij het uitvoeren van het onderzoek is dat het ophelderingspercentage van overvallen in Nederland tussen de 25 en 30 procent ligt. Een groot deel van de hiervoor besproken informatie is gebaseerd op dit percentage overvallen. Ditzelfde geldt voor de dossiers van overvallers die zijn geraadpleegd voor dit onderzoek. De vraag is in hoeverre dit representatief is voor alle overvallers in Nederland, want het grootste deel van de overvallen wordt niet opgelost.

Een tweede kanttekening is dat van de 162 overvallers die in 2012 zijn voorgeleid aan de RC een steekproef is getrokken van 50 overvallers voor de dossieranalyse. Het gaat dus om een relatief kleine groep van het totaal aantal daders waarop de bevindingen zijn gebaseerd.

Een derde kanttekening betreft de dossieranalyse en de kwaliteit van de geraadpleegde dossiers; deze verschilde aanzienlijk per overvaller. Met name de beschikbare informatie bleek in sommige dossiers beperkt, wat niet alleen beperkingen oplevert voor dit onderzoek, maar ook voor het bepalen van de Recidive Inschattingsschalen (RISc) score, een essentieel onderdeel voor de bepaling van interventies voor delinquenten. Op dit laatste punt wordt in hoofdstuk 6 dieper ingegaan.

Een laatste kanttekening is dat de criminele carrières van de overvallers worden geschetst op basis van politie-informatie. Niet alle delicten van deze daders komen, zoals bekend, ter kennisneming van de politie.

Eindnoten

- 1 Respectievelijk Basisvoorziening Handhaving en Herkenningsdienstsysteem van de politie.
- 2 De overvallers waarvan geen dossier is achterhaald, verschillen qua leeftijd en geslacht niet significant van de overvallers die wel zijn meegenomen in de dossieranalyse.
- 3 In eerste instantie is gekozen voor de focus op hotspots, in de veronderstelling dat op deze plekken specifieke risico's aanwezig zijn. Na bezoek aan deze 51 locaties bleek dat er eigenlijk geen overvallen 'hotspots' in de regio bestaan. Onder hotspot wordt hierbij verstaan; een locatie waar significant meer overvallen plaatsvinden dan op andere locaties. Daarom is de onderzoeksscope verruimd door ook 27 overvallocaties (een derde van het uiteindelijke totaal) die niet tot een "hotspot" behoorden in het onderzoek te betrekken. Deze zijn door middel van een steekproef vastgesteld. Omdat deze uiteindelijke selectie niet representatief was naar type object en district zijn er op dit punt aanpassingen gedaan.
- 4 In totaal zijn de gegevens van 30 overvallers die nog in een penitentaire inrichting verblijven naar aanleiding van de overval achterhaald. Van hen zijn er 28 per brief benaderd (2 overvallers waren inmiddels in vrijheid gesteld). Deze brief is binnen de PI verspreid door een medewerker gedetineerdenzaken of een medewerker maatschappelijke dienstverlening. Sommige gedetineerden wilden niet meewerken omdat zij daar geen behoefte aan hadden of het advies kregen van hun advocaat om niet mee te werken.

3 Contextanalyse

In dit hoofdstuk is een contextanalyse van Rotterdam gemaakt om op macroniveau inzicht te krijgen in kenmerken die volgens de wetenschappelijke literatuur verband houden met overvallen en overvallers. Dit is gedaan door Rotterdam op verschillende deelgebieden te vergelijken met andere grote steden. De vergelijkingen vinden plaats op grond van cijfers afkomstig van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en de onderzoek en *business intelligence* afdeling van de gemeente Rotterdam. Verder zijn benchmarkstudies gebruikt om Rotterdam op diverse thema's met andere grote steden te vergelijken. De thema's hebben betrekking op de gebieden demografie, economie, welzijn en zorg en veiligheid. Daarnaast wordt op het niveau van deelgemeente vergeleken om te achterhalen in hoeverre ze op het niveau van risicofactoren van elkaar verschillen.

3.1 Vergelijking met andere steden

In deze paragraaf komen gegevens uit benchmarkonderzoeken aan de orde. In een benchmarkonderzoek worden diverse instellingen, steden of situaties met elkaar vergeleken. Voor dit onderzoek is gekeken naar benchmarkstudies waarin Rotterdam is vergeleken met andere steden op het gebied van opleidingsniveau, participatiegraad, koopkrachtontwikkeling, kwaliteit van zorg, situatie van jongeren en veiligheid. Daarnaast zijn op basis van de geïdentificeerde risicofactoren relevante kengetallen bij het CBS verzameld waarop Rotterdam wordt vergeleken met andere grote steden.

3.1.1 Demografie

In deze paragraaf is de Rotterdamse bevolking met die van de drie andere grote steden vergeleken op geslacht, leeftijd, etniciteit, samenstelling van huishoudens en opleidingsniveau. Uit diverse onderzoeken blijkt dat deze factoren samenhangen met de criminaliteit in een gebied (Mesu & Van Nobelen, 2012a, 2012b; Van Wijk e.a., 2011; Rovers e.a., 2010; Kroese & Staring, 1993).

In de G4-steden is het aandeel vrouwen (51%) en aandeel mannen (49%) in de bevolking vrijwel gelijk. Ook tussen de steden is op dit gebied verschil te zien.

Leeftijd

Uit tabel 3.1 blijkt dat de groep personen van 20-30 jaar in Rotterdam de grootste leeftijdsgroep in de bevolking vormt. Dit is vergelijkbaar met de situatie in Utrecht en Amsterdam. De groep van tien-twintig jaar vormt, net als in de andere G4-steden iets meer dan tien procent van de Rotterdamse bevolking. In de belangrijkste leeftijdscategorieën met betrekking tot crimineel gedrag en overvallers verschilt Rotterdam dus niet van andere steden.

Tabel 3.1 Leeftijd bevolking 2012 (in procenten)

	< 10 jaar	10 tot 20 jaar	20 tot 30 jaar	30 tot 40 jaar	40 tot 50 jaar	50 tot 60 jaar	60 tot 70 jaar	70 tot 80 jaar	80 tot 90 jaar	> 90 jaar
Amsterdam	11	9	18	18	15	12	9	5	2	1
Den Haag	12	11	15	16	15	12	9	5	3	1
Rotterdam	11	11	17	15	14	12	9	6	4	1
Utrecht	13	10	22	18	14	10	7	4	2	0

Bron: CBS Statline (maart 2013)

De meeste mannelijke verdachten van overvallen in Nederland zijn tussen de 18 en 35 jaar. In deze leeftijdscategorieën van mannelijke bevolking vertoont Rotterdam geen opvallende uitschieters ten opzichte van de andere G4-steden.

Tabel 3.2 Leeftijdscategorieën mannelijke bevolking G4 2012 (in procenten)

	15 tot 20 jaar	20 tot 25 jaar	25 tot 30 jaar	30 tot 35 jaar	35 tot 40 jaar
Amsterdam	4,7	7,5	9,3	9,4	8,4
Den Haag	5,5	6,7	8,0	8,3	7,9
Rotterdam	5,8	8,1	8,7	8,1	7,3
Utrecht	4,8	9,6	10,7	10,2	8,8

Bron: CBS Statline (maart 2013)

Etniciteit

Bij een vergelijking tussen het aandeel autochtone¹ – niet-westerse allochtone² personen in de bevolking springt met name Utrecht eruit, omdat het percentage niet-westerse allochtonen als percentage van de totale bevolking daar lager is dan in de andere G4- steden. Rotterdam vertoont geen opvallende verschillen met Amsterdam en Den Haag.

Tabel 3.3 Verdeling autochtoon-niet westerse allochtoon bevolking G4 2012

	Autochtoon	%	Niet-westerse allochtoon	%	Totale bevolking
Amsterdam	390.731	49	276.441	35	790.110
Den Haag	253.654	51	171.827	34	502.055
Rotterdam	318.435	52	227.762	37	616.260
Utrecht	214.708	68	68.144	22	316.275

Bron: CBS Statline (maart 2013)

Bij een vergelijking van een selectie van alloctonengroepen valt Rotterdam op vanwege de (relatief) grote groep Antillianen. Dit is opvallend, omdat uit de literatuur bekend is dat Antillianen fors zijn oververtegenwoordigd in de overvalstatistieken (Van San, De boom, Van Wijk, 2007).

Tabel 3.4 Etniciteit bevolking G4 2012

	Marokko	%	Nederlandse Antillen	%	Suriname	%	Turkije	%
Amsterdam	71.501	9	11.916	2	68.588	9	41.527	5
Den Haag	28.378	6	12.204	2	47.046	9	37.440	7
Rotterdam	40.621	7	22.778	4	53.157	9	47.838	8
Utrecht	28.139	9	2.578	1	7.678	2	13.583	4

Bron: CBS Statline (maart 2013)

Samenstelling huishoudens

De samenstelling van de huishoudens in Rotterdam verschilt in grote lijnen niet met die van de andere G4-steden (zie tabel 3.5). Van de vier steden heeft Rotterdam percentageel gezien de meeste eenouderhuishoudens. Amsterdam en Utrecht hebben meer eenpersoonshuishoudens.

Tabel 3.5 Samenstelling huishoudens G4 2012

	Eenpersoonshuishoudens	%	Meerpersoons- huishoudens zonder kinderen	%	Meerpersoons- huishoudens met kinderen	%	Eenouder- huishoudens	%
Amsterdam	238.897	51	86.703	18	107.012	23	39.254	8
Den Haag	118.520	44	54.505	20	75.533	28	22.347	8
Rotterdam	150.737	44	71.985	21	90.572	26	31.653	9
Utrecht	87.233	50	35.673	21	41.762	24	8.707	5

Bron: CBS Statline (maart 2013)

Onderwijs

Het percentage jongeren dat een HBO- of universitaire studie gaat volgen, is in Rotterdam lager dan in de andere grote steden (gemeente Rotterdam, 2012a).

Uit het percentage hoger opgeleiden (hoogst behaalde opleiding hbo en/of wo) per stad in tabel 3.6 blijkt tevens dat Rotterdam minder hoger opgeleide inwoners heeft.³

Tabel 3.6 Hoger opgeleiden G4 2011⁴

	% hoger opgeleiden
Amsterdam	48
Den Haag	31
Rotterdam	28
Utrecht	51

Bron: CBS Statline (maart 2013)

Het percentage voortijdig schoolverlaters in de regio's Amsterdam en Rotterdam ligt iets hoger dan in Den Haag en Utrecht (zie tabel 3.7).

Tabel 3.7 Voortijdig schoolverlaters per WGR-regio 2010 in procenten

	17 jaar of jonger %	22 jaar of jonger %	Totaal %
Amsterdam	1,6	4,2	5,8
Den Haag	1,1	3,4	4,5
Rotterdam	1,4	4,4	5,8
Utrecht	1,2	3,4	4,6

Bron: CBS Statline (maart 2013)

3.1.2 Economie

Op het gebied van economie worden in deze paragraaf diverse onderwerpen behandeld op basis van CBS-cijfers en gegevens uit benchmarkonderzoeken. Allereerst wordt ingegaan op de hoogte van inkomens, uitkeringen en werkloosheid. Daarna komen het eigen woningbezit en de koopkrachtontwikkeling in verschillende steden aan bod. De werkloosheid en de sociaaleconomische status van inwoners in een stad correleren positief met het criminaliteitsniveau in een stad (Mesu & Van Nobelen, 2012a, 2012b; Van Wijk e.a., 2011; Van Wilsem, 2010; De Jong & Hekkert, 2009; Kroese & Staring, 1993).

Inkomen en werkloosheid

Uit tabel (3.8) blijkt dat het gemiddeld besteedbaar inkomen van de Rotterdamse bevolking voor drie type huishoudens lager ligt dan in de overige steden (met uitzondering van de eenpersoonshuishoudens). Dit betekent dat personen die in Rotterdam wonen gemiddeld minder te besteden hebben dan personen die in een van de andere steden wonen.

Tabel 3.8 Gemiddeld besteedbaar inkomen 2011 (x1000)

	Eenpersoons- huishouden	Meerpersoons- huishouden met kinderen	Totaal meerper- soonshuishouden zonder kinderen	Totaal eenoudergezin
Amsterdam	19,5	40,2	40,5	26,4
Den Haag	19,5	40,1	38,8	26,1
Rotterdam	18,1	37	35,9	24,8
Utrecht	17	43	40,3	27,9

Bron: CBS Statline (maart 2013)

Uit de economische verkenning van Rotterdam blijkt dat de participatiegraad van Rotterdam lager is dan die van andere grote steden in Nederland (gemeente Rotterdam, 2012a). De participatiegraad geeft weer welk deel van de beroepsbevolking (van een stad) werkt. De cijfers van het CBS bevestigen het beeld dat de participatiegraad in Rotterdam lager is dan in de overige G4-steden. Het percentage van de werkloze beroepsbevolking in Rotterdam ligt hoger dan in de andere steden.

Tabel 3.9 Beroepsbevolking G4 2011

	Werkzame beroepsbevolking	%	Werkloze beroepsbevolking	%
Amsterdam	381.000	69	29.000	5
Den Haag	211.000	63	19.000	5
Rotterdam	254.000	61	27.000	7
Utrecht	155.000	70	9.000	4

Bron: Gemeente Rotterdam (2012a).

Het percentage personen met een uitkering ligt in Rotterdam eveneens iets hoger dan in de andere steden. Rotterdam heeft met name een groter aandeel personen met een Wajong, ww- en bijstandsuitkering. Waarschijnlijk hangt dit samen met de lagere inkomenspositie van Rotterdammers ten opzichte van bewoners van de andere G4- steden.

Tabel 3.10 Uitkeringen G4 2012

	Personen met een WW-uitkering	% beroepsbevolking	Bijstand (of gerelateerd) tot 65 jaar	% beroepsbevolking	personen met AO-uitkering ⁵	% beroepsbevolking	Totaal aantal personen met een Wajonguitkering	% beroepsbevolking	Totaal aantal personen met een uitkering	% beroepsbevolking
Amsterdam	14.750	3,9	43.480	11,4	37.400	9,8	7.750	2,0	101.250	26,6
Den Haag	9.760	4,6	23.910	11,3	22.530	10,7	5.170	2,5	59.490	28,2
Rotterdam	12.500	4,6	39.970	15,7	24.530	9,7	7.030	2,8	82.330	32,4
Utrecht	5.310	3,4	9.480	6,1	13.590	8,8	3.490	2,3	29.600	19,1

Bron: CBS Statline (maart 2013)

Eigen Woningbezit

Het eigen woningbezit is in Rotterdam (en Amsterdam) lager dan in Utrecht en Den Haag. In Rotterdam en Amsterdam wonen meer inwoners in huurwoningen.

Tabel 3.11 Woonsituatie huishoudens

	Eigen woning x 1 000	%	Huurwoning x 1 000	%	Totaal
Amsterdam	117,2	28	297,6	72	414,8
Den Haag	103	44	133,6	56	236,6
Rotterdam	89,3	30	212,8	70	302,1
Utrecht	64,1	40	95,4	60	159,5

Bron: CBS Statline (maart 2013)

Koopkrachtontwikkeling

Het migratiepatroon van inwoners beïnvloedt de koopkrachtontwikkeling van de inwoners van Rotterdam negatief. De rijkere huishoudens verlaten de stad, terwijl huishoudens met een laag inkomen zich in de stad vestigen. Uit onderzoek van de gemeente Rotterdam blijkt dat zeventien procent van de vestigers in Rotterdam een hoger inkomen had, van de vertrekkers was dit 31 procent. Dit terwijl het aantal vestigers met een laag inkomen⁶ op 59 procent lag en het aantal vertrekkers met een laag inkomen op 42 procent. Een verklaring die de gemeente hiervoor geeft, is dat zij een 'roltrapregio' is. Studenten en starters vestigen zich in de stad, terwijl mensen die verder zijn in hun carrière de stad juist verlaten. De meeste rijkere huishoudens blijven wel in regio Rotterdam wonen (gemeente Rotterdam, 2012a).

3.1.3 Welzijn en zorg

Welzijn en zorg hebben betrekking op de beoordeling van zorginstellingen en de ontwikkeling van de (gezondheid van de) jeugd in een stad. De sociale kwaliteit, (zorg)voorzieningen en de situatie van de jeugd in een stad vertonen samenhang met de criminaliteit in een stad (Rovers e.a., 2010; De Jong & Hekkert, 2009; Van der Linde-Koster & Staal-Koppelman, 2004).

Zorginstellingen

ActiZ⁷ (2012) heeft een benchmark uitgevoerd naar het oordeel van bij hen aangesloten zorginstellingen in steden, waarbij met name een vergelijking is gemaakt tussen grote en kleine steden. In de benchmark is aan zowel de directie, medewerkers als cliënten gevraagd hoe zij verschillende facetten van zorg beoordelen en ervaren. Uit het onderzoek blijkt dat zowel de intramurale zorg, thuiszorg als de vertegenwoordigers van psychogeriatrische patiënten de zorg in grote steden een iets lager cijfer geven dan de zorg buiten de grote stad (8,4 vs. 8). Dit cijfer is goed. Daarnaast is het personeel vaker ziek (6,7% vs. 5,9%) en is er een groter verloop onder personeel in de grote stad (21% versus 15%), dan

buiten de stad. Verder hebben cliënten in grote steden gemiddeld gezien een hogere zorgzwaarte (6,8% vs. 4,7%) en zijn er meer revalidatiecliënten (8,2% versus 6,6%). Met name in de regio West (Zuid-Holland) scoren instellingen op deze onderwerpen onder het landelijk niveau en ten opzichte van andere grote regio's.

Jeugdmonitor

De Jeugdmonitor bevat informatie over de situatie van de jeugd in Nederland. De Jeugdmonitor is bedoeld om beleidsmakers, onderzoekers en andere geïnteresseerden te informeren over de situatie van de jeugd. De monitor geeft een indruk van hoe het gaat met jongeren in de leeftijdsgroep van 0 tot 25 jaar. De onderwerpen die in de jeugdmonitor aan de orde komen zijn: jongeren en gezin, gezondheid en welzijn, onderwijs, arbeid en veiligheid en justitie. De laatste monitor waarvan gegevens beschikbaar zijn ten tijde van het onderzoek, die zijn uitgesplitst naar GGD-regio's, dateert uit 2009. Uit deze monitor blijkt dat jongeren in de regio Rotterdam zichzelf als gezonder zien ten opzichte van de andere steden. Jongeren in de regio's Amsterdam en Rotterdam gebruiken daarentegen vaker alcohol en doen meer aan *binge drinking* dan jongeren in de regio's Den Haag en Utrecht. Ten opzichte van Utrecht heeft een lager percentage Rotterdamse jongeren last van overgewicht en in vergelijking met Amsterdamse jongeren vrijt een lager percentage Rotterdamse jongeren onveilig.

Tabel 3.12 Resultaten jeugdmonitor 2009 G4 in procenten⁸

	Ervaren gezondheid	Roken	Alcohol	Binge drinken	Matig overgewicht	Gepest worden	Onveilig vrijen
GGD Amsterdam-Amstelland	82	17	45	29	-	14	39
GGD Zuid-Holland-West	84	-	34	21	-	17	-
GGD Rotterdam- Rijnmond	89	12	42	26	9	16	12
GGD Utrecht	83	12	26	15	15	16	-

Bron: Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2010)

3.1.4 Veiligheid

In deze paragraaf komen diverse veiligheidsindicatoren aan de orde. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen geregistreeerde veiligheid op basis van cijfers van het CBS, de AD-misdaadmeter en veiligheidsgevoelens op basis van de veiligheidsmonitor.

Rotterdam scoort op basis van de door politie geregistreeerde misdrijven⁹ per 1.000 inwoners, met uitzondering van vermogensmisdrijven, op alle misdrijven iets hoger dan de andere G4-steden.

Tabel 3.13 Geregisteerde misdrijven per 1.000 inwoners

	Vermogensmisdrijven	Vernielingen misdr.openb orde/gezag	Gewelds- en seksuele misdrijven	Verkeersmisdrijven	Drugsmisdrijven	(Vuur)wapenmisdrijven
Amsterdam	90,4	12,6	12,1	10,4	1,7	0,9
Den Haag	65,7	14,5	11,2	18,1	1,5	0,7
Rotterdam	67,2	14,9	12,2	19,9	2	0,9
Utrecht	74,4	12,8	8,8	9,8	1	0,4

Bron: CBS Statline (maart 2013)

In absolute aantallen worden er over de periode 2005-2011 meer overvallen in Amsterdam dan in Rotterdam gepleegd. In 2012 is dat beeld omgedraaid. Uitgesplitst naar het aantal overvallen per 1.000 inwoners tonen Amsterdam en Rotterdam een hoger aantal overvallen dan Den Haag en Utrecht. De laatste twee jaar is het aantal geregisteerde overvallen per 1.000 inwoners in Rotterdam iets hoger dan in Amsterdam.

Tabel 3.14 Aantal geregisteerde overvallen in totaal en per 1.000 inwoners

		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Amsterdam	aantal	425	395	480	485	530	430	310	225
	per 1.000 inwoners	0,6	0,5	0,6	0,6	0,7	0,6	0,4	0,3
Den Haag	aantal	60	50	70	70	100	110	95	60
	per 1.000 inwoners	0	0	0	0	0,2	0,2	0,2	0
Rotterdam	aantal	275	235	280	335	320	270	285	270
	per 1.000 inwoners	0,4	0,4	0,5	0,6	0,5	0,4	0,5	0,4
Utrecht	aantal	45	40	50	30	75	50	50	40
	per 1.000 inwoners	0	0	0	0	0	0	0	0

Bron: CBS Statline (oktober 2013)

AD-Misdaadmeter

Jaarlijks publiceert het Algemeen Dagblad de misdaadmeter. Deze meter toont het aantal daadwerkelijk gepleegde delicten per 1.000 inwoners per gemeente, gebaseerd op politiecijfers. In tegenstelling tot de cijfers van het CBS toont de misdaadmeter de cijfers op delictniveau. Bij een vergelijking tussen de G4-steden blijkt dat Rotterdam op twee delicttypen lager scoort dan de andere drie grote steden, namelijk op zakkenrollen en aantasting van de openbare orde. Rotterdam scoort op zes gebieden hoger, namelijk op vernieling, mishandeling, openlijk geweld, zedenmisdrif, drugshandel en wapenhandel,

waarbij met name bij vernieling en openlijk geweld de verschillen met de andere steden opvallen.

Tabel 3.15 Misdaadmeter 2011 (misdrijven per 1000 inwoners)

	Woninginbraak	Winkeldiefstal	Mishandeling	Vernieling	Openlijk geweld	Zakkenrollen	Straatroof	Aantasting openbare orde	Moord/doodslag	Zedenmisdrijf	Bedreigingen	Drugshandel	Wapenhandel
Amsterdam	47.2	73.6	58.7	74.6	5.5	80.6	22.4	33.8	0.21	5.5	46	15.4	8.2
Den Haag	49.5	62.7	57	109.4	3.7	47.5	14.6	17.6	0.14	5	37.8	14.2	7.3
Rotterdam	48.8	55.5	59.5	116.1	10.9	37	17.7	9.9	0.21	7.9	42.5	18.2	8.9
Utrecht	59.7	49.8	41.3	91.5	7.7	38.7	8.9	11.1	0.16	5.4	30.8	8.8	3.8
Nederland	38.5	23.2	33.7	86.7	3.8	18.2	4.4	7.1	-	4.4	22.4	8.7	3.8

Bron: AD Misdaadmeter (2012)

Veiligheidsmonitor

Ieder jaar vindt in Nederland een bewonersonderzoek plaats naar veiligheid, leefbaarheid en slachtofferschap in de woonomgeving, de veiligheidsmonitor. Vragen die onder andere aan de orde komen, gaan over overlast, het functioneren van de politie en genomen maatregelen tegen criminaliteit.

Een van de vragen in de veiligheidsmonitor is of personen zich weleens onveilig hebben gevoeld op diverse plekken in hun eigen woonplaats. Tabel 3.16 laat zien hoeveel personen per gemeente bevestigend hebben gereageerd op deze stelling. In vergelijking met de andere steden heeft Rotterdam geen opvallende uitschieters. Utrecht scoort op alle punten lager dan de andere steden. Op sommige plekken voelen Rotterdammers zich iets onveiliger (centrum/rond uitgaansgelegenheden) en op andere plekken juist veiliger (station/eigen buurt) dan in Amsterdam en Den Haag. Deze verschillen zijn echter niet groot.

Tabel 3.16 Onveiligheidsgevoelens (in procenten)

	Voelt zich wel eens onveilig in buurt	Rondom uitgaansgelegenheden	Op plekken waar jongeren rondhangen	In centrum	In winkelgebied	In openbaar vervoer	Bij treinstation	In eigen huis
Amsterdam-Amstelland	24,7	26	52,4	22,3	16,2	30,9	27	8,8
Haaglanden	24,6	29,3	51,9	26	20,8	35,5	32,4	11,3
Rotterdam-Rijnmond	23,8	29	49,6	26,7	21,2	33,8	24,5	11
Utrecht	18,4	24,8	47,7	18,5	16,1	19,8	18,7	8,6

Bron: CBS (2012)

Personen in Rotterdam zijn minder tevreden over de politie dan personen in de andere drie G4-steden. Het percentage personen dat vindt dat de politie bescherming biedt, contact heeft met bewoners, op problemen reageert of zaken efficiënt aanpakt, ligt telkens ietwat lager dan in de andere steden. Daarnaast vinden bewoners uit Rotterdam in vergelijking met de andere steden dat politie te weinig (met de auto) in de buurt komt, te weinig aanspreekbaar is en te weinig tijd heeft.¹⁰

Tabel 3.17 Functioneren politie in procenten (Percentage personen 'mee eens')

	Biedt burgers in buurt bescherming	Heeft hier contact met buurtbewoners	Reageert op problemen hier in buurt	De politie pakt buurtzaken efficiënt aan	Ze bekeuren hier te weinig	Komt hier te weinig uit auto	Is hier te weinig aanspreekbaar	Heeft hier te weinig tijd
Amsterdam-Amstelland	50,2	28,6	46,3	24,5	22,7	36,8	27,4	24,4
Haaglanden	45,9	25,7	44,8	25	25,6	40,8	33,4	27,6
Rotterdam-Rijnmond	38,7	20,3	36,3	19,6	27,3	50,7	40,8	34,9
Utrecht	40,6	20,6	38,2	19,1	29,7	41,5	36	28,2

Bron: CBS (2012)

Op het gebied van door bewoners genomen preventiemaatregelen zijn weinig verschillen te zien tussen de vier grote steden. De meeste bewoners van grote steden halen waardevolle spullen uit hun auto, bevestigen extra buitensloten op deuren en plaatsen buitenverlichting ter preventie van criminaliteit. Opvallend is dat Amsterdam op alle punten lager scoort.

Tabel 3.18 Preventiemaatregelen in procenten (percentage personen 'mee eens')

	's Avonds licht aan bij afwezigheid	Waardevolle spullen meenemen uit auto	Waardevolle spullen thuis laten	Extra veiligheidsloten op buitendeuren	Rolluiken voor ramen en deuren	Buitenverlichting	Alarminstallatie
Amsterdam-Amstelland	25,6	62,8	25,8	57,9	9,1	51,8	9,4
Haaglanden	39,6	70,6	33,9	70,3	10	68	13,7
Rotterdam-Rijnmond	35,8	68,2	32,8	67,2	13,3	68,7	13,7
Utrecht	40,1	74,5	32,5	68,5	11,8	76,2	13,1

Bron: CBS (2012)

Resumé

Rotterdam verschilt in vergelijking met andere G4-steden op het gebied van demografie niet wanneer wordt gekeken naar geslacht of leeftijd. Op het gebied van etniciteit zijn wel verschillen te benoemen, het aandeel Antillianen ligt in Rotterdam hoger dan in de overige G4-steden. Daarnaast wonen in Rotterdam minder hoog opgeleiden dan in de andere G4-steden en hebben Amsterdam en Rotterdam een hoger percentage voortijdig schoolverlaters dan Utrecht en Den Haag. Verder heeft Rotterdam een groter aandeel eenoudergezinnen dan in de overige G4-steden.

Het gemiddeld besteedbaar inkomen van de type huishoudens ligt in Rotterdam iets lager dan in de andere G4-steden. Tevens ligt het aandeel werkenden van de totale beroepsbevolking lager en is het percentage personen met een Wajong, ww- en bijstandsuitkering hoger dan in de andere G4-steden. Daarnaast drukt het feit dat rijkere huishoudens de stad verlaten en meer armere huishoudens zich in de stad vestigen de koopkrachtontwikkeling van Rotterdammers omlaag.

Op het gebied van zorg en jeugd worden zorginstellingen in grote steden, en met name in Zuid-Holland, iets lager beoordeeld door cliënten en personeel dan zorginstellingen buiten grote steden of in andere regio's. Daarnaast is het personeel van zorginstellingen in een stad iets vaker ziek en hebben cliënten een hogere zorgzwaarte en meer tijd nodig om te revalideren. De jongeren in Rotterdam voelen zich gezonder en roken minder dan in de andere G4-steden.

Op het gebied van veiligheid scoort Rotterdam ten opzichte van de overige G4 net boven de andere steden wanneer wordt gekeken naar misdrijven per 1.000 inwoners. Ingezoomd op diverse delictcategorieën scoort Rotterdam met name hoog op het gebied van vernieling en openbaar geweld. Verder is de Rotterdamse bevolking negatiever over het functioneren van de politie dan de bevolking in de andere G4-steden.

3.2 Analyse op niveau van de deelgemeenten

In deze paragraaf komen diverse thema's aan bod waarop Rotterdamse deelgemeenten met elkaar worden vergeleken met behulp van cijfers afkomstig van de onderzoek en *business intelligence* afdeling van de gemeente Rotterdam. Met deze vergelijking wordt gepoogd inzichtelijk te maken of bepaalde risicofactoren voor overvallen meer in bepaalde deelgemeenten voorkomen.

3.2.1 Demografie

Onder de noemer demografie vallen diverse indicatoren. In deze paragraaf is de Rotterdamse bevolking op het niveau van deelgemeenten vergeleken op geslacht, leeftijd, etniciteit, samenstelling van huishoudens en schooluitval.

Tussen de deelgemeenten zitten kleine verschillen wanneer wordt gekeken naar het percentage mannen en vrouwen in de bevolking (zie tabel 3.19).

Tabel 3.19 Geslacht bevolking deelgemeenten 2012

	Man	%	Vrouw	%
Centrum	15.813	52	14.592	48
Delfshaven	38.268	51	36.104	49
Overschie	7.975	50	8.084	50
Noord	25.537	50	25.552	50
Hillegersberg-Schiebroek	20.293	47	22.577	53
Kralingen-Crooswijk	24.721	49	25.677	51
Prins Alexander	44.489	47	49.484	53
Feijenoord	36.218	50	36.079	50
IJsselmonde	28.028	48	30.846	52
Charlois	32.632	51	31.937	49
Pernis	2.368	49	2.447	51
Hoogvliet	16.344	48	17.722	52

Bron: Rotterdam in Cijfers (2013)

Uit tabel 3.20 blijkt dat een aantal deelgemeenten eruit springt met betrekking tot de leeftijdscategorieën 18-24 jaar en 25-34 jaar. In Centrum, Delfshaven en Kralingen-Crooswijk wonen ten opzichte van de andere deelgemeenten relatief meer 18- tot en met 24-jarigen. Dit is in Centrum, Noord, Pernis en Prins Alexander het geval voor de 25- tot en met 34-jarigen.

Tabel 3.20 Leeftijdscategorieën bevolking deelgemeenten 2012 in procenten

	% 12-17	% 18-24	% 25-34	% 35-44
Centrum	3	14	26	15
Delfshaven	7	14	20	15
Overschie	6	8	14	14
Noord	5	12	24	16
Hillegersberg-Schiebroek	7	7	11	15
Kralingen-Crooswijk	5	15	20	13
Prins Alexander	7	8	22	13
Feijenoord	7	11	16	14
IJsselmonde	7	9	14	13
Charlois	6	11	19	15
Pernis	6	8	22	15
Hoogvliet	7	9	11	13

Bron: Rotterdam in Cijfers (2013)

Etniciteit

Bij een vergelijking tussen het aantal autochtonen en niet-westerse allochtonen per deelgemeente springen drie deelgemeenten eruit. In de deelgemeente Delfshaven en Feijenoord beslaat het aantal niet-westerse allochtonen het merendeel van de bevolking. In Charlois vormen niet-westerse allochtonen bijna de helft van de bevolking.

Tabel 3.21 Verdeling autochtoon-niet westerse allochtoon per deelgemeente 2013

	Autochtoon	%	Niet-westerse allochtoon	%	Totaal
Centrum	14.172	46	11.214	37	30.495
Delfshaven	21.419	29	43.589	59	74.371
Overschie	10.414	64	4.271	26	16.200
Noord	24.620	48	19.652	39	50.857
Hillegersberg-Schiebroek	31.037	72	6.845	16	42.839
Kralingen-Crooswijk	24.881	49	18.640	37	50.724
Prins Alexander	63.701	68	20.928	22	93.918
Feijenoord	23.669	33	41.354	57	72.114
IJsselmonde	31.807	54	21.514	37	58.702
Charlois	25.499	39	30.055	46	64.656
Pernis	3.983	83	433	9	4.780
Hoogvliet	22.333	66	8.541	25	33.962

Bron: Rotterdam in Cijfers (2013)

Bij een vergelijking van een selectie van allochtone groepen komen deze drie deelgemeenten (Delfshaven, Feijenoord en Charlois) eveneens naar voren. In deze deelgemeenten wonen relatief meer Surinamers, Antillianen, Turken en Marokkanen. Daarnaast wonen in de deelgemeente IJsselmonde relatief gezien meer Surinamers en Antillianen.

Tabel 3.22 Etniciteit in procenten van de totale bevolking per deelgemeente 2013

	Surinamers	Antillianen	Kaapverdianen	Turken	Marokkanen
Centrum	8	3	3	5	6
Delfshaven	11	4	8	14	13
Overschie	6	2	2	5	6
Noord	7	3	3	9	10
Hillegersberg-Schiebroek	4	2	1	2	3
Kralingen-Crooswijk	7	2	2	6	10
Prins Alexander	8	2	1	2	2
Feijenoord	10	5	2	19	11
IJsselmonde	11	6	2	6	4
Charlois	11	7	2	9	7
Pernis	3	2	0	1	1
Hoogvliet	9	6	1	3	2

Bron: Rotterdam in Cijfers (2013)

Samenstelling huishoudens

De samenstelling van de huishoudens in de deelgemeenten verschilt nauwelijks op het gebied van meerpersoonshuishoudens met kinderen/zonder kinderen en eenoudergezinnen. Enkel op het gebied van eenpersoonshuishoudens verschillen drie deelgemeenten licht van de andere deelgemeenten. In Centrum, Noord en Kralingen-Crooswijk is het percentage eenpersoonshuishoudens hoger dan in de andere deelgemeenten.

Tabel 3.23 Samenstelling huishoudens deelgemeenten 2012 in procenten

	Eenpersoons- huishouden	Meerpersoonshuis-houden zonder kinderen	Meerpersoonshuis-houden met kinderen	Eenouderhuishoudens
Centrum	39	13	5	4
Delfshaven	26	9	9	6
Overschie	20	12	11	4
Noord	31	11	8	5
Hillegersberg-Schiebroek	19	11	11	4
Kralingen-Crooswijk	32	11	7	5
Prins Alexander	20	12	11	4
Feijenoord	22	9	10	6
IJsselmonde	21	11	10	6
Charlois	26	10	9	6
Pernis	14	14	12	4
Hoogvliet	16	13	11	5

Bron: Rotterdam in Cijfers (2013)

Onderwijs

Het onderwijsniveau per deelgemeente kan aan twee factoren worden afgelezen. De eerste is het percentage voortijdig schoolverlaters en de tweede is het percentage scholieren zonder startkwalificatie. Deze twee factoren hangen samen. In de deelgemeenten Overschie, Prins Alexander, Pernis en Hoogvliet liggen de percentages voor deze twee factoren iets hoger dan in de andere deelgemeenten.

Tabel 3.24 Voortijdig schoolverlaters en scholieren zonder startkwalificatie¹¹ 2012

	Scholieren zonder start-kwalificatie 12 t/m 16 jaar	%	Voortijdig Schoolverlaters 17 t/m 22 jaar	%	Scholieren zonder startkwalificatie 17 t/m 22 jaar	%	Totaal aantal jongeren 12 t/m 24 jaar
Centrum	785	15	350	7	494	10	5.136
Delfshaven	4.252	28	1.666	11	2.630	17	15.231
Overschie	753	33	222	10	440	19	2.285
Noord	2.081	24	724	8	1.225	14	8.560

Hillegersberg-Schiebroek	2.344	42	350	6	911	16	5.641
Kralingen-Crooswijk	2.068	20	719	7	1.144	11	10.416
Prins Alexander	5.026	37	947	7	2.480	19	13.404
Feijenoord	4.166	31	1.406	11	2.574	20	12.988
IJsselmonde	3.202	35	971	11	1.815	20	9.119
Charlois	3.214	30	1.269	12	1.951	18	10.819
Pernis	253	37	51	8	127	19	676
Hoogvliet	1.977	37	526	10	1.103	21	5.356

Bron: Rotterdam in Cijfers (2013)

3.2.2 Economie

Op het gebied van economie worden in deze paragraaf diverse onderwerpen behandeld op basis van cijfers afkomstig van de website van de gemeente Rotterdam.

Inkomen en werkloosheid

Het gemiddeld besteedbaar inkomen van bewoners in Delfshaven, Feijenoord en Charlois ligt ongeveer 2000 - 4000 euro per jaar lager dan in de andere deelgemeente.

Tabel 3.25 Gemiddeld besteedbaar inkomen 2011¹² (x1.000)

	Gemiddeld besteedbaar huishoudeninkomen per jaar
Centrum	23,9
Delfshaven	19
Overschie	21,4
Noord	21,5
Hillegersberg-Schiebroek	28,2
Kralingen-Crooswijk	23,5
Prins Alexander	23,9
Feijenoord	18,8
IJsselmonde	20,4
Charlois	18,4
Pernis	22,9
Hoogvliet	21,8
Hoek van Holland	24,3

Bron: Rotterdam in Cijfers (2013)

In de drie deelgemeenten Delfshaven, Feijenoord en Charlois ligt het percentage niet-werkende werkzoekende ten opzichte van de beroepsbevolking in deze deelgemeenten het hoogst.

Tabel 3.26 Werkzoekenden 2012

	Niet-werkende werkzoekende	%	Totale bevolking 15 t/m 64 jaar
Centrum	1.830	7	27.599
Delfshaven	6.989	11	61.158
Overschie	883	7	13.490
Noord	3.541	8	43.396
Hillegersberg-Schiebroek	1.568	5	34.494
Kralingen-Crooswijk	3.194	7	43.673
Prins Alexander	3.797	5	78.324
Feijenoord	7.492	13	58.825
IJsselmonde	4.425	9	48.463
Charlois	6.246	12	53.217
Pernis	193	5	3.991
Hoogvliet	1.759	6	28.594

Bron: Rotterdam in Cijfers (2013)

In de deelgemeenten Delfshaven en Feijenoord ligt het percentage inwoners met een uitkering boven de percentages van de andere deelgemeenten. Dit gaat echter om kleine verschillen.

Tabel 3.27 Uitkeringen inwoners deelgemeenten 2012

	Bijzondere bijstand	%	Uitkeringen WWB	%	Totaal inwoners
Centrum	1.516	5	1.707	6	30.495
Delfshaven	5.435	7	6.568	9	74.371
Overschie	681	4	783	5	16.200
Noord	2.946	6	3.246	6	50.857
Hillegersberg-Schiebroek	1.232	3	1.333	3	42.839
Kralingen-Crooswijk	3.252	6	3.599	7	50.724
Prins Alexander	3.432	4	3.253	3	93.918
Feijenoord	6.260	9	7.131	10	72.114
IJsselmonde	3.437	6	3.638	6	58.702
Charlois	4.180	6	4.625	7	64.656
Pernis	67	1	75	2	4.780
Hoogvliet	1.264	4	1.270	4	33.962

Bron: Rotterdam in Cijfers (2013)

Eigen woningbezit

Tussen de deelgemeenten verschilt het eigen woning bezit aanzienlijk. In Centrum, Delfshaven, Kralingen-Crooswijk en Feijenoord woont het grootste percentage bewoners in een huurwoning. In de deelgemeenten Hilligersberg-Schiebroek en Pernis woont het merendeel van de inwoners in een eigen woning.

Tabel 3.28 Woonsituatie huishoudens

	Eigen woning	%	Huurwoning	%	Totaal
Centrum	4.757	28	12.035	72	16.792
Delfshaven	8.879	27	24.391	73	33.270
Overschie	3.461	45	4.295	55	7.756
Noord	8.872	34	17.479	66	26.351
Hillegersberg-Schiebroek	10.413	52	9.453	48	19.866
Kralingen-Crooswijk	6.841	27	18.451	73	25.292
Prins Alexander	18.209	42	25.244	58	43.453
Feijenoord	6.735	20	26.322	80	33.057
IJsselmonde	10.341	37	17.496	63	27.837
Charlois	10.377	31	22.610	69	32.987
Pernis	1.469	69	665	31	2.134
Hoogvliet	6.293	40	9.326	60	15.619

Bron: Rotterdam in Cijfers (2013)

3.2.3 Welzijn

De resultaten uit de sociale index van Rotterdam worden in deze paragraaf gebruikt om de sociale kwaliteit van de stad te schetsen. De sociale kwaliteit is de mate van leefbaarheid en burgerparticipatie in een stad. Iedere twee jaar verschijnt vanuit de gemeente Rotterdam de sociale index. De sociale kwaliteit wordt gemeten op basis van een enquête onder bewoners¹³ en registraties¹⁴. In 2012 hebben ruim 15.000 Rotterdammers meegedaan aan de enquête. Een score onder de 3,8 betekent dat een deelgemeente in sociaal opzicht zeer zwak scoort. Een score tussen de 3,9 en 4,9 geeft een problematisch niveau aan. Een score tussen de 5,0 en 5,9 laat een kwetsbaar sociaal niveau zien. Een score tussen de 6,0 en 7,0 betekent sociaal voldoende en een score boven de 7,1 sociaal sterk (Gemeente Rotterdam, 2012b). De sociale index is opgebouwd uit vier thema's: capaciteiten, leefomgeving, meedoen en sociale binding. Bij het thema capaciteiten gaat het om de eigenschappen die mensen nodig hebben om mee te kunnen doen in de samenleving, zoals opleiding en taalbeheersing. Het thema leefomgeving richt zich op de beoordeling van de omgeving waarin Rotterdammers wonen. Dit gaat onder andere om discriminatie en passende huisvesting. Het derde thema, meedoen, richt zich op de mate waarin bewoners deelnemen aan de samenleving, op het gebied van school, werk en sociale inzet. Tot slot richt het thema sociale binding zich op de binding van bewoners met stad, wijk en de wijkbewoners door te kijken naar mutaties en ervaren binding.

Uit tabel 3.29 blijkt dat Delfshaven, Feijenoord en Charlois in 2012 een problematische totale sociale indexscore hebben. Centrum, Noord, Kralingen-Crooswijk en IJsselmonde hebben een kwetsbare sociale indexscore. De overige deelgemeenten scoren een sociaal voldoende. Enkel Pernis heeft een sociaal sterke score.

Tabel 3.29 Sociale indexscore 2008 - 2012

	2008	2009	2010	2012
Centrum	6,1	6,3	6,1	5,8
Delfshaven	5,3	5,4	5,3	4,9
Overschie	6,2	6,4	6,1	6,0
Noord	5,9	6,0	5,9	5,7
Hillegersberg-Schiebroek	7,3	7,3	7,0	6,8
Kralingen-Crooswijk	5,8	6,1	5,9	5,6
Prins Alexander	7,0	7,1	6,8	6,6
Feijenoord	5,1	5,2	5,2	4,9
IJsselmonde	5,8	6,1	5,8	5,6
Charlois	5,0	5,1	5,1	4,7
Pernis	7,2	7,5	7,4	7,2
Hoogvliet	6,7	6,9	6,6	6,1

Bron: Gemeente Rotterdam, 2012b.

De scores van de drie slechtst scorende deelgemeenten zullen kort worden toegelicht. Deelgemeente Charlois scoort laag door een laag inkomensniveau, een lage score op gezondheid en weinig ervaren binding. Daarnaast scoren bewoners laag op taalbeheersing, werk, school en sociale contacten.

In de deelgemeente Delfshaven is de lage score te verklaren doordat de deelgemeente twee sociaal zeer zwakke gebieden heeft, namelijk inkomen en taalbeheersing.

Tot slot kan de lage score van deelgemeente Feijenoord verklaard worden door een zwakke score op het gebied van inkomen, taalbeheersing, gezondheid en ervaren binding (of personen zich thuis voelen in de buurt). Daarnaast is de sociale index op het gebied van huisvesting, werk, school en sociale contacten zwak (gemeente Rotterdam, 2012b).

3.2.4 Veiligheid

In deze paragraaf komen gegevens uit de veiligheidsindex van de gemeente Rotterdam aan bod. De veiligheidsindex is een monitor die de veiligheidssituatie in een bepaald gebied op een bepaald moment in kaart brengt. De veiligheidsindex geeft informatie over diefstal, drugsoverlast, geweld, inbraken, overlast, vandalisme, vervuiling en verkeer. Dit gebeurt op basis van een enquête onder bewoners¹⁵ en registraties¹⁶. In 2011 hebben bijna 16.000 Rotterdammers de enquête ingevuld. Een score onder de 3,8 betekent dat een wijk als onveilig wordt gezien. Een score tussen de 3,9 en 4,9 geeft een probleemwijk aan. Een score tussen de 5,0 en 5,9 laat een bedreigd veiligheidsniveau zien. Een score tussen de 6,0 en 7,1 betekent dat het gaat om een aandachtswijk en een score boven de 7,1 om een veilige wijk. De scores van de wijken samen vormen de indexscore van een deelgemeente (Gemeente Rotterdam, 2012c).

In deelgemeente Centrum en Delfshaven laat de veiligheidsindex een bedreigd veiligheidsniveau zien in het jaar 2011. Zowel Centrum als Delfshaven scoren met name problematisch op de gebieden drugsoverlast en overlast.

Tabel 3.30 Veiligheidsindex score per deelgemeenten 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2011
Centrum	4,1	4,6	4,8	4,6	4,9	5,8
Delfshaven	5,6	6,0	6,5	5,9	6,0	5,9
Overschie	8,3	9,0	8,8	8,7	8,4	8,7
Noord	6,5	6,3	7,1	6,9	7,1	7,4
Hillegersberg-Schiebroek	9,1	9,7	10	10	10	10
Kralingen-Crooswijk	6,6	7,1	7,4	6,8	7,3	7,7
Prins Alexander	8,8	8,5	8,3	8,7	8,7	9,2
Feijenoord	6,0	6,3	6,2	6,2	5,9	6,1
IJsselmonde	6,9	7,5	7,0	7,0	7,4	6,9
Charlois	5,4	5,8	5,9	5,8	5,8	6,2
Pernis	9,2	9,5	9,5	9,4	10	10
Hoogvliet	7,8	8,8	8,7	8,1	8,6	9,0

Bron: Gemeente Rotterdam, 2012c

Wanneer deze gegevens worden vergeleken met de criminaliteitscijfers per deelgemeente blijkt dat in Centrum veruit de meeste misdrijven per 1.000 inwoners worden gepleegd. Dit komt overeen met het veiligheidsbeeld in deze deelgemeente. In Centrum vinden met name veel geweldsdelicten (mishandeling en openlijk geweld), drugsgelateerde delicten (handel en overlast) en vermogensdelicten (zakkenrollerij) plaats. Het relatief hoge aantal delicten in deze deelgemeente kan samenhangen met het grote aantal winkels en horecagelegenheden in dit deel van de stad. De deelgemeenten Feijenoord en Charlois komen niet direct naar voren uit de veiligheidsindex, maar wel wanneer wordt gekeken naar criminaliteitscijfers.

In Feijenoord gaat het blijkens aanvullende analyses met name om vernieling, straatroof, bedreiging en drugshandel. In Charlois vinden vooral meer vernieling, inbraken, wapenhandel en winkeldiefstal plaats.

Tabel 3.31 Aantal misdrijven per 1.000 inwoners per deelgemeenten 2009-2012

	2009	2010	2011	2012
Centrum	417,3	362,0	387,9	370,6
Delfshaven	114,9	104,5	106,4	98,6
Overschie	98,3	90,9	92,5	92,7
Noord	111,2	101,8	107,6	99,0
Hillegersberg-Schiebroek	78,4	73,6	77,0	76,1
Kralingen-Crooswijk	113,0	100,5	108,3	100,9
Prins Alexander	78,0	67,6	81,3	75,8
Feijenoord	110,2	104,6	105,2	105,5
IJsselmonde	97,3	89,2	96,1	88,2
Charlois	129,5	118,9	120,0	110,2
Pernis	67,4	62,6	69,7	53,8
Hoogvliet	80,9	67,5	84,5	71,4

Bron: Rotterdam in cijfers (2013)

Wanneer wordt gekeken naar het aantal overvallen per deelgemeente verspreid over de jaren springen de deelgemeenten Centrum, Delfshaven, Feijenoord en Charlois er eveneens uit. In deze deelgemeenten vinden de meeste overvallen per 10.000 inwoners plaats. Het jaar 2012 vormt hier een uitzondering op, omdat in dit jaar ook de deelgemeenten Noord en Pernis hoog scoren op het aantal overvallen per deelgemeente.

Tabel 3.32 Aantal overvallen per 10.000 inwoners per deelgemeenten 2005-2012

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Centrum	10,7	11,6	13,8	11,4	9,2	7,0	3,6	7,2
Delfshaven	5,8	4,8	6,3	8,4	7,2	5,6	5,6	4,3
Overschie	3,1	2,5	3,8	3,2	3,8	3,8	2,5	2,5
Noord	5,1	5,4	5,0	4,2	5,4	4,8	4,0	4,5
Hillegersberg-Schiebroek	1,9	1,2	2,2	3,4	3,6	1,7	3,3	3,0
Kralingen-Crooswijk	2,9	3,7	3,4	3,3	3,2	4,3	4,6	3,2
Prins Alexander	0,8	1,2	2,0	3,9	2,8	2,8	2,9	2,4
Feijenoord	4,5	4,5	5,7	5,1	5,2	4,7	6,9	5,8
IJsselmonde	7,1	4,3	4,8	6,4	5,5	5,3	4,4	4,4
Charlois	7,8	5,9	6,3	9,6	8,3	6,3	6,6	6,0
Pernis	0,0	0,0	4,2	4,2	4,2	4,2	2,1	8,3
Hoogvliet	2,5	2,3	2,3	2,9	7,4	2,9	2,6	3,2

Bron: Rotterdam in cijfers (2013)

Risicofactoren in Rotterdam

Zowel de ketenpartners als de overvallers noemen tijdens interviews de kenmerken van bewoners in Rotterdam als kwetsbaarheid voor de overvallen. De ketenpartners wijzen met name op de vele achterstandswijken, de maatschappelijke problemen (schooluitval, werkloosheid, geen huisvesting, gebroken gezinnen), de sociaaleconomische situatie en de cultuur op straat. Daarnaast lijkt Rotterdam een aanzuigende werking te hebben op criminelen en speciale doelgroepen. Deze verklaringen worden deels onderschreven door de cijfermatige analyse.

De reden waarom er overvallen in Rotterdam plaatsvinden, wijten de geïnterviewde overvallers aan de straatcultuur, de houding van de personen op straat (stoer en snel geld willen verdienen) en de vele criminele groeperingen. In bepaalde buurten wordt bovendien niet gepraat over wat er door wie wordt gedaan. Zelfs als mensen weten dat een persoon een overval heeft gepleegd, zullen ze niet naar de politie stappen. In hoeverre dat beeld uniek is voor de Rotterdamse situatie is niet bekend, maar zie ook tabel 3.17 over de negatieve beoordeling van Rotterdamse burgers over de politie. Daarnaast benoemen ook zij de slechte economische omstandigheden (zie citaten). Dit is gebaseerd op de beleving van de overvallers en niet representatief voor alle overvallers in Rotterdam.

'Ik denk dat er in Rotterdam veel mensen zijn die snel geld willen verdienen, die te weinig verdienen met een reguliere baan. Daarnaast kunnen mensen als ze ontslagen worden ook 'gekke dingen' gaan doen. En er zijn jongens die het voor 'de kick' doen.'

'Ik woon al 15-16 jaar in de buurt, dan ben je goed met iedereen en weet je wat iedereen doet. De mensen in de buurt weten ook wat je doet en willen ook dingen met je doen. Mensen komen erachter, zien dat je geld hebt. Ze hebben bij een overval soms ook echt wel een idee wie hem heeft gepleegd, maar daar kunnen ze niets mee doen. De meeste mensen weten ook, dat als ze gaan praten, dat ze hun leven in de buurt dan hebben verpest. De kans is groot dat je dan wordt gepakt. Tegenwoordig wordt er dan meestal geschoten. Degene die verraden wordt, doet dat zelf. Nu hebben zelfs jonge mensen van 16-17 jaar al een wapen. Dit komt doordat wapens makkelijker verkrijgbaar zijn.'

Resumé

Binnen het thema demografie verschillen de deelgemeenten op een aantal thema's van elkaar. Centrum, Delfshaven, Noord en Kralingen-Crooswijk hebben relatief gezien meer 18- tot en met 24-jarigen. Pernis, Centrum, Noord en Prins Alexander hebben relatief gezien meer 25- tot en met 34-jarigen in de bevolking. De deelgemeenten Charlois, Delfshaven en Feijenoord vallen op wanneer wordt gekeken naar het percentage niet-westerse allochtonen. In deze deelgemeenten is dit percentage hoger dan in de andere deelgemeenten, ook wanneer wordt uitgesplitst naar diverse allochtone groepen. Verder hebben Centrum, Delfshaven, Noord, Kralingen-Crooswijk en Charlois een hoger percentage eenpersoonshuishoudens ten opzichte van de andere deelgemeenten.

Delfshaven, Feijenoord en Charlois scoren op twee thema's op het gebied van economie laag. Allereerst ligt het gemiddeld besteedbaar inkomen in deze deelgemeenten lager dan in de andere deelgemeenten. Daarnaast ligt het percentage niet-werkende werkzoekenden in deze deelgemeenten het hoogst. Verder ligt het eigen woningbezit in Centrum, Delfshaven, Kralingen-Crooswijk en Feijenoord het laagst.

Wanneer wordt gekeken naar de sociale index springen de scores van Delfshaven, Feijenoord en Charlois eveneens in het oog. Deze deelgemeenten hebben een problematische sociale indexscore. Deze lage score is met name te wijten aan taalachterstand, laag inkomensniveau, slechtere gezondheid en geringe ervaren binding onder de inwoners van deze deelgemeenten. Daarnaast zijn de scores op het gebied van werk, school en sociale contacten sociaal zwak. De deelgemeenten Centrum, Noord, Kralingen-Crooswijk en IJsselmonde hebben een kwetsbare sociale indexscore.

Uit de veiligheidsindex blijkt dat Delfshaven en Centrum een bedreigd veiligheidsniveau hebben. Beide deelgemeenten scoren met name laag op het gebied van (drugs) overlast.

In tabel 3.33 staat een overzicht van de scores van deelgemeenten op de diverse risicogebieden. Uit deze tabel blijkt dat met name in de deelgemeenten Delfshaven, Feijenoord en Charlois veel indicatoren aanwezig zijn die samenhangen met een hogere kans op criminaliteit in de deelgemeente.

Tabel 3.33 Overzicht risicogebieden naar deelgemeente

	Leeftijd	Gemiddeld besteedbaar inkomen	Niet werkende werkzoekenden	Eigen woningbezit	Sociale Index	Veiligheidsindex
Centrum						
Delfshaven						
Overschie						
Noord						
Hillegersberg-Schiebroek						
Kralingen-Crooswijk						
Prins Alexander						
Feijenoord						
IJsselmonde						
Charlois						
Pernis						
Hoogvliet						

De gepresenteerde macrogegevens geven inzicht in de totale omgeving en aspecten daarvan die verband kunnen houden met criminaliteit in het algemeen en overvallen in het bijzonder. Dit is met andere woorden geen een-op-eenverklaring voor overvallen, maar geeft de kwetsbaarheid van de deelgemeenten weer.

Eindnoten

- 1 Definitie autochtoon: persoon van wie beide ouders in Nederland zijn geboren (CBS, 2013).
- 2 Definitie niet-westerse allochtoon: persoon en/of zijn ouders met als herkomstgroepering een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika (waaronder de voormalig Nederlandse Antillen), Azië of Turkije. Op grond van hun sociaaleconomische en sociaal-culturele positie worden allochtonen uit Indonesië en Japan niet meegerekend.
- 3 Over het aantal laag opgeleiden is geen informatie op stadsniveau aanwezig.
- 4 Aangezien deze cijfers afkomstig zijn uit een CBS-maatwerktable zijn de absolute aantallen niet bekend. Helaas zijn er geen cijfers bekend over het aantal lager opgeleiden per gemeente.
- 5 Binnen de Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen valt de Wajonguitkering.
- 6 Een laag inkomen is gedefinieerd als onder modaal. Een hoog inkomen is boven modaal.
- 7 ActiZ is een landelijke branchevereniging waar diverse organisaties uit de thuiszorg, jeugdzorg, verpleging en verzorging en kraamzorg zijn aangesloten.
- 8 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2010). Jeugdmonitor 2009. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

- 9 Een geregistreerd misdrijf is door de politie vastgelegd in een proces-verbaal van aangifte of in een ambtshalve opge-
maakt proces-verbaal.
- 10 Geen vertrouwen met de politie kan consequenties hebben voor het naar de politie toe stappen bij kennis over crimina-
liteit. Op p.45 staat hier een voorbeeld van.
- 11 Geen afgeronde havo- of vwo-opleiding of een basisberoepsopleiding (mbo-niveau 2).
- 12 Dit gaat om het gestandaardiseerd gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen. Dit betekent dat het gemiddelde inko-
men is gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden.
- 13 Bewoners van vijftien jaar en ouder kunnen de vragenlijst schriftelijk, online of telefonisch invullen.
- 14 Onder registraties worden cijfermatige gegevens over diverse onderwerpen en van diverse bronnen verstaan.
- 15 Bewoners van vijftien jaar en ouder kunnen de vragenlijst schriftelijk, online of telefonisch invullen.
- 16 De registratiegegevens zijn afkomstig van politie, brandweer, de gemeentelijke diensten Roteb en Gemeentewerken.

4 Kenmerken van de overvallen

De kenmerken van de 224 overvallen in Rotterdam-Rijnmond gepleegd tussen november 2011 en maart 2012 komen in dit hoofdstuk aan de orde. De gegevens zijn afkomstig van de politie Rotterdam. Allereerst wordt in dit hoofdstuk een overzicht gegeven van de aantallen en soorten overvallen. Vervolgens worden de modus operandi en de buit besproken. Daarna volgt informatie over slachtoffers. Tot slot wordt een beschrijving gegeven van de verschillen tussen opgeloste en onopgeloste overvallen. Waar mogelijk is in dit hoofdstuk een vergelijking gemaakt met de informatie uit het onderzoek naar overvallers in Rotterdam in 2008 (Dedert e.a., 2009). In dit onderzoek heeft de politie Rotterdam 227 overvallen geanalyseerd die plaatsvonden tussen december 2007 en mei 2008. Het aantal overvallen en de onderzoeksperiode van beide onderzoeken zijn goed vergelijkbaar.

4.1 Aantal en soort overvallen

In de periode van november 2011 tot en met maart 2012 zijn 224 overvallen gepleegd in politie-eenheid Rotterdam. In dit aantal zijn ook 36 pogingen tot een overval meegenomen. Bij een poging tot overval heeft de dader tijdens de overval afgebroken vanwege ooggetuigen of tegenwerkende slachtoffers. In andere gevallen zijn de verdachten aan de hand van een melding of surveillance opgepakt door de politie voordat ze daadwerkelijk een overval konden plegen. De pogingen vinden met name plaats op woningen (15), winkels (11) en horecagelegenheden (6).

Objectkeuze overvallers

De meeste overvallen en pogingen daartoe zijn gepleegd op woningen, gevolgd door winkels, openbare weg (maaltijdbezorgers en bij het gelddepot van banken), horecabedrijven of op een bedrijfsterrein.¹ Een kleiner aantal overvallen vindt plaats op transporten (o.a. pakketbezorgers en buschauffeurs), garages/pompstations, sekshuizen, apotheek of sauna/fitnesscentrum..

Tabel 4.1 Object overvallen (n=224)

Object	Aantal overvallen	%
Woning	75	34
Winkel	60	27
Openbare weg	30	14
Horecabedrijf	25	11
Bedrijfsterrein/pand	18	8
Transport	8	3
Garage/pompstation	4	2
Sekshuis	2	1
Drogist/apotheek	1	0
Sauna/fitnesscentrum	1	0
Totaal	224	100

In vergelijking met de resultaten van het onderzoek in 2008 zijn er enkele overeenkomsten te zien. Het percentage woningen (29%), winkels (32%), horecabedrijven (15%), bedrijven (8%), garages/pompstations (1%) die zijn overvallen ten opzichte van het totaal aantal overvallen is redelijk vergelijkbaar met het percentage in dit onderzoek. Wat verschilt, is dat er in 2008 minder overvallen op woningen plaatsvonden en meer overvallen op geldtransporten (15%).

Pleegmoment

Verspreid over de diverse maanden vinden meer overvallen plaats in de maanden december en januari, met name in maart ligt het aantal overvallen lager. Aangezien de onderzoeksperiode maar vijf maanden van een jaar omvat, is het lastig hier conclusies aan te verbinden.

Tabel 4.2 Pleegmaand overvallen (n=224)

	Aantal overvallen	%
November	40	18
December	56	25
Januari	51	23
Februari	46	20
Maart	31	14

Tussen de dagen van de week onderling is er weinig verschil te zien in pleegdag, enkel op zondag zijn daadwerkelijk minder overvallen gepleegd.

Tabel 4.3 Pleegdag overvallen (n=224)

	Aantal overvallen	%
maandag	37	17
dinsdag	26	12
woensdag	30	13
donderdag	38	17
vrijdag	39	17
zaterdag	34	15
zondag	20	9

De resultaten met betrekking tot pleegdag zijn vergelijkbaar met de overvallen uit het onderzoek uit 2008. Toen werden ook enkel op zondag minder overvallen gepleegd en waren overvallen op de overige dagen van de week gelijkmatig verspreid. Een mogelijke verklaring voor het lagere aantal overvallen op zondag is dat een deel van de winkels op zondag gesloten is.

Met betrekking tot het dagdeel vindt bijna de helft van de overvallen 's avonds tussen 18.00 en 0.00 uur plaats. Het gaat dan blijkens nadere analyse met name om overvallen op pompstations en horecabedrijven, transporten, woningen en winkels.

Tabel 4.4 Pleegdagdeel overvallen (n=224)

	Aantal overvallen	%
Ochtend (6.00-12.00)	30	13
Middag (12.00-18.00)	52	23
Avond (18.00-0.00)	111	50
Nacht (0.00-6.00)	31	14

In 2008 vonden overvallen op winkels eerder op de dag plaats, namelijk meer in de middag dan in de avond. Overvallen op woningen en de horeca vonden toen meer in de nacht plaats dan in de avond. De overvallen in het vorige onderzoek lijken iets meer verspreid over de middag, avond en nacht dan in de onderzoeksperiode 2012 het geval is.

4.2 Pleegplaats

In deze paragraaf worden de pleegplaatsen van overvallen beschreven. Tweederde van de overvallen binnen de politie-eenheid Rotterdam vindt plaats in Rotterdam. Daarnaast vinden 79 overvallen (35%) plaats in de gebieden buiten Rotterdam, zoals Vlaardingen en Schiedam.

Tabel 4.5 Pleegplaats Rotterdam-Rijnmond (n=224)

	Aantal overvallen	%
Rotterdam stad	145	65
Vlaardingen	22	10
Schiedam	14	6
Capelle aan den IJssel	9	4
Ridderkerk	8	4
Barendrecht	5	3
Rozenburg	5	3
Spijkenisse	5	3
Hellevoetsluis	3	1
Maassluis	2	1
Rhoon	2	1
Berkel en Rodenrijs	1	0
Hoek van Holland	1	0
Krimpen aan den IJssel	1	0
Poortugaal	1	0

Vergeleken met de informatie uit het onderzoek uit 2008 vinden in Rotterdam stad thans minder overvallen plaats. In 2008 lag dit percentage nog op 80 procent, in 2012 is dat zoals gezegd 65 procent.

Uit een vergelijking tussen de deelgemeenten valt op dat in Prins Alexander, Feijenoord, Noord, Charlois en IJsselmonde de meeste overvallen plaatsvinden. Uit verdere analyses blijkt dat in Prins Alexander en Noord de helft van alle overvallen in deze deelgemeenten plaatsvinden op een winkel.² In IJsselmonde en Feijenoord zijn woningen het vaakst doelwit van een overval. In Charlois zijn de objecten waarop overvallen plaatsvinden divers.

Tabel 4.6 Pleegplaats deelgemeente Rotterdam (n=145)

Deelgemeente	Aantal overvallen	%
Prins Alexander	21	14
Feijenoord	20	14
Noord	18	12
Charlois	16	11
IJsselmonde	16	11
Centrum	14	10
Delfshaven	10	7
Hilligersberg-Schiebroek	8	6
Hoogvliet	7	5
Haven	4	3
Kralingen-Crooswijk	4	3
Pernis	2	1
Onbekend	5	3

Op het niveau van deelgemeente is geen vergelijking te maken met 2008, omdat in 2008 is gekeken naar districten in plaats van deelgemeenten.

Analyse woon- en pleegplaats

In onderstaande tabel staan de woon- en pleegplaats van de vijftig overvallers uit 2012 uit de steekproef voor de dossieranalyse. Uit deze tabel blijkt dat 27 (54%) van de 50 daders in Rotterdam wonen en 33 (66%) van de 50 overvallen in Rotterdam zijn gepleegd. Een percentage van de overvallers is afkomstig uit de buurgemeenten van Rotterdam, elf (22%) overvallers komen uit een plaats buiten de regio Rotterdam. Daarnaast vindt ruim een derde van de overvallen plaats in een buurgemeente. Geen van de deelgemeenten springt er binnen de steekproef uit wanneer het gaat om woon- of pleegplaats van overvallers.

Tabel 4.7 Woon- en pleegplaats vergeleken

Deelgemeenten/stad	Woonplaats	%	Pleegplaats	%
Centrum	1	2	4	8
Charlois	3	6	5	10
Delfshaven	3	6	2	4
Feijenoord	2	4	2	4
Hillegersberg-Schiebroek	1	2	1	2
Hoogvliet	2	4	3	6
IJsselmonde	6	13	2	4
Kralingen-Crooswijk	3	6	5	10
Noord	1	2	5	10
Prins Alexander	2	4	2	4
Spaanse polder	-	-	2	4
Rotterdam onbekend	3	6	-	-
Buurgemeenten ³	13	25	17	34
Overige steden ⁴	8	16	-	-
Buitenland	2	4	-	-
Totaal	50	100	50	100

In 2008 heeft het merendeel van de verdachten eveneens binding met de Rotterdamse regio; ze wonen er (85%) of ze hebben er vrienden, familie of partner wonen, waar ze al dan niet verblijven. Elf procent van de daders woont in 2008 buiten de regio. Het percentage overvallers dat in 2008 in de regio Rotterdam woont, is groter dan in 2012.

Daarnaast werd in 2008 het vermoeden uitgesproken dat overvallers in de buurt van hun woonomgeving een overval plegen. In het onderzoek uit 2008 is echter niet specifiek gekeken naar de afstand tussen woonplaats en pleegplaats in kilometers, maar naar woon-district (de gebiedsafbakening van de politie, die is onderverdeeld in negen districten in de eenheid Rotterdam). Van de 76 overvallers waarvan de woonplaats bekend is, pleegt 42 procent in het eigen woondistrict. Een verdere vergelijking van de data uit 2008 en 2012 is niet mogelijk, omdat er andere onderzoeksmethoden en definities zijn gebruikt. In 2008

wordt wel opgemerkt dat de woonplaats van daders niet leidend is, maar juist de verblijfplaats en ankerpunten van belang zijn (Dedert, De Jong, Kanters & Leijstra, 2009).⁵

Reisafstand overvallers

Meer dan de helft van de overvallers reist minder dan vijf kilometer tussen woon- en pleegplaats, waarbij meer dan een derde van de overvallers slechts een tot twee kilometer aflegt. De meeste overvallen in de steekproef worden dan ook gepleegd door daders die in Rotterdam of buurgemeenten wonen. Uit het bestand van de politie blijkt dat de daders die meer dan 25 kilometer reizen, worden verdacht van het plegen van *ripdeals*.

Tabel 4.8 Afstand tussen woon- en pleegplaats

Aantal kilometers ⁶	Aantal daders	%
0-1	5	12
1-2	10	24
2-3	2	5
3-4	2	5
4-5	3	7
5-10	7	17
10-25	6	15
Meer dan 25	6	15
Totaal⁷	41	100

4.3 Locatiekenmerken

Er zijn 78 overvallocaties uit de onderzoeksperiode onderzocht. De locaties en betreffende panden zijn anoniem bezocht.⁸ Er wordt onderscheid gemaakt naar overvallen op bedrijven (zoals winkels en horeca-ondernemingen) en woningen en overvallen in de categorie vervoer. Bij woningen is alleen de locatie bekeken.

Onderzoek wijst uit dat overvallocaties overeenkomstige kenmerken hebben, hoewel er wel een grote diversiteit is in zowel locaties als objecten.⁹ Plekken met een cash economy, waar in de detailhandel veel contanten worden uitgegeven, lijken een groter risico te lopen op een overval. Het betreffen veelal locaties waar de 'lokale bewoners' hun inkopen doen. Buurten met speciaalzaken, (fast-food)restaurants en/of supermarkten vallen hierbij in het bijzonder op. Een illegale markt van prostitutie en/of drugs in de buurt kan daarbovenop een voedingsbodem zijn voor diverse vormen van criminaliteit, waaronder overvallen.¹⁰

Tabel 4.9 Illegale markt van drugs en prostitutie

	Aantal	%
Aanwezig	35	45
Afwezig	43	55
Totaal	78	100

Ook zijn er risicofactoren aan te wijzen voor bedrijven. Panden die (net) geen deel uitmaken van een winkelpassage of aan het einde van een winkelstrip gevestigd zijn, lopen meer risico te worden overvallen. De panden zijn veelal ouder en soms aan renovatie toe. Soms liggen de panden in de nabijheid van een vernieuwd winkelcentrum.

Tabel 4.10 Bedrijven liggen buiten of aan de rand van winkelgebied (op basis van type bedrijf)

	Winkel	Horeca	Bedrijf overig	Totaal bedrijven	%
Ja	16	8	3	27	56
Nee	17	0	1	18	38
Nvt (geen winkelgebied)	0	0	3	3	6
Totaal	33	8	7	48	100

Panden waarbij cameratoezicht in de buitenruimte of een alarmknop ontbreekt, worden meer overvallen. Cameratoezicht in de binnenruimte lijkt echter geen preventief effect te hebben. De beveiliging lijkt van ondergeschikt belang te zijn aan de aantrekkelijkheid van de buit (zie onderstaand voorbeeld uit een zaaksbeschrijving).

In het pand zit een maaltijdbezorger. Ernaast zitten een fietsenmaker en een computerzaak, aan de overkant een verkeersschool en een uitzendbureau. Sommige winkels lijken nauwelijks bestaansrecht te hebben. Bezorgers rijden af en aan om het warme eten op te halen en het geld af te geven aan de manager. Vrijdag om kwart voor elf's avonds komen twee mannen binnen die een vuurwapen tegen het hoofd van het slachtoffer zetten.'

Tabel 4.11 Aanwezigheid cameratoezicht en alarmknop

	Cameratoezicht buiten	%	Cameratoezicht binnen	%	alarmknop	%
Ja	19	40	29	60	15	31
Nee	30	60	19	40	27	56
Onbekend	0	0	1	0	7	13
Totaal	49	100	49	100	49	100

Er zijn geen risicofactoren voor woningen aan te wijzen aan de hand van de locaties of de panden zelf. Aan woningen zijn van buitenaf geen bijzondere kenmerken te ontdekken. Dit wil niet zeggen dat iedere woning een potentieel doelwit is. Kenmerken van zowel dader als slachtoffer zijn bepalend voor het overvalrisico. Er is sprake van *gericht slachtofferschap*. Uit verhoren met daders blijkt dat zij voorkennis hebben van geld, sieraden en soms ook drugs in woningen. Ook de mentale kwetsbaarheid van de bewoners speelt een rol.

Tabel 4.12 Mogelijke voorkennis en kwetsbare slachtoffer¹¹

	Mogelijke voorkennis	%	Fysiek kwetsbare slachtoffers	%
Ja	21	84,0	14	56
Nee	2	8,0	11	44
Onbekend	2	8,0	0	0
Totaal	25	100,0	25	100

Bij overvallen in de categorie transport (denk hierbij aan maaltijdbezorgers en personen die geld van een onderneming wegbrengen) zijn kenmerken van de locatie en omstandigheden wel van belang, zoals de rust op straat. Ook is het tijdens de overval vaker donker. De aanwezigheid van een hangplek is een mogelijke risicofactor.

De bepalende factoren voor het plegen van een overval verschillen per type object. Bij winkels die zijn overvallen, lijken met name de factoren 'veel cash aanwezig' en (in mindere mate) 'kwetsbare slachtoffers' van groot belang te zijn. Bij woningen komt deze laatste factor ook sterk naar voren, maar daarnaast lijkt vooral ook voorkennis een grote rol te spelen.

Tabel 4.13 Risicofactoren omgeving object¹²

Risicofactoren	Aantal	%
Onbekend	7	6
Afgelegen object	2	2
Beveiliging (zwak)	4	4
Gelegenheid	7	6
Vluchtmogelijkheden	10	9
Stil en donker op straat	11	10
Voorkennis	19	17
Kwetsbare slachtoffers	20	18
Verwachte buit	32	29
Totaal	112	100

4.4 Modus Operandi

De modus operandi van de daders omvat het aantal daders en een eventuele taakverdeling. Daarnaast gaat het om het gebruik van wapens of geweld, het gebruik van een vermomming en de wijze van toegangsverschaffing.

Een derde van alle overvallen is gepleegd door één dader. In de meeste gevallen is een overval door twee daders gepleegd, maar ook drie of vier daders komen regelmatig voor.

Tabel 4.14 Aantal daders overvallen (n=224)

Aantal daders	Aantal overvallen	%
1	72	33
2	96	44
3	35	16
4	14	6
5	2	0
6	2	0
onbekend	3	1

In vergelijking met het onderzoek uit 2008 zijn in de onderzoeksperiode 2012 percentageel meer overvallen door een dader gepleegd (in 2008 was dit 26%) en minder door drie of meer daders (in 2008 was dit 28%).

Uit de interviews blijkt dat het per overvaller verschilt of overvallen alleen of samen gepleegd worden en hoe die groepen zijn samengesteld.

'Ik deed het met verschillende mensen, soms ook met dezelfde mensen. Het was niet zo gepland dat ik het alleen maar met één persoon deed. Meestal was het niet gepland wie er meegingen, het was net wie er mee wilde, soms drie-vier.'

'In Rotterdam heb je verschillende groepen waarvan verschillende mensen het per keer doen. Het is altijd verschillend, ook multicultureel. In wisselende samenstelling plegen ze dan de delicten, maar ze vormen wel samen een groep. Zij doen van alles waarmee ze geld kunnen verdienen.'

'De eerste overval heb ik zelf gedaan, ik wil geen overval doen met veel mensen, alleen als ik ze echt vertrouw. Ik heb ook een keer een overval met andere jongens gedaan, maar dat ging fout. We hadden afgesproken geld te stelen uit vier kassa's, maar tijdens de overval stal een mededader snoep, de ander elektronica, terwijl ik en een ander bezig waren met de kassa's. Je hebt er niets aan als de rest zich niet aan de afspraak houdt.'

Wanneer een overval door meerdere daders is gepleegd, dit is bij 152 overvallen het geval, is in 40 procent van de gevallen sprake van een taakverdeling. Hierbij staat een dader bijvoorbeeld op de uitkijk of houdt toezicht op het slachtoffer, terwijl de andere dader op zoek gaat naar geld of goederen. Een kanttekening die bij de tabel moet worden geplaatst, is dat bij een groot aantal zaken niet uit de zaaksbeschrijving kan worden gehaald of er sprake is van een taakverdeling.

Tabel 4.15 Taakverdeling (n=152) ⁴³

Taakverdeling	Aantal overvallen	%
ja	61	40
nee	32	21
onbekend	59	39

Bij 44 procent van de gevallen is gebruikgemaakt van een vuurwapen, gevolgd door een steekwapen bij 22 procent van de overvallen en fysiek geweld bij 14 procent van de overvallen. Uitgesplitst naar object is een vuurwapen met name gebruikt bij overvallen op bedrijfsterrein, garage/pompstation, horecabedrijf of winkel. Bij overvallen op een woning of openbare weg is gebruikgemaakt van vuurwapens, steekwapens of fysiek geweld. Bij overvallen op transport is met name gebruikgemaakt van steekwapens.

Tabel 4.16 Geweldgebruik overvallen (n=224)

Geweld	Aantal overvallen	%
Vuurwapen	96	44
Steekwapen	47	22
Fysiek geweld	32	14
Steekwapen en vuurwapen	11	5
Slagwapen	10	5
geen	6	3
Bedreiging	3	1
Steekwapen en slagwapen	3	1
Pepperspray	1	0
Stuk glas	1	0
Fysiek geweld en taser	1	0
Steekwapen en fysiek geweld	1	0
Stroomstootwapen	1	0
Vuurwapen en taser	1	0
Onbekend	10	5

In het onderzoek in 2008 wordt bij 89 procent van de overvallen gebruikgemaakt van een wapen. Dit is meer dan in 2012 (77%). In 56 procent van de gevallen is daarbij gebruikgemaakt van een vuurwapen, in 16 procent van een steekwapen en in 11 procent van meerdere wapens of fysiek geweld. Het gebruik van een vuurwapen of meerdere wapens bij een overval lag dus hoger in 2008 dan in 2012, terwijl het gebruik van een steekwapen of fysiek geweld lager lag in vergelijking met 2012.

In bijna 40 procent van de overvallen gebruiken overvallers een vermomming, meestal in de vorm van een bivakmuts, sjaal of pet. In bijna evenveel zaken is geen gebruikgemaakt van een vermomming. Uit een verdere analyse blijkt dat daders een vermomming met name gebruiken bij overvallen op winkels (60%), pompstations (50%) en bedrijven

(50%).¹⁴ Bij overvallen op woningen (25%) en transporten (29%) is in de minste gevallen gebruikgemaakt van een vermomming.

Tabel 4.17 Gebruik vermomming overvallen (n=224)

Vermomming	Aantal overvallen	%
ja	88	39
nee	80	36
onbekend	56	25

De keuze voor het wel of niet gebruiken van een vermomming lijkt samen te hangen met de manier van binnenkomen en het object. De manier waarop overvallers binnenkomen, is in bijna de helft van de gevallen via de reguliere manier. Dit houdt in dat zij via de gebruikelijke toegangswegen, dus bijvoorbeeld een toegangsdeur van een winkel tijdens openingstijden, binnenkomen. Daarnaast belt een deel van de overvallers aan. Dit is met name het geval bij woningen. Wanneer de bewoner de deur opent, wordt hij/zij in zijn woning overvallen. Verder vindt een deel van de overvallen buiten op straat plaats, meestal in een portiek van een woning of door braak. In dit laatste geval is het niet altijd duidelijk of de overvallers wisten dat er iemand thuis was, of dat dit zij hier achterkwamen tijdens de inbraak. Tot slot komt een deel van de overvallers binnen met een smoes, of door een slachtoffer te overmeesteren op straat en dan met geweld binnen te komen.

Tabel 4.18 Toegangsverschaffing overvallen (n=224)

Binnenkomst	Aantal overvallen	%
Regulier	109	49
Aanbellen	41	18
Buiten	30	14
Inbraak	21	10
Smoes ¹⁵	12	5
Geweld	5	2
auto	1	0
Onbekend	5	2

Uit het onderzoek uit 2008 zijn enkel de percentages van binnentreden door aanbellen (11%), inbraak (5%) en smoes (3%) bekend. In de meeste gevallen was in 2008 sprake van een *hit-and-run-overval*, waarbij de daders een zaak binnenstormden, alles pakten wat ze konden en daarna snel weer weg gingen.

Uit de interviews met overvallers bleek dat een aantal van hen zich goed voorbereidt op het plegen van een overval.

Bij een aantal overvallers ontstaat het idee meer als een spontaan plan tijdens een avond rondhangen met vrienden.

'We hebben het een keer of vier besproken voordat we de overval daadwerkelijk pleegden. Het plan kwam op de dag dat het gebeurd is. Mijn mededader kwam met de locatie. Het was een horecagelegenheid, dus dan ga je ervan uit dat er geld in het laatje zit. Mijn mededader woonde in de buurt. We hebben nog wel een andere locatie bedacht, maar dat was de back-up als het te druk zou zijn bij de eerste locatie. Het was 's avonds, een uurtje of tien en het was donker. We reden voorbij met de fiets. We hebben bewust de fiets gepakt om snel weg te kunnen vluchten. Daarnaast had ik een sjaal voor mijn gezicht en een pet op, ook hadden we een mes mee uit het keukenblok thuis. We hadden van tevoren een taakverdeling gemaakt. Ik zou het mes vasthouden en hij het geld uit de kassa halen. Na de overval zijn we weggegaan. We hadden andere kleding verstoep. Onderweg hebben we kleding omgewisseld en de oude kleding daar achtergelaten en vervolgens zijn we naar huis gegaan.'

'We zaten met 5-6 vrienden te chillen in een trappenhuis toen het idee ontstond om een overval te plegen. Ik en mijn vriend hadden geld nodig. Eerst wilden we een inbraak plegen, maar toen gaf een andere vriend een tip over deze locatie. Hij zei: "Het is zo makkelijk, dat kan je gewoon met je ogen dicht doen". We zijn langs de locatie gefietst en hebben kleding geleend van een vriend. Daarnaast hadden we twee vuurwapens [eigen bezit], een bivakmuts en masker bij ons. Vier-vijf meter voor de zaak hebben we de muts op gezet en onze capuchon omlaag gedaan. Toen zijn we naar binnen gerend en hebben we geld en een kluisje gepakt. Het was die dag niet zoveel, 1.100 euro. Dat hebben we gedeeld door zijn tweeën. Die laatste honderd euro hebben we aan de tipgever gegeven.'

Daarnaast wonen de meeste overvallers in Rotterdam zelf of in de omgeving van Rotterdam. De reden waarom ze in hun eigen buurt of stad een overval plegen, is dat ze deze buurt kennen. Ze weten waar de vluchtwegen zijn, waar de interessante doelwitten zich bevinden en kunnen gemakkelijk voorbereidingen treffen, blijkt uit interviews.

'Ik begon de overvallen met een vriend in de buurt bij winkeltjes, snackbars en cafés. Bij die cafés kennen ze ons niet, want daar kwamen we nooit. Je eigen buurt ken je goed, je weet waar je naartoe moet wegrennen. En ik woonde in een achterstandswijk, daar wordt niet veel gesproken, tenzij er een beloning op je kop staat, dan zijn er nog wel eens verraders. Mensen zeggen eerder: Ik heb je gezien, wat heb je voor mij"? Voor een pak sigaretten of een biertje houden ze hun mond. Bij mij in de buurt waren overvallen ook wel een soort van normaal geworden, het gebeurde dagelijks.'

'Als je het goed plant en je weet de route, dan is het niet gevaarlijk om het zo dicht bij huis te doen. Ik ga meestal eerst een week lang de route lopen, wat is de beste en snelste route; hoe kom ik het beste thuis, via welke route komt de politie, en waar gaan ze de buurt sluiten. Ik wist tijdens de overval dat ik – wanneer de weg werd afgesloten – kon zigzag-

gen door de buurt. Ik wist precies waar ik naartoe kon lopen als de overval klaar was. Zodra ik de openbare weg overstak, is er een klein bosje, daar had ik mijn jas, telefoon en broek neergelegd. Die kon ik dan snel over mijn kleren heen aantrekken en daarna kon ik gewoon rustig doorlopen. Ik kon de politiebusjes dan gewoon voorbij lopen, omdat ik niet meer aan het signalement voldeed.'

Er zijn echter ook overvallers die heel Nederland door reizen op zoek naar een overvalobject (meestal ripdeal):

'Ik betaalde een junkie om een auto te huren en dan de hele dag heen en weer te rijden. Ik was daar de hele dag mee bezig, met mensen praten die dealers kennen en op zoek naar dealers. Tijdens het uitgaan waren er altijd wel mensen die iemand kenden die drugs had of verkocht. Via-via kwam je er dan achter waar zo'n man leefde en kon je hem thuis opzoeken. Ik woonde en sliep in mijn auto. Ik ging douchen bij een vriend en sliep in mijn auto bij een tankstation. Ik heb acht maanden zo geleefd.'

Drie overvallers gaven tijdens de interviews aan dat de voorbereiding zich niet alleen richt op het doelwit en vluchtwegen, maar ook een plek om andere kleding te wisselen en het eventuele wapen te verstoppert. Deze plekken bevinden zich meestal dicht in de buurt van de overvallocatie, zodat ze na het wisselen van kleding rustig weg kunnen lopen, omdat ze niet meer aan het signalement van de overvaller(s) voldoen.

4.5 Slachtoffer en buit

In meer dan de helft van de gevallen is er sprake van één slachtoffer. In bijna een kwart van de gevallen is er sprake van twee slachtoffers. Van drie of meer slachtoffers is met name sprake bij een overval op een winkel. Meer dan drie slachtoffers komt weinig voor.

Tabel 4.19 Aantal slachtoffers bij overvallen (n=224)

Aantal slachtoffers	Aantal overvallen	%
1	125	57
2	52	24
3	19	8
4	9	4
5	2	0
8	1	0
10	1	0
onbekend	15	7

Het percentage overvallen met één slachtoffer lag in het onderzoek uit 2008 iets hoger (62%) en die met twee slachtoffers lager (19%). De overige percentages zijn vergelijkbaar.

In 77 procent van de overvalsituaties zijn de overvallers er vandoor gegaan met een buit. Dit is soms een gedeeltelijke buit, als de dader vraagt om geld en goud en dan enkel geld krijgt. Deze situaties zijn tevens meegeteld als zaken waarbij de dader er met buit vandoor is gegaan. In 45 zaken (20%) is geen buit meegenomen. Dit zijn onder andere de 36 pogingen tot een overval en een aantal zaken waarin het slachtoffer niets heeft meegegeven of aangaf niet het geëiste bij zich te hebben.

Tabel 4.20 Buit bij overvallen (n=224)

Buit	Aantal overvallen	%
ja	172	77
nee	45	20
onbekend	7	3

Uit verdere analyse blijkt dat overvallers vaak uit zijn op geld (59%). Dit eisen zij tijdens de overval, of dit nemen ze mee tijdens de daad. In een aantal gevallen gaat het niet alleen om geld, maar geld gecombineerd met goederen (5%), telefoon (5%) of sieraden (11%). In tabel B2 in bijlage 6 staat een overzicht van de verschillende buitgemaakte opbrengsten tijdens de overvallen.

Geld is vrijwel altijd het doel bij overvallen op woningen, winkels en maaltijdbezor- gers. Sieraden zijn vaak het doel bij overvallen op woningen en juwelierszaken en goe- deren (zoals tv of spelcomputer) tevens bij overvallen op woningen.

Uit de interviews met overvallers blijkt dat zij het geld meestal direct besteden aan drugs of luxegoederen.

‘Van het geld heb ik kleding gekocht, uit geweest en veel uit eten geweest. Ik heb nog ergens 5000 euro.’

‘De buit was 600 euro. We wisten niet wat we moesten verwachten. Ik wist wel dat er aan het einde van de dag iets in de kassa zou zitten, aangezien er de hele dag mensen zijn. Achteraf gezien, vind ik het niet waard om te zitten voor 600 euro, het is te weinig als je kijkt naar het risico wat je neemt. Van het geld hebben we drugs gekocht.’

‘Ik pleeg de overval voor het geld en het leven dat bij het geld hoort. Mooie auto’s, siera- den, je kunt doen wat je wilt. Je vrouw en moeder kunnen doen wat ze willen, je kunt ze dingen geven zonder te stressen. Het is niet per se status, het is een heel ander leven dan hard werken voor weinig.’

4.6 Verschillen opgelost/niet-opgelost

In deze paragraaf worden de verschillen tussen opgeloste en niet-opgeloste zaken geanalyseerd. Hierbij wordt enkel gekeken naar de overvallen in 2012. De verschillen tussen de categorieën zijn statistisch getoetst. De opvallendste resultaten zijn weergegeven in een tabel. Daarnaast worden in deze paragraaf de specifieke kenmerken van pleeglocaties beschreven en eventuele samenhang met of een zaak wel of niet is opgelost.

Aantal en soort onopgeloste overvallen

Over de periode november 2011 tot maart 2012 zijn 224 overvallen gepleegd. Hiervan zijn 73 zaken opgelost en 151 zaken niet opgelost. Een poging tot overval is net zo vaak opgelost als een daadwerkelijk afgeronde overval.

Per object is getoetst of het verschil tussen opgeloste en niet-opgeloste zaken significant is. Uit deze analyse blijkt dat overvallen op winkels significant vaker zijn opgelost dan overvallen op woningen.

Tabel 4.21 Oplossingspercentage pleegobject (n=224) ¹⁶

Object	Totaal	Oplossingspercentage
Drogist/apotheek	1	100
Sauna/fitnesscentrum	1	100
Sekshuis/bordeel	2	100
Station/Trein/Tram/Bus	1	100
Transport	7	50
Winkel	60	48*b
Horecabedrijf	25	40
Bedrijfsterrein/pand	18	22
Woning	75	21*a
Openbare weg	30	20
Garage/pompstation	4	0

* De waarden zijn significant op $p < .05$ bij een tweezijdige *t*-toets.

Bij 61 van de 224 objecten was er – blijkens politie-informatie – sprake van cameratoezicht bij het overvallen object. Bij de overige overvallen waren geen camera's aanwezig, althans voor zover bekend. Overvallen op objecten waarbij camera's aanwezig zijn, zijn niet vaker opgelost dan overvallen zonder cameratoezicht.

Op het gebied van pleegmomenten (maand), pleegdagen en dagdeel van plegen (ochtend, middag, avond, nacht) verschillen opgeloste zaken niet van niet-opgeloste zaken.

Pleeglocatie

Tussen Rotterdam en de gebieden rondom daaromheen zit geen verschil in opgelost of niet-opgeloste zaken. Het oplossingspercentage van overvallen hangt niet significant samen met de pleeglocatie.

Tabel 4.22 Oplossingspercentage pleeglocatie Rotterdam e.o. (n=79)

	Aantal overvallen	Oplossingspercentage
Krimpen aan den IJssel	1	100
Rozenburg	5	80
Ridderkerk	8	75
Capelle aan den IJssel	9	67
Vlaardingen	13	46
Barendrecht	5	40
Schiedam	14	21
Spijkenisse	5	0
Hellevoetsluis	3	0
Maassluis	2	0
Rhoon	2	0
Berkel en Rodenrijs	1	0
Hoek van Holland	1	0
Poortugaal	1	0
Onbekend	9	11

Tussen de deelgemeenten in Rotterdam zijn echter verschillen te zien. In deelgemeente Prins Alexander is het oplossingspercentage het hoogst en in Feijenoord relatief gezien het laagst. Bij tabel 4.23 moet bij een vergelijking tussen de deelgemeenten rekening worden gehouden met het verschil in aantal overvallen per deelgemeente. In een aantal deelgemeente worden significant meer (Prins Alexander) of minder zaken (Noord, Charlois en Feijenoord) opgelost in vergelijking met andere deelgemeenten.

Uit een interview met het RTO blijkt overigens dat het oplossingspercentage per deelgemeente per jaar kan fluctueren. Er is een meerjarenanalyse nodig om vast te stellen in hoeverre die verschillen een structureel karakter hebben.

Uit tabel B3 in bijlage 6 blijkt dat op buurtniveau de aantallen klein zijn en er weinig verschillen lijken te zijn in oplossingspercentage tussen buurten in een bepaalde wijk. De verschillen in oplossingspercentage zijn duidelijker te zien op het niveau van deelgemeente.

Tabel 4.23 Oplossingspercentage deelgemeente Rotterdam (n=145)

Stadsdeel	Aantal overvallen	Oplossingspercentage
Prins Alexander	21	52*a
Kralingen-Crooswijk	4	50
IJsselmonde	16	31
Delfshaven	10	30
Centrum	14	29
Hoogvliet	7	29
Noord	18	28*b
Charlois	16	25*b
Feijenoord	20	25*b
Haven	4	25

Hilligersberg-Schiebroek	8	13
Pernis	2	0%
Onbekend	5	20%

* De waarden zijn significant op $p < .05$ bij een tweezijdige *t*-toets.

Daders en slachtoffers

Wanneer twee overvallers bij een overval zijn betrokken, zijn zaken significant minder vaak opgelost dan wanneer een overval is gepleegd door een dader.

Tabel 4.24 Oplossingspercentage aantal daders ($n=224$)

Aantal daders	Aantal overvallen	Oplossingspercentage
1	72	53*a
2	96	25*b
3	35	23
4	14	14
5	2	0
6	2	50
onbekend	3	0

* De waarden zijn significant op $p < .05$ bij een tweezijdige *t*-toets.

Het aantal slachtoffers lijkt geen invloed te hebben op het oplossingspercentage van een overval. Het oplossingspercentage is niet hoger in zaken waarin sprake is van meer slachtoffers, en dus potentiële getuigen.

Tabel 4.25 Oplossingspercentage aantal slachtoffers ($n=224$)

Aantal slachtoffers	Aantal overvallen	Oplossingspercentage
1	125	30
2	52	27
3	19	37
4	9	22
5	2	50
8	1	100
10	1	0
onbekend	15	73

Uitvoering

Het is moeilijk om een uitspraak te doen over het doel van de overvallen, aangezien dit niet in de zaaksbeschrijving omschreven staat. Het enige wat hierover verklaard kan worden, is dat wat door de overvallers is gezegd tijdens de overval. In ruim 58 procent van de gevallen is geld het doel van de overvallers. Wat (geld of goederen) de overvallers hebben gestolen, is niet van invloed op het opsporingspercentage. Zoals gezegd, gebruikt ongeveer veertig procent van de overvallers een vermomming in de vorm van een panty, bivak-

muts of sjaal. Het gebruik van een vermomming lijkt echter niet van invloed te zijn op het ophelderingspercentage van een zaak.

Tabel 4.26 *Oplossingspercentage gebruik vermomming (n=224)*

Vermomming	Aantal overvallen	Oplossingspercentage
ja	88	28
nee	80	35
onbekend	56	36

Een taakverdeling zou kunnen wijzen op professionelere daders. Opvallend is dat een taakverdeling, bij een overval door meerdere daders, geen invloed lijkt te hebben op het ophelderingspercentage. Het is in beide gevallen laag.

Tabel 4.27 *Oplossingspercentage taakverdeling (n=151)*

Taakverdeling	Aantal overvallen	Oplossingspercentage
ja	61	16
nee	32	16
onbekend	58	33

Geweld en toegangsverschaffing

Overvallen waarbij gebruik is gemaakt van een steekwapen worden significant vaker opgelost. Overvallen waarbij fysiek geweld of een vuurwapen is gebruikt, worden significant minder vaak opgelost dan overvallen waarbij gebruik is gemaakt van een ander wapen.

Tabel 4.28 *Oplossingspercentage bij geweldgebruik (n=224)*

Geweld	Aantal overvallen	Oplossingspercentage
Pepperspray	1	100
Stuk glas	1	100
Steekwapen	47	43 *a
Slagwapen	10	40
Bedreiging	3	33
geen	6	33
Fysiek geweld	32	28*b
Vuurwapen	96	27*b
Steekwapen en vuurwapen	11	27
Fysiek geweld en taser	1	0
Steekwapen en fysiek geweld	1	0
Steekwapen en slagwapen	3	0
Stroomstootwapen	1	0
Vuurwapen en taser	1	0
Onbekend ¹⁷	10	60

*De waarden zijn significant op $p < .05$ bij een tweezijdige *t*-toets.

De manier waarop daders zichzelf de toegang verschaffen tot slachtoffers verschilt tussen opgeloste en onopgeloste zaken. Wanneer het verschil in oplossingspercentages tussen de diverse manieren van toegangsverschaffing wordt getoetst, blijkt dat overvallen die buiten plaatsvinden (in de portiek van een woning of bij een geldsluis bij een bank) of waarbij de toegang is verschaft door aan te bellen significant minder vaak zijn opgelost dan bij reguliere manieren van toegangsverschaffing.

Tabel 4.29 Oplossingspercentage toegangsverschaffing (n=224)

Toegangsverschaffing	Aantal overvallen	Oplossingspercentage
Regulier	109	48*a
Smoes	12	42
Inbraak	21	19
Buiten	30	17*b
Aanbellen	41	15*b
Geweld	5	0
Auto	1	0
Onbekend	5	20

* De waarden zijn significant op $p < .05$ bij een tweezijdige *t*-toets.

Resumé

De meeste overvallen in de onderzoeksperiode zijn gepleegd op woningen, winkels, openbare weg, horeca of bedrijventerreinen. Met betrekking tot het pleegmoment zijn de meeste overvallen gepleegd in de avonduren; zondag is de minst populaire dag voor het plegen van een overval. De meeste overvallen vinden plaats in Rotterdam, gevolgd door Vlaarding en Schiedam. In Rotterdam vinden met name veel overvallen plaats in de deelgemeenten Prins Alexander, Feijenoord, Noord, Charlois en IJsselmonde.

Uit de resultaten van paragraaf 3.2 blijkt dat met name in de deelgemeenten Delfshaven, Feijenoord en Charlois veel indicatoren aanwezig zijn die samenhangen met criminaliteit in het algemeen. Daarnaast blijkt dat, wanneer wordt gekeken naar het aantal overvallen over de periode 2005-2012, in deze deelgemeenten de meeste overvallen plaatsvonden. Deze drie deelgemeenten komen echter niet specifiek naar voren wanneer wordt gekeken naar de woon- of pleegplaats van de overvallers uit de steekproef van de dossieranalyse. Deze bevindingen sluiten met andere woorden niet goed op elkaar aan, mogelijk als gevolg van de selecte groep (voorgeleide) overvallers.

Uit de locatieanalyse blijkt dat de bepalende factoren voor het plegen van een overval verschillen per type object. Bij winkels lijken met name de aanwezige hoeveelheid geld en kwetsbare slachtoffers van belang te zijn. Bij woningen speelt dit laatste ook, maar lijkt ook voorkennis een grote rol te spelen.

Bij een derde van de overvallen is sprake van één dader, maar vaker is een overval gepleegd door twee daders. Wanneer een overval door meerdere daders is gepleegd, is in de helft van de situaties waarin dit bekend is, sprake van een taakverdeling. Een vermom-

ming is in ruim een derde van de zaken gebruikt, grotendeels in de vorm van een bivakmuts, sjaal of panty.

Bij de meeste overvallen maakt de dader gebruik van geweld of een wapen. In 44 procent van de gevallen is dit een vuurwapen, in 22 procent een steekwapen en in 14 procent fysiek geweld. Overvallers gebruiken het wapen om de slachtoffers te dwingen geld, goederen of sieraden af te staan. Bij driekwart van de overvallen gaan de overvallers er met buit vandoor. Bij ruim de helft van de overvallen is sprake van één slachtoffer en in een kwart van de gevallen van twee slachtoffers. De toegang tot een locatie is in de meeste gevallen verschaft via de gebruikelijke manier van toetreding tot een object, dus bijvoorbeeld via de toegangsdeur van een winkel.

In vergelijking met het onderzoek uit 2008 valt op dat toen procentueel meer overvallen op geldtransporten plaatsvonden en minder in woningen dan in de onderzoeksperiode 2012. Daarnaast zijn er in het onderzoek uit 2008 meer overvallen gepleegd in de stad, en minder in de gebieden rondom de stad. Verder zijn in het onderzoek uit 2008 minder overvallen door één dader gepleegd en zijn meer vuurwapens, maar minder steekwapens gebruikt tijdens overvallen dan in de onderzoeksperiode 2012. Tot slot waren er in het onderzoek uit 2008 meer zaken met één slachtoffer dan in de onderzoeksperiode 2012 het geval is.

De overvallen die zijn opgelost, verschillen op een aantal punten van onopgeloste zaken. Zo zijn overvallen op winkels significant vaker opgelost dan overvallen op woningen. In Rotterdam zijn in Noord, Charlois en Feijenoord significant minder zaken opgelost, terwijl in Prins Alexander juist significant meer zaken zijn opgelost. Indien er meer overvallers bij een zaak betrokken zijn, daalt het oplossingspercentage. Overvallen waarbij gebruik is gemaakt van een steekwapen, zijn significant vaker opgelost dan overvallen waarbij gebruik is gemaakt van vuurwapen of fysiek geweld. Tot slot is de manier van toegangsverschaffing eveneens van invloed op het oplossingspercentage. Overvallen die buiten plaatsvinden of waarbij de toegang is verschaft door aan te bellen zijn minder vaak opgelost dan overvallen met een reguliere manier van toegangsverschaffing, zoals het gebruik van de toegangsdeur van een winkel.

Het oplossingspercentage verschilt niet significant per aantal slachtoffers, gebruik van een vermomming, taakverdeling of type buit (geld of goederen).

Eindnoten

- 1 Het verschil tussen een winkel en een bedrijfspand is dat bij een bedrijfspand geen verkooppunt aanwezig is.
- 2 Uit een verdere analyse blijkt dat het aantal overvaller per deelgemeente niet te relateren is aan het aantal winkels in een gebied. In Centrum, Delfshaven en Feijenoord bevinden zich de meeste winkels, terwijl deze deelgemeente op de 2de, 6de en 7de plek staan wat het aantal overvallen betreft.
- 3 Dit zijn Barendrecht, Capelle aan den IJssel, Dordrecht, Krimpen aan den IJssel, Ridderkerk, Rozenburg, Schiedam, Spijkenisse en Vlaardingen.
- 4 Dit zijn Almere, Amsterdam, Den Helder, Den Haag, Roelofarendsveen, Tilburg en Vught.
- 5 Ankerpunten zijn woningen van vrienden, familie of andere plaatsen van samenkomst.

- 6 De afstanden tussen woon- en pleegplaats zijn gebaseerd op postcodegebied. De afstanden zijn berekend op basis van de afstand tussen het centrum van het postcodegebied van de woonplaats en het centrum van het postcodegebied van de pleegplaats.
- 7 Van een aantal overvallers was geen adres bekend. Daarnaast zijn de twee overvallers waarvan de laatst bekende woonplaats het buitenland was niet meegenomen in deze analyse.
- 8 Bij woningen is alleen de locatie bezocht, en niet het pand.
- 9 Zie voor meer informatie verdiepende analyse 'op locatie', De Jong, M. 2013. Rotterdam: Politie / Analyse en onderzoek.
- 10 Dit is gemeten aan de hand van politieregistraties van drugs (drugshandel, bezit en overlast) en prostitutie binnen het woonblok> uitgewerkt via mapanalyse. De term 'illegale markt' refereert aan een Amerikaans onderzoek waarbij is gebleken dat er meer straatroven en overvallen plaatsvinden als er een illegale markt in de buurt aanwezig is.
- 11 De kwetsbaarheid is gemeten aan de hand van registraties en locatieanalyse. Hierbij is gekeken naar de leeftijd en fysieke beperkingen van de bewoners en winkeliers.
- 12 Per locatie konden maximaal twee factoren worden opgenomen die als trigger voor de overval konden worden gezien.
- 13 72 overvallen zijn gepleegd door één dader, hier is er geen sprake van een taakverdeling.
- 14 In deze laatste twee gevallen is dit relatief vaak, aangezien het bij een deel van de overvallen op pompstations en bedrijven onbekend is of een vermomming is gebruikt.
- 15 Het gebruik van een smoes of geweld gebeurt bij het binnentreden van woningen, bedrijven of winkels.
- 16 Voor de analyse zijn de variabelen met een waarde onder de 5 buiten de significantietoets gelaten
- 17 Het is onbekend of gebruik is gemaakt van een wapen wanneer de dader het wapen verborgen hield onder zijn jas of tas, en het slachtoffer daardoor niet kon bepalen of hij daadwerkelijk een wapen bij zich had.

5 Kenmerken en achtergronden van de overvallers

In dit hoofdstuk komen de kenmerken en achtergronden van overvallers aan de orde. Daartoe zijn dossiers van de reclassering bestudeerd op het gebied van woonsituatie en gezinsproblematiek, relaties, opleiding en werk, financiën, vrienden en vrije tijd, middelengebruik en psychopathologie. Aanvullend zijn er interviews gehouden met zeven overvallers. De kenmerken en achtergronden van de overvallers uit de 2012- groep worden vergeleken met die van de overvallers uit de 2008-groep. Wanneer in dit hoofdstuk wordt gesproken van twee groepen daders, wordt hiermee de vergelijking tussen de dadergroep uit 2012 en de dadergroep uit 2008 bedoeld.

De totale steekproef voor de dossieranalyse bestaat uit 120 personen; 50 daders uit 2012 en 70 daders uit 2008. De daders uit 2012 bestaan uit 48 mannen en 2 vrouwen. Gemiddeld zijn de daders 24 jaar oud op het moment dat zij de overval plegen. De daders uit 2008 bestaan uit 68 mannen en 2 vrouwen, gemiddeld zijn zij 24 jaar oud ten tijde van de overval.

5.1 Algemene achtergronden en kenmerken

Niet alle dossiers van overvallers waren beschikbaar bij de reclassering. Daarnaast bevatte een aantal dossiers zo weinig informatie dat deze niet zijn meegenomen.¹ In totaal zijn 39 dossiers van overvallers uit 2012 en 64 dossiers van overvallers uit 2008 bekeken. Van de overvallers uit 2012 is er één vrouw, de overige overvallers zijn man. De gemiddelde leeftijd van de overvallers waarvan een dossier is achterhaald, is 26 jaar op het moment dat ze de overval plegen (het indexdelict) . Voor deze tijd kunnen zij andere delicten hebben gepleegd. Van de overvallers uit 2008 waarvan een dossier is achterhaald, zijn twee overvallers vrouw. De gemiddelde leeftijd van de overvallers ten tijde van de overval is 24 jaar. De leeftjidsverdeling van de overvallers waarvan een dossier beschikbaar is, is te lezen in tabel 5.1. De leeftijden van de overvallers uit beide groepen verschillen niet significant van elkaar.

Tabel 5.1 Leeftijdscategorie overvallers

Leeftijdscategorie	Aantal 2012	%	Aantal 2008	%
<18	8	21	17	27
18-24	16	41	27	42
25-34	9	23	13	20
> 34	6	15	7	11
totaal	39	100	64	100

Van de overvallers uit 2012 zijn er 26 (67%) van niet-westerse afkomst² (met name Antilliaans, Marokkaans en Surinaams). De Antilliaanse overvallers zijn hierbij oververtegenwoordigd wanneer het percentage overvallers wordt vergeleken met hun aandeel in de Rotterdamse bevolking (factor 5).³

Ongeveer een derde van de niet-westerse allochtonen is in een ander land (vooral Curaçao) geboren en op jonge leeftijd naar Nederland verhuisd. Van de westerse overvallers hebben negen overvallers (23%) de Nederlandse etniciteit. In 2008 zijn iets meer overvallers van niet-westerse afkomst (72%). Het percentage overvallers met een Nederlandse etniciteit (16%) ligt lager dan in 2012. De verschillen met betrekking tot de etniciteit van de overvallers in 2008 en 2012 zijn echter niet significant.

5.2 Woonsituatie en gezinsproblematiek

De woonsituatie van overvallers uit 2012 en 2008 is vrijwel vergelijkbaar. In 2008 wonen echter significant meer overvallers bij hun moeder thuis dan in 2012. Van beide groepen woont het merendeel van de overvallers bij een of beide biologische ouders. Bijna driekwart van de overvallers uit beide groepen heeft een vast woonadres. Voor de overige overvallers geldt dat ze meermaals verhuizen, bij diverse vrienden slapen of een zwerfend bestaan leiden. Gemiddeld hebben de overvallers uit 2012 drie broers en/of zussen, inclusief halfbroers en/of -zussen. Dit gemiddelde ligt bij de overvallers uit 2008 op twee broers en/of zussen. Dit verschil is echter niet significant.

Tabel 5.2 Woonsituatie overvallers

Woonsituatie	Aantal overvallers 2012	%	Aantal overvallers 2008	%
Bij beide biologische ouders	9	23	9	15
Bij moeder	9*	23	24*	38
Bij vader	1	3	1	0
Familie overig	5	13	3	5
Met partner	4	10	9	15
Zelfstandig	6	15	5	8
ZVWOVP	2	5	4	6
Anders	3	8	8	13
Totaal	39	100	64	100

* De waarden zijn significant op $p < .05$ bij een tweezijdige t -toets.

Problematiek in de woonsituatie

Op basis van de dossiers is nagegaan in hoeverre de woonsituatie als problematisch is aangemerkt door de reclassering. Dit wordt bepaald op basis van aanwezige risicofactoren. Voorbeelden van problematiek zijn dat iemand een tijdelijke woonsituatie heeft, in de afgelopen jaren dakloos is geweest of in een omgeving woont die vermoedelijk bijdraagt aan het delictgedrag door de aanwezigheid van criminele vrienden of veel criminaliteit.

Bij minimaal de helft van de overvallers uit 2012 (46%) is sprake van een problematische woonsituatie voor hun achttiende jaar. Hierbij gaat het om ondertoezichtstelling (OTS), uithuisplaatsing, zwerven of een woonomgeving waarin sprake is van drugs en criminaliteit. Bij ruim een kwart van de overvallers (38%) is (tevens) sprake van een problematische woonsituatie na hun achttiende jaar. Na het achttiende jaar heeft de problematiek vooral betrekking op huisvesting. Deze overvallers leiden een zwervend bestaan, wonen in een opvanghuis of verblijven telkens ergens anders (vrienden en/of familie). De verschillen met de overvallers uit 2008 voor het achttiende levensjaar zijn niet significant. Wat wel opvalt, is dat bij hen met name voor het achttiende jaar vaker sprake lijkt te zijn van een problematische woonsituatie in de vorm van een verblijf in (justitiële) instellingen of tehuizen.⁴ Na het achttiende levensjaar is bij overvallers uit 2012 significant vaker sprake van een problematische woonsituatie.

Tabel 5.3 Mate van problematiek in de woonsituatie⁵

	<18 jaar 2012	<18 jaar 2008	>18 jaar 2012	<18 jaar 2008
Geen problematiek	13 (33%)	19 (30%)	10 (26%)	15 (23%)
Problematisch	18 (46%)	26 (40%)	15 (38%)	18 (28%)*
Onbekend of nvt	8 (21%)	19 (30%)	14 (36%)	31 (49%)
Totaal	39 (100%)	64 (100%)	39 (100%)	64 (100%)

Enkele voorbeelden van een problematische woonsituatie vanuit dossiers:

'Vanaf zijn veertiende woonde hij in een opvanghuis voor kinderen via Bureau Jeugdzorg. Vanaf zijn achttiende was hij terug bij zijn moeder om daarna met behulp van kamertraining zelfstandig te gaan wonen. Dit ging niet goed, dus hij woont nu weer bij zijn moeder.'

'In het verleden is hij opgevoed door zijn moeder. Zijn vader heeft hij nooit gekend. Hij was vooral bij opa en oma waar de opvoeding door werd overgenomen. Toen zijn moeder een nieuwe vriend kreeg, was er naar eigen zeggen geen plaats meer voor hem en zijn broers en zussen. Hij was toen negen. Hij werd uit huis geplaatst en kwam terecht in een internaat. Daar heeft hij zich misdragen. Hij was impulsief, raakte betrokken bij vechtpartijen en misdroeg zich. In het weekend, als hij thuis was, zag hij zijn stiefvader zijn moeder mishandelen. Op zijn zeventiende jaar is hij weggelopen uit het internaat en heeft

toen met zijn broers rondgezworven op straat. Sindsdien is hij in en uit de gevangenis gegaan en woont hij af en toe bij vriendinnen.'

In een interview beschrijft een van de overvallers zijn situatie in het opgroeien in een eenoudergezin:

'Mijn moeder werkte altijd. Dus als zij thuis was, deed ik alsof ik opstond. Wanneer zij te werk ging, dook ik weer mijn bed in. Wanneer ik was uitgeslapen, ging ik de straat op, lege bierkratjes stelen bij mensen uit de buurt. Het statiegeld voor een krat bier was 25 gulden, als jonge jongen is dat veel geld. Dan liep je als jonge jongen met 200-300 euro op zak, dat is stoer. We aten thuis nooit samen, moeder werkte van 9-19. Wanneer ik van school kwam ging ik meestal naar zijn zus, die woont om de hoek en die lette een beetje op mij, maar zij was ook vooral bezig met haar eigen dingen. Verder was er niemand die op mij lette. Achteraf denk ik; als ik toen wat beter mijn best had gedaan, had ik nu misschien wel verder gekomen en was ik een betere vader voor mijn zoon geweest.'

Veel van de overvallers komen uit gebroken gezinnen. In een deel van de gevallen blijft de vader in het land van herkomst, terwijl moeder na de scheiding met de kinderen naar Nederland emigreert. Vervolgens wonen de overvallers bij hun moeder, eventueel met nieuwe partners, of bij andere familieleden. Daarnaast komt een deel van de overvallers door gedragproblemen of ingrijpen van Bureau Jeugdzorg (BJZ) terecht in een internaat of jeugdinstelling.

'Zijn familie woont nog op Curaçao. Hij is opgevoed door zijn oma in Nederland. Vanaf dat moment is hij zich gaan misdragen, niemand keek naar hem om.'

'Zijn ouders zijn gescheiden toen hij acht jaar was. Hij is toen bij vader gaan wonen tot zijn vijftiende, daarna is hij ingetrokken bij zijn opa en oma. Hij heeft nu weinig contact meer met ouders.'

Kwaliteit van relaties en problematiek binnen het gezin

Binnen de gezinnen waarin de overvallers opgroeien, bestaan over het algemeen de nodige problemen tussen gezinsleden onderling. De kwaliteit van relaties heeft te maken met de omgang tussen gezinsleden. De kwaliteit van de relaties wordt door de reclassering weergegeven in een score. Deze score baseert de raadsonderzoeker op basis van dossiers van de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) of BJZ en de informatie van de overvaller zelf.

Bij minimaal⁶ een derde van de overvallers uit 2012 (36%) is sprake van een problematische kwaliteit van relaties. Dit betekent dat er sprake is van een contactbreuk of dat er weinig of slecht contact is met (leden van) het gezin. Met betrekking tot problematiek in het gezin is in de groep overvallers uit 2008 significant minder gezinsproblematiek gerap-

porteed. Dit hangt vermoedelijk samen met significant minder problemen tussen gezinsleden onderling. De kwaliteit van relaties vertoont bij de overvallers uit 2008 significant minder problematiek dan bij de overvallers uit 2012.

Tabel 5.4 Kwaliteit van relaties en mate van problemen in gezinssituatie

	Kwaliteit van relaties		Problematiek in het gezin	
	2012	2008	2012	2008
Geen problematiek	6 (15%)	18 (28%)*	10 (26%)	5 (8%)*
Problematisch	14 (36%)	26 (41%)	23 (59%)	38 (59%)
Onbekend of nvt	19 (49%)	20 (31%)	6 (15%)	21 (33%)
Totaal	39 (100%)	64 (100%)	39 (100%)	64 (100%)

*De waarden zijn significant op $p < .05$ bij een tweezijdige t -toets binnen de diverse thema's in de tabel.

In tabel 5.5 is de gezinsproblematiek voor de overvallers uit 2012 verder uitgesplitst naar diverse probleemgebieden. In bijlage 7 staat de gezinsproblematiek voor de overvallers uit 2008 verder uitgewerkt. In een deel van de dossiers is weinig informatie opgenomen over de specifieke gezinsproblematiek. Dit is met name het geval op het gebied van verslavingen en cultuur/integratieproblemen.

Tabel 5.5 Aard van problematiek in gezinssituatie

	geen problematiek	problematisch	onbekend
Alcoholmisbruik	10 (26%)	5 (13%)	24 (61%)
Drugsmisbruik	10 (26%)	2 (5%)	27 (69%)
	10 (26%)	2 (5%)	27 (69%)
Problematisch gokken	10 (26%)	2 (5%)	27 (69%)
Afwezigheid/onbereikbaarheid ouders	7 (18%)	22 (56%)	10 (26%)
Verwaarlozing	10 (26%)	5 (13%)	24 (61%)
Mishandeling fysiek	12 (31%)	9 (23%)	18 (46%)
Slachtoffer seksueel misbruik	12 (31%)	3 (8%)	24 (61%)
Getuige van geweld in het gezin	11 (28%)	10 (26%)	18 (46%)
Criminaliteit ouders/gezinsleden	11 (28%)	13 (33%)	15 (39%)
Cultuur/integratieproblemen	10 (26%)	6 (15%)	23 (59%)
Financiële problematiek	9 (23%)	6 (15%)	24 (61%)

De meest genoemde problemen zullen kort worden toegelicht op basis van dossierinformatie. Bij meer dan de helft van de overvallers uit 2012 (56%) is sprake van afwezigheid of onbereikbaarheid van de ouders. Bij de overvallers uit 2008 is hiervan bij een derde (33%) van de overvallers sprake. Dit hangt voor beide groepen samen met het grote aantal gebroken gezinnen waarin de overvallers opgroeien: in het merendeel van de gevallen is de vader na de scheiding afwezig.

'Zijn ouders zijn gescheiden. Sindsdien heeft hij geen contact meer met zijn vader en is hij bij zijn moeder gaan wonen. Momenteel heeft hij zijn moeder twee jaar niet gezien door ruzie met haar en haar nieuwe vriend over zijn softdrugsgebruik.'

'Zijn vader is weggegaan nadat zijn ouders zijn gescheiden toen hij twee jaar was. Moeder heeft het hierdoor financieel moeilijk.'

Een tweede belangrijk probleemgebied is criminaliteit van ouders of gezinsleden. Van een derde (33%) van de overvallers uit 2012 is een ouder (vader) of gezinslid (meestal broer) ook bekend bij politie of justitie. Waarvoor ouders of gezinsleden hebben vastgezet, is niet vermeld in de dossiers. De overvallen worden, voor zover bekend, niet samen met gezinsleden gepleegd. Van de overvallers uit 2008 is van bijna een kwart (23%) bekend dat zij criminele gezinsleden hebben.

'Zijn broer zit momenteel in detentie voor een vermogensmisdrif. Zijn ouders hebben ook een strafblad.'

'Zijn broer heeft in jeugddetentie gezeten voor brandstichting.'

Tot slot speelt geweld in het gezin bij enkele overvallers een rol. Hierbij gaat het om getuige van geweld in het gezin of mishandeling van of door de dader zelf.

'Problematische relatie tussen ouders met heftige verbale ruzies. Na de scheiding van zijn ouders kreeg zijn moeder een nieuwe relatie. Zijn stiefvader was fysiek agressief richting zijn moeder.'

In de gezinnen waarover in de dossiers problematische gezinssituaties worden genoemd, gaat het vaak om een combinatie van meerdere gebieden waarbinnen sprake is van problematiek. Enkele voorbeelden uit de dossiers:

'Zowel in haar jeugd als in haar eigen gezin is sprake van meervoudige problematiek (dochter OTS, gewelddadige relaties, drugsgebruik, partner is veelpleger). Op zevenjarige leeftijd is haar vader overleden door een auto-ongeluk. Later is zij mishandeld en misbruikt door haar stiefvader. Ze kreeg ook drugs van haar stiefvader. Zij is op haar negentiende in de prostitutie beland.'

'Multiprobleemgezin; alcohol- en drugsmisbruik, ouders afwezig, huiselijk geweld, financiële problematiek en criminele gezinsleden.'

5.3 Opleidingsniveau en schoolcarrière

Uit de geraadpleegde dossiers blijkt dat alle overvallers de basisschool hebben doorlopen. Bij de overvallers uit 2012 is tijdens de basisschooltijd significant meer problematiek gerapporteerd dan bij de overvallers uit 2008. Dit kan mede worden verklaard door het gegeven dat acht van de overvallers uit 2012 (21%) speciaal basisonderwijs volgden of gedurende hun tijd op de basisschool zijn overgestapt naar speciaal onderwijs vanwege concentratie- of gedragsproblemen. Dit type onderwijs wordt door raadsonderzoekers van de reclasering vrijwel altijd als problematisch aangemerkt vanwege de onderwijsachterstand.

Wat opvalt in vergelijking tussen de overvallers uit 2012 en 2008 is dat significant meer overvallers uit 2012 een vmbo-opleiding hebben gevolgd.

Tabel 5.6 Opleidingsniveau

Opleidingsniveau	Aantal 2012 (percentage)	Aantal 2008 (percentage)	Middelbare school afgerond	Aantal 2012 (percentage)	Aantal 2008 (percentage)
Speciaal onderwijs	2 (5%)	8 (13%)	Ja	26 (67%)	32 (50%)
Vmbo	25 (64%)*	20 (31%)*	Nee	8 (21%)	22 (34%)
Mavo	1 (3%)	6 (9%)	Volgt op dit moment	3 (7%)	9 (14%)
Havo/Vwo	0 (0%)	6 (9%)	Onbekend	2 (5%)	1 (2%)
Onbekend	11 (28%)	24 (38%)			

* De waarden zijn significant op $p < .05$ bij een tweezijdige t -toets.

Bij vijftien overvallers (39%) staat de problematiek gedurende de middelbareschoolopleiding in de dossiers vermeld. Hierbij gaat het vooral om spijbelen, gedragsproblemen of slechte prestaties/doubleren. In de dossiers van de overvallers uit 2008 gaat het om een vergelijkbaar percentage problematiek. Bijna een derde van de overvallers (30%) vertoont problemen tijdens het volgen van middelbaar onderwijs. Het gaat hierbij met name om gedragsproblemen, spijbelen en een gebrek aan motivatie. In een aantal gevallen leidt dit ertoe dat de leerling van school wordt gestuurd.

'Hij presteerde slecht op school, spijbelde en vertoonde gedragsproblematiek, met veertien jaar is hij gestopt.'

'Hij heeft de mavo niet afgerond wegens omgang met verkeerde vrienden en gebrekkig Nederlands.'

Bij de overvallers uit 2012 is meer bekend over vervolgonderwijs dan bij de overvallers uit 2008. Ten tijde van de overval volgen significant meer overvallers uit 2012 een hogere beroepsopleiding dan de overvallers uit 2008. In alle gevallen gaat het om een mbo-opleiding.

Tabel 5.7 Beroepsopleiding gevolgd

	2012	2008
Ja	6 (15%)	8 (12%)
Nee	15 (39%)	21 (33%)
Volgt op dit moment	13 (33%)*	10 (16%)*
Onbekend	5 (13%)	25 (39%)

*De waarden zijn significant op $p < .05$ bij een tweezijdige *t*-toets.

5.4 Werk en financiën

In deze paragraaf wordt de werksituatie van de overvallers ten tijde van de periode van de overval besproken. Een kleine minderheid van de overvallers uit beide groepen heeft een vaste baan of losse dienstbetrekking ten tijde van de overval. De helft van hen heeft geen baan. Degenen met een losse dienstbetrekking zijn voornamelijk de overvallers die nog studeren of degenen die via een uitzendbureau of familie bij een bedrijf werken. De overvallers werken bijvoorbeeld in de horeca, bouw of detailhandel.

De belangrijkste inkomensbron voor de overvallers staat in tabel 5.8 weergegeven. Tussen de overvallers uit beide groepen zitten geen significante verschillen op het gebied van inkomensbronnen. Van zeventien overvallers uit 2012 (44%) is bekend wat hun inkomen is, gemiddeld is dit 837 euro per maand. Voor 21 overvallers (33%) uit 2008-2008 is dit gemiddeld 797 euro per maand.

Tabel 5.8 Werkbetrekking en inkomsten

Werkbetrekking	Aantal 2012 (%)	Aantal 2008 (%)	Inkomsten	Aantal 2012 (%)	Aantal 2008 (%)
Vaste baan	7 (18%)	10 (16%)	Inkomen uit arbeid	11 (28%)	17 (27%)
Een of meer losse betrekkingen	8 (21%)	21 (32%)	Uitkering	10 (25%)	8 (13%)
Geen	20 (51%)	23 (36%)	Geen inkomsten	7 (18%)	17 (27%)
Onbekend	4 (10%)	10 (16%)	Inkomsten uit crimineel gewin	1 (3%)	3 (4%)
			Zakgeld	0 (0%)	3 (4%)
			Anders	2 (5%)	8 (13%)
			Onbekend	8 (21%)	8 (13%)

Minimaal een derde van de overvallers uit beide groepen heeft problemen op of met zijn werk, zoals in hun dossiers te lezen is. Dit heeft met name te maken met een gebrek aan motivatie om te werken, weinig werkervaring, geen werk kunnen behouden of veelvuldig problemen hebben op het werk (conflicten met collega's of leidinggevende).

'Twee jaar gewerkt in het kader van zijn opleiding. Sinds 2009 geen opleiding of werk meer vanwege een gebrek aan motivatie om te werken.'

'Hij geeft aan tot nu toe niet voor langere tijd bij dezelfde werkgever te kunnen werken, omdat er na verloop van tijd altijd conflicten zouden ontstaan. Dit ligt echter, naar eigen zeggen, nooit aan hem.'

Bij de overvallers uit 2012 staat significant meer financiële problematiek vermeld in hun reclasseringsdossiers dan bij de overvallers uit 2008. Bij twintig overvallers uit 2012 (51%) staat in het dossier dat sprake is van financiële problematiek door schulden, slecht kunnen omgaan met geld of een gebrek aan inkomsten. Bij vijf overvallers (13%) staat genoteerd dat de problemen worden veroorzaakt door een gok- of drugsverslaving. De schulden variëren van 400 euro tot een geschatte 60.000 euro. De schulden zijn met name bij een zorgverzekeraar, een telefoonmaatschappij of justitie (boete of schadevergoeding van een eerdere veroordeling). Drie overvallers (8%) zitten in de schuldhulpverlening. Bij de overvallers uit 2008 staat bij 25 personen (39%) problematiek met betrekking tot schulden vermeld. Hun schulden variëren tussen de 420 euro en 45.000 euro. Twee van de overvallers uit 2008 zitten in de schuldhulpverlening.

'De schulden zijn met name CZ en boetes. Hij kan slecht rondkomen van zijn inkomen, mede door drugsgebruik.'

'Studie- en huurschuld. Nu al twee maanden geen huur betaald. X zat in de bijstand, heeft nu een werkloosheidswetuitkering. Hij is niet in staat zijn schulden met zijn huidige inkomsten af te lossen. Hij heeft geen goed overzicht over zijn schulden, maar er worden nog geen beslagleggingen gedaan.'

5.5 Vrienden en dagbesteding

Uit de dossiers blijkt dat de meerderheid van de overvallers uit 2012 problematisch scoort op de thema's crimineel milieu en dagbesteding. Over de woonomgeving van de overvallers is weinig bekend. Op het gebied van dagbesteding scoren overvallers significant meer problematisch dan de overvallers uit 2008. Dit kan wellicht deels worden verklaard doordat bij meer dan de helft van de overvallers uit 2008 hierover geen informatie staat in hun dossiers. Bij slechts een klein percentage van de overvallers uit 2012 en 2008 is geen problematiek op het gebied van crimineel milieu, dagbesteding en woonomgeving gerapporteerd. Bij veel overvallers is informatie over deze gebieden echter onbekend.

Tabel 5.9 Dagbesteding en oriëntatie op criminele milieu

	Crimineel milieu		Dagbesteding		Woonomgeving	
	2012	2008	2012	2008	2012	2008
Geen problematiek	3 (8%)	6 (9%)	5 (13%)	8 (13%)	8 (21%)	8 (13%)
Problematisch	25 (64%)	42 (66%)	25 (64%)	21 (33%)*	11 (28%)	14 (22%)
Onbekend of nvt	11 (28%)	16 (25%)	9 (23%)	35 (54%)	20 (51%)	42 (65%)
Totaal	39 (100%)	64 (100%)	39 (100%)	64 (100%)	39 (100%)	64 (100%)

* De waarden zijn significant op $p < .05$ bij een tweezijdige t -toets binnen de thema's in de tabel.

Met crimineel milieu wordt bedoeld dat de overvaller omgaat met andere personen die bekend zijn bij de politie en justitie. Zij zitten bijvoorbeeld in dezelfde vriendengroep, hangen samen op straat of de overvaller laat zich door hen beïnvloeden. Het thema dagbesteding omvat of de overvaller een structurele dagbesteding heeft in de vorm van school, werk of hobby's. Bij de overvallers met een problematische score op dit gebied mist een structurele dagbesteding en zij hangen vooral rond op straat of houden zich bezig met criminele of antisociale activiteiten. Daarnaast is een deel van hen ook niet gemotiveerd dit te veranderen.

'Sinds 2008 heeft hij niet veel meer om handen dan computeren, voetballen en met vrienden optrekken. Hij laat zich negatief beïnvloeden door vrienden en kennissen. Is ook gaan gokken door een gokverslaafde vriend.'

'Hij hangt veel rond in het gebied rondom het station en wordt daar geregeld weggestuurd en beboet door politie. Gaat voornamelijk om met vrienden uit de buurt waar hij opgroeide, sommigen zijn met justitie in aanraking gekomen. Daarnaast gaat hij ook om met jongens die zich met drugshandel bezighouden.'

5.6 Middelengebruik en gokken

Uit de dossiers blijkt dat een klein deel van de overvallers problemen ervaart op het gebied van verslavingen. De mate van problematiek is in de dossiers ingeschat door de reclasingsmedewerker op basis van de mate van middelengebruik en gokken, invloed op delictgedrag en de bereidheid om te stoppen. De bron voor deze inschatting is vaak betrokkene zelf. Tussen de overvallers uit 2012 en 2008 zitten geen significante verschillen op het gebied van verslavingsproblematiek.

Tabel 5.10 Verslavingsproblematiek

	Alcohol		Drugs		Gokken	
	2012	2008	2012	2008	2012	2008
Geen problematiek	26 (67%)	41 (64%)	18 (46%)	30 (47%)	23 (59%)	37 (58%)
Problematisch	7 (18%)	16 (25%)	15 (39%)	27 (42%)	5 (13%)	5 (8%)
Onbekend	6 (15%)	7 (11%)	6 (15%)	7 (11%)	11 (28%)	22 (34%)
Totaal	39 (100%)	64 (100%)	39 (100%)	64 (100%)	39 (100%)	64 (100%)

In een aantal gevallen wordt een verband gelegd tussen de verslaving en het gepleegde delict.

'Hij pleegde het delict onder invloed van alcohol, hij geeft aan impulsiever te worden door drank.'

'Normaal is er volgens hem geen sprake van overmatig alcoholgebruik, maar dit was wel het geval ten tijde van het delict.'

Een van de overvallers wijt in een interview zijn delictgedrag ook aan zijn cocaïneverslaving.

'Ik werkte in de bouw, dat ging goed. Had een vaste baan en het liep best wel lekker. Toch ben ik aan de drugs (cocaïne) gegaan. Ik weet niet precies waarom, of het kwam door mijn omstandigheden of dat ik verslavingsgevoelig ben. Ik kwam ermee in aanraking via mijn medeverdachte, hij gebruikte in het café toen ik erbij was. Het gebruik ging van een keer in de maand naar ieder weekend en toen bijna iedere dag. Dan kom je in geldnood en daarom heb ik ook die overval gepleegd. Ik snap het zelf ook nog steeds niet helemaal, ik had alles; een huis, vaste baan, vriendin, kindje. Dan laat je je wel heel diep zinken voor de drugs.'

Minimaal een derde van de overvallers uit beide groepen ervaart problematiek op het gebied van drugsgebruik. Bij drugsgebruik gaat het zowel om softdrugsgebruik als harddrugsgebruik. Bij diverse personen staat dat er sprake is van een combinatie van middelen. Het gebruik van softdrugs vindt vaak plaats in combinatie met alcohol.

'Lekker high worden is het fijnste dat hij doet. Gebruikt tweemaal daags softdrugs. Heeft invloed op zijn werk, maar volgens eigen zeggen niet op zijn delictgedrag.'

'Zijn cokeverslaving is gerelateerd aan zijn delictgedrag. Hij gebruikt om problemen te ontvluchten.'

Bij meer dan de helft van de overvallers van beide groepen staat geen problematiek met gokken vermeld. Bij overvallers met gokproblematiek is het delictgedrag hieraan gerelateerd.

'Hij vindt het prettig dat zijn zus zijn geld goed beheert, omdat hij het anders vergokt. Hij heeft zich ook op de zwarte lijst van casino's laten zetten.'

'Hij heeft geleefd van de erfenis van zijn vader, maar dat geld is opgemaakt aan gokken en seksclubs. Toen hij zich dat realiseerde, raakte hij in paniek. Hij pleegde het delict om zijn gokschuld te kunnen inlossen.'

5.7 IQ, persoonlijkheid en psychopathologie

In deze paragraaf komen verschillende onderwerpen met betrekking tot persoonlijkheid en psychopathologie van de overvallers aan bod. Allereerst zal worden ingegaan op het IQ van de overvallers. Vervolgens wordt ingegaan op denkpatronen, gedrag en vaardigheden. De eventuele stoornissen waaraan overvallers lijden, worden daarna besproken. Tot slot volgt de recidivescore van de overvallers, zoals ingeschat door de reclassering.

Intelligentie

Over de intelligentie van de overvallers uit beide groepen is weinig informatie beschikbaar. Van slechts dertien overvallers uit 2012 staat een IQ-score in de dossiers vermeld. Daarnaast staat bij twee overvallers vermeld dat zij een benedengemiddelde intelligentie hebben, bij een dat hij (licht) verstandelijk beperkt is en bij een dat hij zwakbegaafd is. Hoe laag hun IQ precies is, staat er niet bij aangegeven. Bij de overvallers uit 2008 is van tien een IQ-score bekend, bij twee staat eveneens vermeld dat zij verstandelijk beperkt zijn, zonder dat daar een verdere score aan is verbonden. Opvallend is dat bij vrijwel alle overvallers waarvan een IQ bekend is, sprake is van een lage intelligentie ofwel licht verstandelijk beperkte problematiek.

Tabel 5.11 IQ-score

	2012	2008
<70	4 (10%)	3 (5%)
70-85	5 (13%)	7 (11%)
>85	4 (10%)	0 (0%)
Onbekend	26 (67%)	54 (84%)
Totaal	39 (100%)	64 (100%)

Denkpatronen, gedrag en vaardigheden

Bij denkpatronen, gedrag en vaardigheden wordt nagegaan of de verdachte kan omgaan met situaties die hij in het dagelijks leven tegenkomt. Cognitieve tekorten, zoals een

tekort in impulscontrole, tekort in probleembesef en probleemoplossende vaardigheden, en het onvermogen om zich in een ander te verplaatsen, zijn risicofactoren die in relatie worden gebracht met het plegen van criminaliteit. Bij het merendeel van de overvallers is sprake van problematiek op deze gebieden. De overvallers uit 2008 hebben significant meer problematiek op het gebied van impulscontrole.

Tabel 5.12 Cognitieve vaardigheden

	Impulscontrole		Gewetensontwikkeling		Empathie	
	2012	2008	2012	2008	2012	2008
Geen problematiek	5 (13%)	8 (13%)	4 (10%)	13 (20%)	4 (10%)	15 (24%)
Problematisch	22 (56%)	45 (70%)*	19 (49%)	33 (52%)	18 (46%)	31 (48%)
Onbekend	12 (31%)	11 (17%)	16 (41%)	18 (28%)	17 (44%)	18 (28%)
Totaal	39 (100%)	64 (100%)	39 (100%)	64 (100%)	39 (100%)	64 (100%)

* De waarden zijn significant op $p < .05$ bij een tweezijdige t -toets binnen de thema's in de tabel.

Naast informatie over de cognitieve vaardigheden van de overvallers staan er in de dossiers ook opmerkingen over de houding van de overvallers ten aanzien van het delict en de slachtoffers. Zo wordt beschreven hoe de overvaller overkomt tijdens het gesprek, of hij zich kan inleven in de gevoelens van de slachtoffers en hoe hij zijn daad verantwoordt. Bij bijna een derde van alle overvallers staat vermeld dat zij geen inzicht hebben in de gevolgen van hun daad en dat zij niet in staat zijn tot andere oplossingen te komen voor hun problemen. Enkele voorbeelden uit de dossiers:

'Hij lijkt zich niet echt zelfstandig staande te kunnen houden in de samenleving. Hij heeft een positiever zelfbeeld dan ons inziens gerechtigd is. Hij zegt niets verkeerd te doen en zijn strafblad is zo lang omdat mensen hem erbij lappen. Hij vergeet rekening met anderen te houden. Hij heeft dus absoluut geen inzicht in delictgedrag en lijkt mede daardoor impulsief te handelen.'

'Geeft toe onnadenkendheid te zijn en dat de hang naar actie en avontuur een rol heeft gespeeld. Hij heeft weinig inzicht in wat zijn handelen betekent voor de wereld om hem heen. Let vooral op de gevolgen voor zichzelf. Uit zijn delictgeschiedenis en gedrag tijdens verhoor blijkt impulsief, onbeheerst en agressief gedrag. Manipuleert vrienden, maar laat zichzelf ook manipuleren. Wekt de indruk, of neemt een houding aan, die blijk geeft van een aanzienlijke mate van eigengereidheid en onwil zich door anderen te laten bijsturen.'

De houding van overvallers ten opzichte van het gepleegde delict vertoont grote verschillen. Een aantal van hen geeft geen enkel blijk van spijt of schaamte, terwijl anderen wel hun spijt betuigen en hun verantwoordelijkheid nemen. Hierbij valt met name op dat enkele overvallers aangeven spijt te hebben dat ze zich hebben laten meeslepen door vrien-

den om het delict te plegen. Tussen de twee groepen overvallers zijn weinig verschillen op dit gebied te benoemen.

'Zijn vriend had geldproblemen en hij wilde helpen deze op te lossen. Hij heeft nu spijt ten opzichte van het slachtoffer, mede omdat hij de man kent en regelmatig in de winkel kwam. Hij schrok toen hij zag hoe bang de man was toen zij in zijn winkel stonden, maar kon toen niet meer terug.'

'Hij heeft veel spijt dat hij geen weerstand heeft geboden van zijn vriend om de woning in te gaan en de overval te plegen.'

Psychische stoornissen

Een beperkt deel van de dossiers bevat informatie over de aanwezigheid van psychische stoornissen bij de overvallers. Bij zeventien overvallers uit 2012 (44%) is er sprake van psychische stoornissen, bij negen overvallers (23%) is er blijkens de informatie van de reclasering geen sprake van problematiek. Van de rest van de overvallers is dit niet bekend. Van de overvallers uit 2008 hebben minimaal 25 overvallers (39%) psychische stoornissen, een kwart van hen heeft geen problematiek op dit terrein. Van de overige daders is onbekend of er sprake is van psychische stoornissen. De verschillen tussen beide groepen zijn niet significant. Bij het merendeel van alle overvallers gaat het om persoonlijkheidsstoornissen op As-II van de DSM,⁷ waaronder persoonlijkheidsstoornis met narcistische en antisociale kenmerken; antisociale persoonlijkheidsproblematiek (met trekken van een borderline persoonlijkheidsstoornis) of oppositionele gedragsstoornis. De overige overvallers onderkennen problematiek op As-I van de DSM⁸ of op een combinatie van As-I en As-II.

'Sprake van een gebrekkige ontwikkeling in de zin van een narcistische en antisociale persoonlijkheid en gebruik van middelen. Daarnaast heeft hij een benedengemiddelde intelligentie. Hij toont moeite met afhankelijkheid en hij is op zichzelf gericht. Hij heeft een zwakke identiteit, is sociaal afhankelijk, heeft een gebrek aan kritisch vermogen en kan zich moeilijk inleven in de realiteit van een ander. Gevoelig voor bedreigingen van buitenaf. Slecht in staat gevoelens te uiten. Een beperkte frustratie tolerantie en neigt tot impulsiviteit. Hij is zorgeloos optimistisch en in hoge mate zelfsturend, wat het moeilijk maakt in een hiërarchische situatie te functioneren. Hij is ongeduldig, heeft moeite met onzekerheid en streeft naar controle over zijn situatie.'

'Onder behandeling bij een psychiatrisch centrum. Hij vertoont achterdochtig, angstig, agressief, vreemd en suïcidaal gedrag. In 2008 opgenomen vanwege paranoïde psychotisch toestandbeeld; diagnose schizofrenie en krijgt antipsychotische medicatie.'

Recidiverisico

De reclassering maakt in haar advies op basis van de Recidive Inschattingsschalen (RISc), indien mogelijk, een inschatting van het recidiverisico. Wanneer een verdachte ontkent, wordt meestal geen recidiverisico bepaald. Bij een deel van de ontkennende verdachten wordt wel een RISc afgenomen, maar daar wordt geen recidiverisico aan verbonden omdat hun houding ten opzichte van het delict en criminaliteit niet te bepalen is.

Tabel 5.13 Recidiverisico

	2012	2008
Laag	7 (18%)	3 (5%)
Laag gemiddeld	2 (5%)	10 (16%)
Hoog gemiddeld	8 (21%)	12 (19%)
Hoog	6 (15%)	15 (23%)
Onbekend	16 (41%)	24 (37%)
Totaal	39 (100%)	64 (100%)

De motivatie van een raadsonderzoeker voor een hoge of hooggemiddelde recidivescore richt zich met name op het feit dat er sprake is van problematiek op verschillende gebieden. Daarnaast wordt gekeken naar de houding van de persoon in kwestie. Hierbij zijn met name financiële problematiek en verslavingen van grote invloed op het ingeschatte recidiverisico. Enkele voorbeelden uit de dossiers van motiveringen van een hoog ingeschat recidiverisico:

‘Geen opleiding, geen werk, geen huis en geen familie. Hij gebruikt drugs en heeft veel criminele vrienden. Persoon heeft maling aan alles, vooral aan regels.’

‘Geen dagbesteding, gokt regelmatig, kent financiële problemen, gebruikt regelmatig drugs en alcohol en lijkt gemakkelijk beïnvloedbaar.’

De motivatie van een raadsonderzoeker voor een lage recidivescore lijkt samen te hangen met de beïnvloedbaarheid van een persoon, zijn delictgeschiedenis en in hoeverre iemand zijn leven op orde heeft. Wanneer er gebieden zijn waar problematiek speelt, wordt ervan uit gegaan dat deze kunnen worden opgelost door middel van een interventie, waardoor de kans op recidive (nog) verder afneemt. Enkele voorbeelden uit de dossiers:

‘Hij heeft zijn leven goed op orde, alleen door dit delict kans op baanverlies.’

‘In verband met delictgeschiedenis en de resultaten van het onderzoek wordt een laag risico ingeschat. Een probleem is het gebrek aan zelfinzicht en probleembesef.’

Een laag recidiverisico, zoals ingeschat door de reclassering, wil niet zeggen dat een overvaller minder ernstige problematiek kent op de onderzochte leefgebieden dan een overvaller met een hoog recidiverisico. Bij een overvaller met een laag recidiverisico op de RISc kan evengoed sprake zijn van meervoudige problematiek. Het verschil is echter dat voor het recidiverisico problematiek op bepaalde leefgebieden (deels) moet samenhangen met het delictgedrag.

5.8 Motieven van de overvaller

Bij achttien overvallers uit 2012 (46%) staat in hun dossier het motief voor de overval vermeld. Bij negen van hen spelen financiële motieven. Bij drie van hen gaat het hierbij om de financiering van hun drugs-of gokverslaving. Verder geven vier overvallers aan dat zij werden bedreigd of zich verplicht voelden door sociale druk. Ook geven overvallers aan dat het een impulsieve daad was. Tot slot heeft een van de overvallers de overval gepleegd uit wraak. Degene die hij heeft overvallen, heeft hem nepcocaïne geleverd en was hem geld verschuldigd. Van de overvallers uit 2008 staat ook bij bijna de helft van hen (48%) een motief voor de overval in de dossiers vermeld. Bij de meeste van hen (38%) heeft de overval eveneens een financiële motivatie vanwege schulden, boetes bij het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) of drugsgebruik. Daarnaast plegen zij ook overvallen onder druk van een vriend, om een vriend te helpen of op zoek naar sensatie of spanning.

'De overval is gepleegd vanuit een financiële motivatie en emotionele toestand. Hij had zijn geld vergokt in het casino en heeft in paniek de verliezen willen compenseren met een overval.'

'Hij vertelt onder druk te zijn gezet door een Kroaat. Hij en zijn familie werden bedreigd en daardoor werd hij gedwongen mee te gaan met de overval.'

In de interviews met overvallers is ook gevraagd naar de motivatie voor het plegen van een overval. Uit de gesprekken bleek dat het bij vrijwel alle overvallers om geld ging. Dit was in sommige gevallen omdat een vriend geld nodig had of omdat ze zelf geld wilden hebben voor een verslaving of uit hebzucht.

'Ik heb het [criminaliteit] altijd al wel interessant gevonden. Ik ben met kleine, relatief onschuldige dingen begonnen, dat ging mij goed af. Hierdoor wilde ik meer, meer meer; hebzucht. Ik zat op het mbo en had een dikke auto. Nu snap ik dat dat niets betekent, maar als je net begint en er komen wat centen jouw kant op, dan blijft het aantrekkelijk. Ik kwam niets tekort, maar waarom zou ik een Opel Corsa accepteren als ik ook een Mercedes kon hebben. Het ging te makkelijk.'

'Een van mijn vrienden had geld van zijn broer gestolen en daardoor problemen met zijn broer gekregen. Die vriend vroeg mij om hem te helpen aan geld te komen en opperde het idee voor de overval. Ik bleef in eerste instantie nee zeggen, maar die jongen bleef maar vragen en doorpraten. Tijdens de overval was ik net zo bang als die mensen daar binnen. Er lag een meisje op de grond te huilen en die probeerde ik gerust te stellen, maar dat lukte niet, mede doordat ik zelf ook niet wist wat ik eigenlijk aan het doen was.'

'Mijn geld was op gegaan aan drugs en ik wilde de huur niet versnuiven. Ik zou het mijzelf nooit vergeven als mijn vriendin het huis uit zou moeten omdat ik het geld had opgemaakt aan drugs. Ik hoorde steeds meer verhalen over overvallen, steeds meer op het nieuws, en het is een manier om snel geld te verdienen. Dan ga je bedenken, waar, hoe. Je gaat er samen over praten. Mijn vriend begon als eerst over de overval. In eerste instantie zei ik nee, niet mijn ding; ik heb altijd gewerkt voor mijn geld. Op een gegeven moment ga je het toch overwegen, je wilt toch drugs gebruiken. Dan denk je waarom ook niet, wat zijn de risico's.'

5.9 Verleden van de overvaller

In deze paragraaf wordt ingegaan op het criminaliteitspatroon van overvallers uit 2008 en 2012. Hierbij is gebruikgemaakt van de gegevens van de overvallers uit de steekproef van de dossieranalyse. Registraties uit HKS zijn bekeken om een beeld te krijgen van de misdrijven waarvoor de overvallers zijn opgepakt.⁹ Daarnaast is BVH geraadpleegd om ook te kijken naar de andere feiten waar de overvallers verdacht van werden of bij waren betrokken. Voor de groep 2008 is zowel gekeken naar de incidenten voor de overval (antecedenten) als erna (recidive).¹⁰

De meeste overvallers zijn jongvolwassen mannen, die tussen de 17 en 25 jaar oud zijn als ze de overval plegen. Opvallend is dat de meeste overvallers op jonge leeftijd zijn begonnen met het plegen van andere delicten dan overvallen, en dat ze zeer mobiel zijn. Ondanks de grote mobiliteit waren de meeste personen (die al eerder een misdrijf hebben gepleegd) bekend in de eenheid Rotterdam.¹¹

Overvallen vormen geen instapdelict en overvallers zijn geen first offenders. Dit beeld is in de afgelopen jaren nauwelijks veranderd; negen van de tien overvallers hebben eerder delicten gepleegd of worden daarvan verdacht. Dit wil echter niet zeggen dat deze 'bekenden van de politie' voor 2012 ingeschat konden worden als toekomstige overvaller. De helft van de overvallers heeft geen tot twee antecedenten. De personen met de meeste antecedenten zijn harddrugsgebruikende veelplegers en/of mensen met psychische problemen en notoire inbrekers.

Tabel 5.14 Aantal antecedenten overvallers 2012

Aantal antecedenten	Aantal daders	%
0	6	12
1	10	20
2	9	18
3	3	6
4	2	4
5	2	4
6	2	4
7	1	2
9	1	2
10+	14	28
Totaal	50	100

Bron: HKS periode 2012

Het is opvallend dat het gemiddelde aantal antecedenten van de onderzoeksgroep uit 2008 hoger lag (zie onderstaande tabel). Hoe dit komt, is niet onderzocht. Mogelijke verklaringen zijn dat het te maken heeft met de persoon van de dader (er zijn minder verslaafde veelplegers of daders gaan eerder in hun criminele carrière over tot een overval, hoewel ze echter niet jonger zijn), maar ook met het huidige justitiële beleid (richtlijnen voor zware geweldsdelicten die worden aangescherpt, waardoor de strafeis bij het OM is verhoogd, met het gevolg dat de kans om te recidiveren verkleint). Ook de verhoging van de pakkans kan van invloed zijn.

Tabel 5.15 Gemiddeld aantal antecedenten 2008 en 2012

	2008	2012
Gemiddeld aantal antecedenten en verdacht van feit, zonder uitbijters	14	9
Gemiddeld aantal antecedenten, zonder uitbijters	13	7
Gemiddeld aantal antecedenten (met uitbijters/actieve veelplegers)	17	16
Mediaan (middelste getal)	7	3
Modus (meest voorkomende getal)	0	1
Aandeel daders met 20 of meer antecedenten (in procenten)	21%	16%
Totaal aantal antecedenten door onderzoeksgroep¹³	827	815

Bron: HKS en BVH periode 2008 en 2012

Meer dan de helft van de overvallers (60%) is vier jaar of meer actief voorafgaand aan de overval.

Tabel 5.16 Aantal jaren actief voorafgaand aan de overval 2012

Aantal jaar actief	Aantal daders	%
0	3	6
1	2	4
2	6	12
3	5	10
4	6	12
5	7	14
6	1	2
7	2	4
8	2	4
9	2	4
10	2	4
14	2	4
20+	6	12
nvt/onbekend ¹⁴	4	8
Totaal	50	100

Bron: HKS en BVH periode 2012

De daders zijn generalisten, ze pleegden in het verleden diverse delicten en er is geen sprake van een stijging in ernst¹⁵ naarmate de personen ouder worden. Een vijfde van de overvallers heeft eerder (een of meerdere) een overval gepleegd of is daarvan verdacht geweest. Vaak hebben personen die in het verleden diefstallen met geweld hebben gepleegd (zoals overvallen, straatroven of bijvoorbeeld diefstallen uit bedrijf met gebruik van geweld) ook andere gewelddadige delicten gepleegd. De aanwezigheid van huiselijk geweld in het gezin valt op (25%). Het gewelddadige gedrag van deze personen komt tot uiting tegen bijvoorbeeld ouders of (ex-)vriendin. Andere overvallers zijn juist slachtoffer geworden van geweld binnen het gezin.¹⁶

Tabel 5.17 Type gepleegde delicten in procenten

	2012 %	2008 %
Overval	20	26
Straatroof	12	7
Diefstal met geweld overig/onb.feit	32	33
Geweld	56	70
Vermogen	64	70
Drugs	18	30
Wet Wapens en Munitie	20	21
Zeden	6	13
Overig ¹⁷	36	53

Bron: HKS periode 2008 en 2012

Een opvallend verschil ten opzichte van 2008 zit in de registraties van geweld. Waar 70 procent van de overvallers uit 2008 in het verleden geweldsdelicten heeft gepleegd, is dit in 2012 een stuk lager (56%). Ook het aandeel personen dat eerder een overval heeft gepleegd, is lager ten opzichte van 2008. Wel blijft het gemiddelde aantal geweldsdelicten op 2,5 staan voor beide groepen.

Naast de delicten die overvallers in het verleden hebben gepleegd, is ook naar recidive gekeken. Voor de onderzoeksgroep van 2008 is gekeken naar criminele activiteiten die na de overval zijn ontplooid. De onderzoekspopulatie uit 2008 heeft in meer dan vier jaar tijd 579 nieuwe feiten (geregistreerd in BVH en HKS) gepleegd of is daarvan verdacht. Bijna alle overvallers (86%) zijn gerecidiveerd. Van de zeven overvallers die geen delicten meer hebben gepleegd volgens de politiestatistieken, zitten er drie nog in detentie voor het plegen van het indexdelict. De meeste overvallers zijn gerecidiveerd naar geweld-, vermogens- en drugsdelicten. Ongeveer één op de vijf heeft wederom een overval gepleegd.

Een hypothese, onder meer gebaseerd op het heterogene criminaliteitspatroon, is dat veel overvallers deel uitmaken van problematische jeugdgroepen. Dit blijkt echter niet het geval. Slechts drie van de 50 overvallers uit 2012 maakten deel uit van een overlastgevende of hinderlijke jeugdgroep.

Figuur 5.1 Voorbeelden van criminele carrières

Ben, 27 jaar tijdens overval	Rody, 17 jaar tijdens overval	Dairon, 19 jaar tijdens overval
14-11-2002 Diefstal	10-02-2007 Openlijk geweld tegen goederen	01-01-2006 Halt afdoening (onb. feit)
14-11-2002 Zware mishandeling	09-10-2008 verkeersovertreding*	12-07-2007 Diefstal*
21-07-2003 Diefstal met geweld (auto)	16-12-2008 Vernieling / diefstal	01-01-2009 Uitgeven vals geld
19-02-2005 Diefstal	18-01-2009 Joyriden*	12-06-2009 Eenvoudige mishandeling
14-09-2005 Diefstal valse sleutel	15-01-2011 Olie lozen*	10-10-2010 Bezit vuurwapens
14-09-2005 Vervoer softdrugs	03-02-2011 Diefstal*	17-12-2010 Bezit vuurwapens*
28-12-2009 Inbraak woning*	Verder nog betrokken bij overlast jeugd, ruzie en vechtpertijen	15-07-2011 Moord/Doodslag*
07-10-2010 Bedreiging met 7 delicten		05-09-2011 Straatroof
12-11-2010 Diefstal woning/erf		Verder betrokken bij overlast jeugd en eenvoudige mishandeling.
12-11-2010 Helling		
12-11-2010 Diefstal uit bedrijf		
12-11-2010 Diefstal		
1-12-2010 Niet voldoen aan bevel ambtenaar in functie		
1-12-2010 Rust verstoren dmv valse alarmpreken		
20-12-2010 Winkeldiefstal		
Verder veel overtredingen overlast meldingen		

* Dit zijn geen antecedenten, wel feiten waar de personen verdacht van zijn

Bron: BVH en HKS periode 2012.

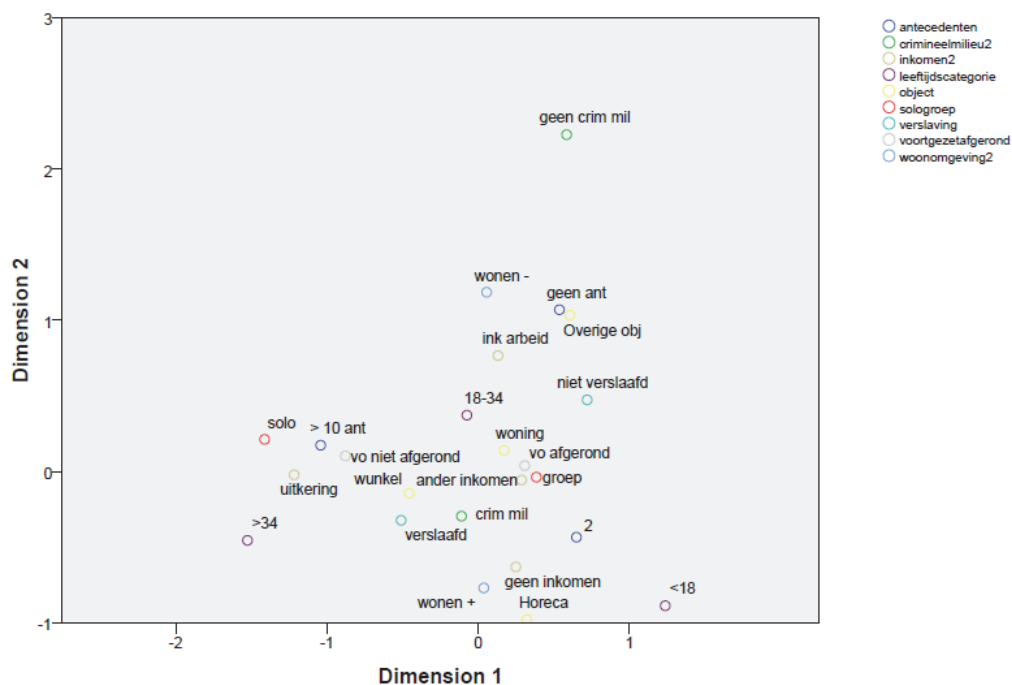
5.10 De lijnen bij elkaar

In het vorige hoofdstuk zijn de delictkenmerken van de overvallen beschreven. In deze paragraaf wordt een aantal van deze kenmerken gekoppeld aan de kenmerken van overvallers. De vraag is in hoeverre kenmerken van het delict en verdachten met elkaar samenhangen. Dit is in kaart gebracht door het gebruik van een exploratieve statistische techniek (HOMALS) die erop neerkomt dat variabelen die min of meer bij elkaar horen, gegroe-

peerd worden, waardoor clusters of groepen ontstaan. In figuur 5.2 staat het resultaat van deze analyse.

De eerste dimensie loopt van rechts naar links en kan de persoonlijke problematiekdimensie worden genoemd. Aan de rechterkant is een groep overvallers die nauwelijks problemen ervaart op dit gebied. Aan de linkerkant de groep die wel met problemen kampt. De belangrijkste problemen zijn het hebben van een uitkering, middelbare school niet afgerond en verslaving. De tweede dimensie loopt van onder naar boven en kan de sociale factorendimensie worden genoemd. Bovenaan zijn de overvallers die geen problemen hebben op het gebied van crimineel milieu en woonomgeving. De overvallers onderaan deze dimensie hebben wel problemen op deze gebieden.

Figuur 5.2 Daderprofielen overvallers Rotterdam

In 2008 heeft DRIO vier daderprofielen onderscheiden waarin de overvallers in te delen zijn. Dit zijn meelopers, doorgroeiërs, routiniërs en overlevers. De meelopers zijn relatief jonge jongens met een normale opvoedingssituatie, die weinig tot geen antecedenten hebben. Deze daders verschijnen plotseling in het criminele circuit, door beïnvloeding vanuit hun omgeving, er is dan ook geen sprake van een specifiek object dat wordt overvallen. De verwachting is dat de meeste van deze verdachten na de overval weer uit het circuit verdwijnt. Ze hebben namelijk een bepaalde structuur in hun leven met een opleiding, werk en wonen nog vaak thuis.

Doorgroeiërs zijn ook jong, maar hebben een gebrekkige opvoedingssituatie gehad en kampen met schulden. Ze zijn niet verslaafd, maar hebben al wel antecedenten voorafgaand aan de overval. De overval plegen zij vaak met mededaders.

Routiniërs zijn wat ouder en hebben lange criminele carrières. Daarnaast vertonen zij problematisch gedrag, hebben zij minder structuur in het leven en zijn ze frequent softdrugsgebruiker. De status die een overval oplevert in hun omgeving speelt een rol bij de keuze voor het delict. In deze groep vallen tevens de zogenoemde professionals.

Overlevers zijn een stuk ouder dan de andere overvallers en onderscheiden zich door ernstig problematisch gedrag. Ze zijn vaak (hard)drugsverslaafd en kampen met schulden. Daarnaast hebben ze eveneens een lange criminele carrière. Ze plegen delicten om te voorzien in hun levensbehoefte, om hun verslaving te bekostigen of hun schulden af te lossen. De delicten plegen ze alleen (Dedert e.a., 2009).

De overlevers en meelopers komen ook uit de analyse in dit onderzoek min of meer naar voren. De overlevers bevinden zich links in het figuur. Dit zijn de overvallers die een uitkering hebben, hun middelbare school niet hebben afgerond, verslaafd zijn en meer dan tien antecedenten hebben. Daarnaast zijn dit de daders boven de 34 jaar die een overval meestal alleen plegen.

De meelopers bevinden zich rechtsboven in het figuur. Dit is een groep die inkomen heeft uit arbeid en geen problematiek ervaart op het gebied van wonen, verslaving of contact met het crimineel milieu. Daarnaast heeft deze groep geen antecedenten en pleegt zij overvallen op verschillende type objecten.

De doorgroeiers en routiniërs zijn moeilijker in het figuur te zien. Op basis van de twee dimensies en variabelen kan worden beargumenteerd dat deze groepen zich in het midden van het figuur bevinden waar beide dimensies elkaar kruisen. Deze personen zijn tussen de 18-34 jaar en ervaren problematiek op diverse gebieden. Hoewel het niet direct uit het figuur blijkt, is dit vermoedelijk het domein waar de meer professionele daders zich bevinden.

Resumé

In deze paragraaf worden de resultaten uit de vorige paragrafen samengevat. Wanneer een vergelijking wordt gemaakt tussen de problematiek op de diverse domeinen, dan is de problematiek het grootst op vijf domeinen. Voor deze domeinen geldt dat bij meer dan de helft van de overvallers volgens de dossiers sprake is van problematiek. Dit zijn de domeinen:

- Problematiek in het gezin
- Financiën
- Crimineel milieu
- Dagbesteding
- Cognitieve vaardigheden

De problematiek in het gezin lijkt met name op het gebied van afwezigheid van ouders, criminaliteit van ouders of gezinsleden en geweld in het gezin te spelen. In gezinnen waarin sprake is van gezinsproblematiek heeft dit vaak betrekking op meerdere gebie-

den (financiën, afwezigheid van ouders, geweld). De financiële problematiek van overvallers wordt veroorzaakt door schulden, slecht kunnen omgaan met geld en een gebrek aan inkomsten. Dit laatste lijkt samen te hangen met de problematiek die overvallers ervaren op het gebied van werk. Veel overvallers hebben geen baan en een uitkering. De problematiek op het gebied van crimineel milieu en dagbesteding lijkt samen te hangen met elkaar. Het merendeel van de overvallers heeft geen dagbesteding en hangt met name op straat rond of houdt zich bezig met criminele of antisociale activiteiten. Dit gebeurt over het algemeen samen met vrienden die bekend zijn bij justitie of politie. Tot slot heeft bijna twee derde van de overvallers een gebrek aan of verminderde cognitieve vaardigheden. Met name de impulscontrole van overvallers is laag. Daarnaast hebben zij een gebrekkige gewetensfunctie en weinig empathie. Dit heeft als gevolg dat de houding, denkpatronen en het gedrag van overvallers in sommige gevallen negatief zijn en leiden tot een hoog recidiverisico. Bij alle overvallers is sprake van multiproblematiek.

De meeste overvallers zijn al op jonge leeftijd begonnen met het plegen van delicten. Overvallen vormen geen instapdelict, negen van de tien overvallers hebben eerder delicten gepleegd of worden daarvan verdacht. In 2008 lag het gemiddelde aantal antecedenten hoger dan bij de groep uit 2012. De overvallers zijn generalisten en plegen naast vermogensdelicten voornamelijk gewelds- en overige delicten (zoals vernielingen, verkeersmisdrijven).

Uit een verdiepende statistische analyse blijkt dat twee van de daderprofielen uit het onderzoek van 2008 ook in dit onderzoek naar voren komen. Dit zijn de meelopers en de overlevers. Voor de overige (typen) overvallers geldt dat de variabelen niet duidelijk tot een herkenbare groep kunnen worden herleid.

Vergelijking tussen de overvallers uit 2008 en de overvaller uit 2012

Een van de vragen binnen dit onderzoek was of er in 2012 sprake is van een andere dadergroep overvallers dan in 2008. Op basis van de dossieranalyse is te stellen dat er gebieden zijn waarop de groepen met elkaar verschillen, maar ook gebieden waarop de groepen vergelijkbaar zijn (zoals verslaving, gewetensontwikkeling, empathie, werk en inkomensbronnen). De significante verschillen tussen beide groepen staan in tabel 5.18 weergegeven.

Tabel 5.18 Significante verschillen overvallers 2008 en 2012

Onderwerp	Mate van problematiek overvallers 2012 t.o.v. overvallers 2008
Thuiswonend	-
Problematiek gezinssituatie	+
Problematische woonsituatie na 18de jaar	+
Problematiek basisschool	+
Financiële problematiek	+
Problematische dagbesteding	+
Problematische impulscontrole	-

Eindnoten

- 1 Voor de overvallers uit 2012 waren dit zes dossiers. Voor de overvallers uit 2008 waren dit twee dossiers. Daarnaast waren negen dossiers van overvallers niet beschikbaar.
- 2 Hierbij worden eerste- en tweedegeneratieallochtonen uit niet-westerse landen als niet-westers gezien.
- 3 Antillianen beslaan vier procent van de Rotterdamse bevolking. Daarentegen is 20 procent van de overvallers Antilliaan. In 2008 was de oververtegenwoordiging van Antilliaanse overvallers nog groter, namelijk factor 8.
- 4 Dit is niet statistisch getoetst vanwege te kleine aantallen.
- 5 'Geen problematiek' is gescoord wanneer er duidelijk wordt aangegeven dat de problematiek niet speelt óf wanneer er wel over soortgelijke kenmerken binnen het gezin gerapporteerd wordt, maar het betreffende onderwerp niet als probleem genoemd wordt. Er wordt 'onbekend' gescoord als er helemaal geen gezinsinformatie beschikbaar is of wanneer de bevindingen niet duidelijk/tegenstrijdig zijn.
- 6 In dit rapport wordt gesproken van minimaal een x aantal overvallers, vanwege het soms aanzienlijke aantal missings (personen waarbij geen informatie bekend is) per categorie.
- 7 Gediagnosticeerde As-II problematiek: achterliggende persoonlijkheidsstoornissen (en de specifieke ontwikkelingsstoornissen, kenmerken die blijvend zijn) en zwakbegaafdheid.
- 8 Gediagnosticeerde As-I problematiek: primaire symptomatologie, (de 'psychiatrische ziekte'). Een klinisch syndroom, ziektebeeld dat niet altijd aanwezig of geweest is, of voorbijgaand is, de zogenaamde acute pathologie.
- 9 De bron is Blueview, een schil over HKS, BVH (ook XPOL en BPS) en BVO. Blueview maakt mogelijk dat ook informatie uit andere regio's wordt ontsloten. De ruwe data zijn in Excel en in SPSS verwerkt.
- 10 Meer informatie is te vinden in het rapport van De Jong (2013).
- 11 In totaal was zestien procent van de overvallers niet bekend bij de politie Rotterdam-Rijnmond totdat zij de betreffende overval pleegden. Dit zijn drie personen zonder politieregistraties en vijf personen die alleen buiten de regio actief waren. Uit analyse blijkt dat bijna 40 procent van de overvallers ook in andere regio's actief was.
- 12 . Omdat er in beide onderzoeksgroepen drie personen waren die meer dan 200 antecedenten hadden (en daarom de gemiddelden sterk beïnvloeden), zijn deze uitbijters (personen met extreem veel antecedenten) in deels buiten beschouwing gelaten. Dit betrof één persoon in 2008 en twee personen in 2012. Deze overvaller uit 2008 pleegde overigens ook in 2012 nogmaals een overval en komt hierdoor in beide groepen voor.
- 13 Geïndexeerd: omdat in 2008 meer verdachten zijn geselecteerd, is het aantal gebaseerd op 50 overvallers.
- 14 Drie personen hebben geen registraties en van een persoon (woonachtig in België) zijn alleen de typen incidenten bekend.
- 15 Ernst is bepaald op basis van de maatschappelijke klasse van het delict; vermogen, brandstichting, diefstal, geweld, overval en moord.
- 16 Dit is gebaseerd op HKS en BVH data, waarbij met name is gekeken naar antecedenten en huiselijk geweld. Overlast of aandachtsvestiging is niet in de analyse meegenomen.
- 17 Denk hierbij aan vernielingen, verkeersmisdrijven, belediging e.d.

6 Interventies

In dit hoofdstuk worden de interventies benoemd die de overvallers hebben gevolgd of opgelegd gekregen voorafgaand aan en naar aanleiding van de gepleegde overval. Daarnaast is tijdens de interviews ingegaan op de mening van overvallaers over de opgelegde interventies. Tot slot wordt de ketenaanpak vanuit het Veiligheidshuis in Rotterdam besproken. De informatie in dit hoofdstuk is gebaseerd op meerdere bronnen. Allereerst geeft de dossieranalyse informatie over of overvallers al bekend waren bij instanties. Daarnaast is op basis van de reclasseringsdossiers geanalyseerd welke interventies de overvallers hebben gehad voorafgaand aan en na de gepleegde overval. De interventies zijn verdeeld in drie domeinen; justitiële, civiele en vrijwillige interventies. Verder is in de interviews met overvallers en medewerkers van betrokken instanties ingegaan op de interventies die overvallers hebben gehad en hoe zij deze hebben ervaren.

6.1 Interventies en overvallers

Een deel van de overvallers is voorafgaand aan de overval al bekend bij diverse instanties. Bij de overvallers uit 2012 is dit bij 78 procent van de overvallers het geval en bij de overvallers uit 2008 bij 86 procent. Het gaat hierbij vooral om (jeugd)reclasseringscontacten. Een relatief groot deel van de overvallers uit 2012 heeft, zowel voor als na hun achttiende jaar, contact met de reclassering. Dit komt voort uit een opgelegde werk- of leerstraf of (voorwaardelijke) gevangenisstraf. Voor 2008 is dit percentage voor hun achttiende jaar significant hoger en na hun achttiende jaar vergelijkbaar. Daarnaast hebben overvallers uit 2008 significant vaker contact gehad met de RvdK of BJZ dan de overvallers uit 2012. Het contact heeft betrekking op ondertoezichtstelling of uithuisplaatsingen uit hun ouderlijk huis.

Tabel 6.1 Contacten met instanties

	< 18 jaar 2012	< 18 jaar 2008	> 18 jaar 2012	> 18 jaar 2008
(Jeugd)reclassering	12 (31%)	32 (50%)*	16 (41%)	35 (55%)
GGZ	3 (8%)	7 (11%)	5 (13%)	17 (27%)
RvdK/Jeugdzorg	4 (10%)	25 (39%)*	1 (3%)	10 (16%)
GGD	3 (8%)	1 (2%)	4 (10%)	2 (3%)
DOSA ¹	8 (21%)	9 (14%)	6 (15%)	3 (5%)

* De waarden zijn significant op $p < .05$ bij een tweezijdige t -toets.

Bij 30 van de 39 overvallers (77%) staat in de dossiers vermeld welk type interventies zij hebben gehad voorafgaand aan de overval.² Voor 2008 gaat het om een vergelijkbaar percentage (80%). In een aantal dossiers is een opsomming gemaakt van het Uittreksel Justitiële Documentatie met aanvullend de straffen die uit de delicten volgden en bij anderen staan deze vermeld in de RISc-rapportage of het reclasseringsdossier. Zoals uit onderstaande tabel (6.2) blijkt, staan justitiële interventies het meest in de dossiers vermeld. Hierbij zijn met name de werkstraf en het reclasseringstoezicht vaak opgelegde maatregelen. Uit de dossiers van de overvallers uit 2012 blijkt dat er aanzienlijk minder vaak sprake is van civielrechtelijke of vrijwillige interventies. Gemiddeld hebben de overvallers vier interventies gevolgd of opgelegd gekregen voordat zij de overval plegen. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat het aantal opgelegde interventies aanzienlijk verschilt per overvaller. Zo staan in een dossier van een vrouwelijke overvaller twaalf interventies genoemd en bij een andere man veertien interventies, terwijl bij een andere overvaller slechts één werkstraf is vermeld.

Voor de overval hebben de overvallers uit 2008 een vergelijkbaar aantal voorwaardelijke gevangenisstraffen, taakstraffen en gedragsinterventies als de overvallers uit 2012. Dit geldt eveneens voor civielrechtelijke interventies. Voor de overval hebben de overvallers uit 2008 een hoger percentage onvoorwaardelijke gevangenisstraffen, boetes en een lager percentage reclasseringstoezicht opgelegd gekregen. Tevens staan in de dossiers van de overvallers uit 2008 minder vrijwillig gevolgde interventies genoteerd ten opzichte van de overvallers uit 2012. In bijlage 9 staat een overzicht van de door overvallers uit 2008 gevolgde interventies.³

Voor de overvallers uit 2008 is eveneens gekeken welke interventies zij opgelegd hebben gekregen na het plegen van de overval. Na de overval, tot mei 2013, heeft bijna de helft van de overvallers uit 2008 (44%) wederom een interventie opgelegd gekregen. Dit zijn met name een onvoorwaardelijke gevangenisstraf (25%), voorwaardelijke gevangenisstraf (13%), reclasseringstoezicht (36%), werkstraf (31%) en/of gedragsinterventie (28%). Opvallend is dat na de overval meer vrijwillige interventies zijn gevolgd door de overvallers dan daarvoor.

Tabel 6.2 Interventies overvallers

	Aantal keren vermeld in dossier	Aantal overvallers	Aantal keren vermeld in dossier	Aantal overvallers
Interventie	<i>2012</i>	<i>2012</i>	<i>2008</i>	<i>2008</i>
<i>Justitieel</i>				
Voorwaardelijke gevangenisstraf	9	6 (15%)	18	12 (19%)
Onvoorwaardelijke gevangenisstraf	18	10 (26%)	48	27 (42%)
Boete/Schadevergoeding	7	5 (13%)	20	13 (20%)
Ontneming	0	0	1	1 (2%)
PIJ	1	1 (3%)	5	5 (8%)
TBS	0	0	1	1 (2%)
Waarschuwing van OM	0	0	1	1 (2%)
Reclasseringstoezicht	22	14 (36%)	23	17 (27%)
Werkstraf	42	23 (59%)	60	35 (55%)
Leerstraf	3	3 (8%)	8	7 (11%)
Gedragsinterventie	9	6 (15%)	10	9 (14%)
<i>Civielrechtelijk</i>				
Ondertoezichtstelling	2	2 (5%)	2	2 (3%)
Uithuisplaatsing	2	2 (5%)	3	3 (5%)
Ontzetting ouderlijk gezag	0		0	0
<i>Vrijwillig</i>				
Werk of onderwijsbemiddeling	0	0	1	1 (2%)
Gezinsbegeleiding	0	0	0	0
Re-integratietraject	3	3 (8%)	1	1 (2%)
Verslavingshulpverlening	2	2 (5%)	1	1 (2%)
Schuldhelpverlening	1	1 (3%)	0	0
Maatschappelijk werk	2	2 (5%)	0	0
GGZ	1	1 (3%)	2	2 (3%)
<i>Overig⁴</i>				
	4	3 (8%)	0	0

Naast de opgelegde interventies is tevens gekeken naar de volgorde van opgelegde interventies bij beide groepen voorafgaand aan de overval. Een kanttekening die hierbij geplaatst moet worden, is dat de volgorde bij een groot aantal overvallers niet goed achterhaald kan worden. In de dossiers staat bijvoorbeeld wel welke interventies zij hebben gevolgd of opgelegd hebben gekregen, maar niet wanneer of wanneer deze is uitgevoerd. Verder is het vanzelfsprekend afhankelijk van de delictgeschiedenis. Over het algemeen kan gezegd worden dat bij de overvallers waarbij dit wel is geregistreerd de helft eerst een werkstraf opgelegd heeft gekregen voordat andere strafrechtelijke interventies volgden. Daarnaast is een voorwaardelijke vrijheidsstraf vrijwel altijd in combinatie met reclasseringstoezicht opgelegd. Civielrechtelijke, vrijwillige en strafrechtelijke interventies wisselen elkaar af, daarin is op basis van de informatie over recidivescore geen patroon te achterhalen.

Houding ten opzichte van hulpverlening

In de dossiers is tevens informatie te lezen over de houding van de overvallers ten opzichte van de eerdere (vrijwillige) hulpverlening die zij hebben ontvangen. Over het algemeen is deze niet positief. Bij vijftien personen uit 2012 staat hierover informatie geregistreerd en bij twaalf van hen (31%) is hun houding problematisch. Hierbij kan het gaan om het niet-nakomen van afspraken of het weigeren van hulpverlening.

'Hij vindt niet dat hij hulp nodig heeft en/of dat er zaken zijn in zijn leven die veranderd moeten worden. Hij is tevreden met hoe hij zijn leven vorm heeft gegeven.'

'Gedurende voorarrest zat hij in een Penitentiair Psychiatrisch Centrum (PPC), omdat hij een gevaar was voor zichzelf en omgeving. Vervolgens weigerde hij mee te werken aan een Pro Justitia rapportage en werd hij in het Pieter Baan Centrum opgenomen. Daar wilde hij ook niet meewerken, maar kon wel een rapportage worden opgesteld op basis van observaties en milieuonderzoek. Daarnaast bleek dat hij binnen de JJI al eerder betrokken was geweest bij een opstand en geweld tegen personeel. Ook bleek hij daar manipulatief, voortvluchtig en is hij meerdere keren overgeplaatst. Uiteindelijk is de PIJ beëindigd omdat het niet hielp.'

In de dossiers van de overvallers uit 2008 is bij 24 personen (38%) informatie te lezen over hun houding bij de hulpverlening. Bij twee overvallers is de houding ten opzichte van de hulpverlening niet problematisch. Bij een groot deel van de overvallers (34%) waarvan dit bekend is, is dit echter wel het geval. Zij verlenen geen medewerking, komen niet opdagen of werken in eerste instantie mee, maar haken af wanneer de gesprekken 'te persoonlijk' worden of zij niet het idee hebben dat de hulpverlening hen helpt.

Oordeel over interventies

In de interviews met zeven overvallers is hen gevraagd hoe zij interventies hebben ervaren. De meningen van overvallers zijn heel divers; een deel van hen vindt dat ze te weinig hulp krijgen, een aantal wil geen hulp en een aantal is positief over de hulp. Allereerst wordt benoemd hoe overvallers de interventies in de gevangenis ervaren. Deze worden over het algemeen positief beoordeeld, maar soms is het moeilijk een interventie te volgen omdat deze te laat wordt aangeboden of te lang duurt in verhouding tot de opgelegde straf.

'Ik zou misschien een COVA-training gaan doen, maar dit zal er niet meer van komen omdat het te lang duurt voordat deze gaat starten en dan ben ik al vrij. Ik wilde ook budgettraining gaan doen, maar die start pas in november. Wel heb ik de interventie KIEZEN VOOR VERANDERING gedaan. Ik had hier in eerste instantie geen zin in, maar uiteindelijk heeft dit mij erg geholpen. De interventie duurde acht weken en ik heb er veel van geleerd. Ik heb echt stilgestaan bij wat goed is en wat slecht is en wat ik heb

gedaan. Ik ben erachter gekomen dat ik mij te snel mee laat slepen, moeilijk nee kan zeggen en dat ik daardoor in de problemen ben gekomen. Ik heb mij nu ten doel gesteld dit niet meer te doen en mij volledig te focussen op mijn werk en gezin.'

'Bij FPK heb ik veel gedaan: sociale vaardigheden, agressieregulatie, en ik heb ook voorlichting gegeven op hogescholen voor jongeren over drugsgebruik. Dat vond ik geweldig om te doen. Bij de FPK ga je ook steeds een stapje verder de maatschappij in, dat is een veel betere begeleiding dan dat je in een keer buiten wordt gezet met je vuilniszak.'

'Ik heb veel aan de agressieregulatietraining gehad. Eerst een uur theorie en daarna de sportzaal in met oefeningen. Je leert door de oefeningen lichaamssignalen te herkennen, dit kun je ook gebruiken in het dagelijks leven. Dat is hetzelfde met drugs, situaties herkennen waarin je terecht kunt komen. Ik kan daar nu uitstappen.'

Over de reclassering zijn de meeste overvallers kritisch. Deze verhalen zijn echter gebaseerd op reclasseringscontact voor een eerdere straf.

'De reclassering kan ook niets, ze vroegen of ze mijn ouders of andere mensen mochten raadplegen voor hun rapport, ik weigerde dat, dus toen kon het niet. Dat is eigenlijk heel raar en in andere landen werkt dit ook echt niet zo. Eerlijk gezegd, heb ik ook nooit om hulp gevraagd. Reclassering heeft goede connecties, maar het begeleiden is eerder doorverwijzen. Ze zouden misschien wel kunnen helpen, ze zijn er en bieden de hulp aan, maar ze voeren het niet uit, ze documenteren het alleen. Ze verwijzen je door naar iemand die dan misschien wel iets voor je kan doen.'

'Ze zijn behulpzaam, helpen je wel als je dingen wilt regelen of een afspraak hebt; ze gaan met je mee. Het ligt aan jezelf of je hun hulp nodig hebt of wilt gebruiken. Ze helpen je wel als je gemotiveerd bent.'

'Als het goed ging bij de reclassering, ging het goed, dan waren er geen vragen. Het ging nergens over, je hebt er niets aan. Ik heb gevraagd voor werk, plaatsen ze mij bij een sociale werkplaats, ik vind mijzelf geen persoon voor een sociale werkplaats, dus toen heb ik zelf werk geregeld. Ik had toen ook schulden. Samen met de reclassering zouden we er van alles aan doen, maar ze hebben er nooit iets voor gedaan, omdat ik aangaf dat ik bezig was ze af te lossen. Dit heb ik dus ook zelf geregeld. Als ik voorwaardelijke invrijheidsstelling met voorwaarden krijg en ik moet samenwerken met de reclassering dan is dat zo. Dan zeg ik wat die mensen willen horen en dan ga ik weer weg.'

6.2 Politiële aanpak

Sinds begin 2012 heeft de politie-eenheid Rotterdam de aanpak van overvallen geprioriteerd. De doelstellingen van deze aanpak zijn het reduceren van het aantal overvallen, het versterken van de integrale samenwerking, het vergroten van inzicht en het ontwikkelen en implementeren van effectieve veiligheidsstrategieën. De Staf Grootchalig Bijzonder Optreden (SGBO) heeft hierbij binnen de eenheid een bepalende rol. Door het SGBO wordt richting gegeven aan de aanpak en wordt erop gelet dat de aanpak van high impact crime (HIC) binnen ieder district op dezelfde wijze is ingebed en wordt aangepakt. Binnen de aanpak staan preventie, pro-actie en repressie centraal. Preventie heeft met name betrekking op de persoonsgerichte aanpak, het werken met HIT-lijsten (High Impact Lijst) en de integrale aanpak door ketenpartners in het Veiligheidshuis (zie paragraaf 6.3). Pro-actie omvat het analyseren van hot spots en hot times binnen districten om overvallen te voorkomen en de heterdaadkracht/pakkans te verhogen. Repressie betreft de strafrechtelijke aanpak door het RTO in samenwerking met het eerste optreden op een plaats delict door de districten. Het SGBO monitort tenslotte de ontwikkelingen, koppelt deze terug aan alle betrokkenen en rapporteert deze aan de eenheidsleiding en beheersdriehoek.

In Rotterdam houden twee teams zich met bezig met de opsporing van overvallers, het RTO en Pagang. Het RTO richt zich hierbij op alle soorten overvallen. Pagang is een doelgroepenteam, dat zich richt op ernstige geweldscriminaliteit, waaronder overvallen, door Antillianen en Dominicanen. De teams worden ondersteund door informatierechters en analisten op het gebied van overvallen. Op het moment van aangifte of als er een melding bij de politie binnenkomt, wordt gekozen of een zaak door het RTO of door Pagang wordt opgepakt. De teams zitten fysiek naast elkaar, waardoor er korte lijnen zijn. De informatieorganisatie speelt een belangrijke rol bij het leggen van verbanden tussen overvallen. Verder is er volgens de respondenten bij de politie een goede samenwerking met andere politieteams en de wijkpolitie.

Het oplossingspercentage voor heel 2012 is 41 procent, voor 2013 ligt het oplossingspercentage thans (februari 2014) rond de 39 procent, maar er staan nog zaken open zodat het percentage nog kan stijgen. Het oplossingspercentage ijlt altijd na in het navolgende jaar. Een verklaring voor dit relatief hoge oplossingspercentage is dat iedere overval wordt onderzocht. Een onderzoek varieert in duur, maar wordt tot het laatste aanknopingspunt uitgelopen. Wanneer binnen een zaak alles is uitgelopen en de politie niet verder komt, stopt het onderzoek. Een zaak blijft dan nog drie maanden bij het RTO liggen, voordat het teruggaat naar het district. De districten hebben bij overvallen een belangrijke rol. Zij handelen het eerste optreden af. Dit omvat onder andere de aangifte, het veiligstellen van beelden, buurtonderzoek en p.d.-onderzoek.

De samenwerking met de wijkpolitie en districtpolitie is ook na de eerste opsporingsmomenten van belang. Zo toont het RTO soms beelden tijdens briefings op de districtsbureaus wanneer er een vermoeden is dat agenten de daders moeten kennen. De

belangrijkste factoren die bijdragen aan de oplossing van een overval zijn goede getuigen, goede beelden, dacty (vingerafdrukkenonderzoek) en telecomgegevens. Daarnaast monitort Pagang de doelgroep door speciaal aangestelde wijkagenten. Zij zijn de voelsprietten in de wijk wat betreft de Antilliaanse gemeenschap. Voor andere type overvallers (niet-Antillianen) zijn deze voelsprietten minder ontwikkeld. Het is ook moeilijk voor een wijkagent om iedereen in zijn wijk te kennen. De informatiepositie van de CIE wordt als wisselend omschreven door de respondenten

6.3 Aanpak Veiligheidshuis

Het Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond (VH) is een samenwerkingsverband van partners uit de bestuurlijke, civiele, straf- en zorgketen. Het VH grijpt in op de persoonlijke omstandigheden van delinquenten om recidive te voorkomen. De kern van deze aanpak is een combinatie van straf en zorg. Het motto van het VH is 'vastpakken en niet meer loslaten'. Een van de thema's waar het VH zich sinds 2012 op richt is een intensieve persoonsgerichte aanpak van overvallers en bij HIC. Iedere maandag vindt het casusoverleg overvallers plaats, waarbij ketenpartners met elkaar de aanpak van overvallers bespreken. Hierbij komen nieuwe overvallers en de ontwikkelingen (bijvoorbeeld aanpak of einde detentie) rondom bekende overvallers aan bod.

In interviews met tien ketenpartners⁵ is gevraagd hoe zij de huidige aanpak van overvallers zien, wat zij de belangrijkste maatregelen vinden en of er lacunes zijn in het aanbod van interventies. Daarnaast is hen gevraagd of de informatie-uitwisseling tussen de diverse ketenpartners voldoende is en welke instanties zij missen binnen de gezamenlijke aanpak. Deze punten zullen kort worden benoemd.

Kenmerken en achtergronden van overvallers

Negen van de tien ketenpartners bevestigen dat er bij overvallers veelvuldig sprake is van LVB-problematiek. Wanneer deze problematiek bekend is, of vermoedens ervan bestaan, wordt hiermee rekening gehouden in de aanpak vanuit het VH. Dit gebeurt door specifieke interventies voor LVB'ers aan hen toe te wijzen. Vier ketenpartners merken op dat er gelukkig steeds meer aandacht voor LVB-problematiek komt. Een van de ketenpartners vindt dat hier nog meer aandacht voor zou moeten komen vanuit scholen en met betrekking tot oudere personen waarbij deze problematiek nog niet op de basisschool is vastgesteld. Vier van de tien ketenpartners durven een inschatting te geven van het aantal overvallers met LVB-problematiek. Zij schatten dat dit van toepassing is op vier of vijf van de tien overvallers. Naast LVB-problematiek kampen ook veel overvallers met een gedragsstoornis of andere psychische problematiek. Opvallend is dat ze hierbij meestal niet bekend zijn bij de GGZ of bemoeizorg, maar wel op een zorgadres⁶ wonen.

Het verschil met daders van andere delicten is volgens de respondenten dat het bij overvallers meestal gaat om jonge personen, waarvan een deel als first offender direct een overval pleegt. Dit komt echter niet naar voren uit de cijfermatige analyse in dit onderzoek.

De ketenpartners vinden het moeilijk om eventuele verschillen tussen de huidige groep overvallers en die van vier jaar geleden te benoemen. Dit komt doordat een groot deel van de ketenpartners zich pas sinds 2010 gericht met overvallers bezighoudt of voor die tijd niet in Rotterdam werkzaam was. De ketenpartners die een schatting geven, denken dat er geen sprake is van een veranderde dadergroep.

Een aantal ketenpartners gaat in op de vraag waarom overvallen in Rotterdam plaatsvinden en waarom overvallers in Rotterdam zijn. De meeste ketenpartners kunnen geen specifieke pullfactoren benoemen, anonimiteit bijvoorbeeld speelt in andere steden ook. Een groot deel van de Rotterdamse daders komt uit Rotterdam.

Huidige aanpak

Volgens de ketenpartners ligt de nadruk van de huidige aanpak vooral op hulpverlening en toezicht. Vanaf het moment dat een overvaller is opgepakt en wordt besproken in het VH, wordt gepoogd leefgebieden te identificeren waarop de overvaller hulp nodig heeft. Dit gebeurt op basis van dossierinformatie, gesprekken met de persoon zelf en informatie van betrokken instanties. Het doel is om de overvaller zo te begeleiden dat wanneer hij vrij komt, hij genoeg mogelijkheden heeft om zijn leven op de rails te houden. De hulp die ketenpartners onder andere bieden, zijn bemiddeling bij huisvesting, werk, opleiding, inkomen (uitkering) en psychologische hulpverlening.

Naast deze zorg is ook toezicht een belangrijk punt. Overvallers vallen binnen niveau 3 van reclasseringstoezicht. Dit betekent dat zij tijdens hun voorwaardelijke invrijheidsstelling verscherpt toezicht en elektronisch toezicht opgelegd (kunnen) krijgen. De ketenpartners zijn positief over deze vorm van toezicht, aangezien dit ertoe leidt dat de reclassering continu kan zien of de overvaller zich aan de opgelegde voorwaarden houdt (locatieverbod, huisarrest, etc.). Twee ketenpartners merken op dat het elektronische toezicht soms enige moeilijkheden oplevert met betrekking tot de Penitentiaire Beginselen Wet. In deze wet staat deze vorm van toezicht namelijk niet benoemd, dus als een gedetineerde op verlof gaat, krijgt hij niet altijd een enkelband om. Wanneer hij dan in voorwaardelijke vrijheid wordt gesteld, krijgt hij wel een enkelband opgelegd, dit botst met elkaar in de ogen van de gedetineerden en een ketenpartner.

Het extra toezicht blijkt ook uit de manier waarop de politie met de in vrijheid gestelde overvallers omgaat. Iedere overvaller krijgt een adoptieagent toegewezen. Deze agent gaat bij de overvaller langs om te informeren of hij nog ergens hulp bij kan gebruiken, maar ook om te laten weten dat hij (nog steeds) in de gaten wordt gehouden. Deze agent blijft de overvaller opzoeken voor een praatje, zodat de overvaller weet dat hij onder toezicht blijft staan. Een ketenpartner geeft aan dat dit op de goede weg is, maar het besef

van het belang van dit soort toezicht moet bij sommige agenten nog iets beter doordringen. Door deze vormen van toezicht verwachten de ketenpartners dat een overvaller minder snel zal recidiveren.

De belangrijkste twee onderdelen van de aanpak zijn volgens de ketenpartners het maatwerk en de samenwerking tussen de ketenpartners. Door het maatwerk (inspelen op behoeften van de overvaller) kunnen randvoorwaarden geboden worden om een stabiel leven op te bouwen. Dit vermindert de kans op recidive. Daarnaast wordt in de huidige aanpak alle informatie die bekend is over een persoon door de diverse instanties bij elkaar gelegd. Op deze manier is duidelijker om wie het gaat en op welke leefgebieden de aanpak vanuit het VH gericht moet zijn. Verder zorgt dit ervoor dat de overvallers de verschillende instanties niets meer 'op de mouw kunnen spelden' en niet meer tegen elkaar uit kunnen spelen, maar ook dat er korte lijntjes zijn tussen de instanties. Deze korte lijntjes en directe mogelijkheid tot communicatie zorgen ervoor dat dingen sneller geregeld kunnen worden.

Verbeterpunten rondom toezicht en hulpverlening

Ketenpartners benoemen een aantal lacunes of verbeterpunten binnen de huidige aanpak. Allereerst is het houden van toezicht soms moeilijk. Personen kunnen bijvoorbeeld geen uitkering ontvangen als ze geen GBA-adres hebben. Het verkrijgen van een vast adres kan echter moeilijk zijn doordat woningen schaars zijn (zelfs met bemiddeling van de gemeente duurt het soms even). Een oplossing die hiervoor is bedacht, is dat overvallers zich op het adres van de gemeente kunnen inschrijven. Dit zorgt ervoor dat ze een inkomen hebben, maar bemoeilijkt tegelijk het toezicht. Om dit te verbeteren, zouden er bijvoorbeeld termijnen of voorwaarden aan verbonden moeten zijn om op het adres van de gemeente ingeschreven te zijn.

Een volgend verbeterpunt is dat overvallers met een psychische stoornis en een verslaving momenteel tussen wal en schip vallen. Deze stoornissen worden niet tegelijkertijd behandeld en instanties wijzen naar elkaar wie de persoon moet gaan behandelen. Verder is er in Rotterdam geen zorg/opvang in gesloten setting. Bij agressieve/gewelddadige personen stoppen zorginstanties in sommige gevallen de behandeling in verband met de hoge gevaarstelling. Deze personen zouden in een gesloten setting opgevangen en geholpen kunnen worden. Nu komen ze weer op straat terecht, zonder hulp.

Voor de aanpak van overvallers en andere doelgroepen is het een belemmering dat regels per deelgemeente (kunnen) verschillen. Zo verschillen regels omtrent het krijgen van een uitkering, identiteitskaart en woonruimte. Voor de reclassering, maar ook voor gedetineerde zelf, is het moeilijk om wegwijs te worden in alle regels en procedures. Uniforme regels zouden zorgen voor snellere procedures en minder bureaucratie.

Tot slot merken twee ketenpartners op dat er nog meer mogelijkheden moeten komen voor opvang met kortere wachttijden. Met name op het gebied van begeleid wonen en

psychische begeleiding zijn er veel mensen die door lange wachtlijsten niet direct geholpen (kunnen) worden. Daarnaast is het lastiger om mensen die geen uitzicht hebben op een woonruimte te plaatsen. De eis voor plaatsing in een tijdelijke opvang is dat een persoon binnen zes maanden uitzicht heeft op een woonruimte. De gemeente houdt zich, op een positieve manier, met dergelijke zaken bezig, maar daar zou nog wel wat meer aandacht voor mogen zijn. Dit kan door meer plaatsen beschikbaar te stellen voor mensen die niet per se direct uitzicht hebben op vervangende woonruimte.

Informatie-uitwisseling

Een ander verbeterpunt dat door meerdere partners wordt benoemd en waar nu ook aan wordt gewerkt, is de privacywetgeving. Sommige partners (zoals jeugdreclassering en GGZ) kunnen niet alle informatie verstrekken die wel bruikbaar zou zijn voor de aanpak in verband met privacywetgeving. Daarnaast halen sommige partners ook informatie bij andere instanties vandaan. Deze instanties verwachten dan een terugkoppeling, in de vorm van informatie over de persoon die zij ook weer kunnen gebruiken om deze persoon te helpen, maar dit is niet altijd mogelijk. Momenteel is een privacydeskundige in opdracht van het VH de mogelijkheden voor een betere informatie-uitwisseling aan het onderzoeken.

Buiten dit verbeterpunt zijn alle ketenpartners positief over de samenwerking tussen de huidige ketenpartners. Hierbij worden met name de directe communicatie en het bij elkaar naar binnen lopen als positieve punten gezien. Wel vinden twee ketenpartners dat de afspraken met betrekking tot doorlooptijden of terugkoppeling soms beter nagekomen kunnen worden.

Missende partners

Vijf van de ketenpartners missen geen instanties en denken dat de huidige samenstelling van ketenpartners voldoende is. In de optiek van vier ketenpartners missen binnen de huidige aanpak echter een aantal instanties die een bruikbare bijdrage aan de aanpak van overvallers zouden kunnen leveren. Allereerst mist een ketenpartner de jeugdreclassering. Een deel van de overvallers is minderjarig en daarvan is het soms moeilijk om informatie van de jeugdreclassering te krijgen. De informatie van de jeugdreclassering zou makkelijker beschikbaar moeten zijn om te bepalen wat er al is gebeurd met de jongere en welke maatregelen hij (eventueel) al heeft gehad. Wanneer dit niet kan voor alle ketenpartners zou in ieder geval de volwassenenreclassering gemakkelijker inzicht moeten krijgen. Verder missen twee ketenpartners een aantal zorginstanties. Op dit moment zijn Bouman en de GGD aangesloten. Het zou interessant zijn als psychiaters of andere zorginstellingen ook zouden aansluiten. Zij kunnen nog meer inzicht bieden in de persoon van de dader, waardoor de aanpak beter kan worden. Daarnaast mist een ketenpartner de

belastingdienst als ketenpartner in het VH. De belastingdienst zou kunnen helpen om druk uit te kunnen uitoefenen op het financiële vlak. Zo hebben bijvoorbeeld veel overvallers, maar ook andere delinquenten, een Wajong-uitkering. Dit is een uitkering zonder voorwaarden. Bij gemeentelijke uitkeringen kunnen wel voorwaarden worden gesteld (zoals kinderen naar school, opleiding). De belastingdienst zou veel kunnen betekenen op het gebied van toezicht op inkomen en uitgaven. Tot slot mist een ketenpartner de betrokkenheid van de rechterlijke macht. Rechters zijn onafhankelijk, maar willen nog wel eens afwijken van de uniforme overvalaanpak. Hier ligt een mogelijke taak voor het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Dat zou de rechterlijke macht meer kunnen informeren over de (gedachten achter de) huidige aanpak.

Resumé

Ruim driekwart van de overvallers uit beide groepen is al bekend bij diverse instanties en justitie voor de gepleegde overval. Het merendeel hiervan is of was cliënt bij de (jeugd) reclassering. Hierbij gaat het met name om onvoorwaardelijke gevangenisstraffen en werkstraffen. Gemiddeld hebben de overvallers vier interventies/straffen gevolgd of opgelegd gekregen voorafgaand aan de overval.

Voor de overvallers uit 2008 is daarnaast gekeken welke interventies zij na de overval opgelegd hebben gekregen in de periode tot 2013. Dit zijn met name reclasseringstoezicht, een werkstraf en gedragsinterventie.

Bij de overvallers van wie dit bekend is, is de houding ten opzichte van de hulpverlening problematisch. Ze komen afspraken niet na, komen niet opdagen of weigeren hulpverlening. Het oordeel van de overvallers zelf over de opgelegde interventies is divers. Een deel van hen vindt dat hij te weinig hulp krijgt, een aantal wil geen hulp en een enkeling is positief over de begeleiding vanuit justitie en de hulpverlening.

Sinds 2010 richt het VH zich op de overvalproblematiek in Rotterdam. De aanpak van de overvallers heeft betrekking op zorg en toezicht. De overvaller wordt hulp geboden op de leefgebieden waarop hij hulp nodig heeft. Daarnaast krijgen vrijwel alle overvallers die uit detentie komen elektronisch toezicht opgelegd. Dit zorgt ervoor dat naleving van de regels die vanuit de reclassering zijn opgelegd, kan worden gecontroleerd. Binnen de huidige aanpak vinden de ketenpartners vooral het maatwerk en de samenwerking tussen de diverse ketenpartners belangrijke onderdelen. Wat de effecten van de huidige aanpak op de recidive van overvallers zijn, zal op de lange termijn moeten blijken.

Aandachtspunten binnen de huidige aanpak zijn het verbeteren van toezichtmogelijkheden bij overvallers zonder vaste woon- of verblijfplaats. Daarnaast zijn betere zorg voor personen met dubbele diagnostiek en meer opvangplaatsen met kortere wachttijden belangrijke verbeterpunten. Verder dient de regelgeving binnen de diverse deelgemeenten te worden gelijkgetrokken. Op het gebied van informatie-uitwisseling is het met name van belang dat moeilijkheden rondom privacywetgeving zo snel mogelijk worden opgelost. Hier wordt momenteel aan gewerkt door een privacydeskundige.

Instanties die door de huidige ketenpartners binnen de huidige aanpak worden gemist, zijn de jeugdreclassering, zorginstanties, de belastingdienst en betrokkenheid vanuit de rechterlijke macht.

Eindnoten

- 1 Het doel van de Deelgemeentelijke Organisatie Sluitende Aanpak (DOSA) is het voorkomen van ernstige jeugdoverlast en problematiek. Zij richt zich hierbij op alle jongeren tot 23 jaar. DOSA zorgt er in samenwerking met andere instanties voor dat jongeren weer een nuttige tijdsbesteding krijgen door naar school of aan het werk te gaan. Daarnaast verwijst zij jongeren, indien nodig, door naar hulpverlening. DOSA werkt hierbij samen met instanties als jongerenwerk en maatschappelijk werk, scholen, jeugdzorg, politie en justitie.
- 2 In bijlage 8 staat een beschrijving van de meest toegepaste interventies bij overvallers.
- 3 De verschillen kunnen niet statistisch worden getoetst vanwege de kleine aantallen.
- 4 Een van de daders heeft elektronisch toezicht gekregen en twee een ISD-maatregel.
- 5 Zie bijlage 4 voor een overzicht van de geïnterviewde respondenten
- 6 Een zorgadres is een adres dat geregistreerd staat in het Evita Zorgsysteem. Dit is het systeem waarin veel Rotterdamse zorginstellingen (zoals Pamijer, Delta, Bavo) hun informatie over een persoon registreren.

7 Conclusies en aanbevelingen

De aanleiding voor het onderzoek is de constatering dat er in Rotterdam naar verhouding veel overvallen voorkomen en dat de politie vermoedens heeft dat de daderpopulatie in de afgelopen jaren is veranderd, hetgeen implicaties zou kunnen hebben voor de aanpak. In dit hoofdstuk volgen de conclusies van het onderzoek naar de overvallen en overvallers in Rotterdam. Daarbij fungeren de onderzoeksvragen zoals geformuleerd in het eerste hoofdstuk als leidraad. Als eerste wordt ingegaan op de vraag waarin Rotterdam zich onderscheidt van de andere G4-steden. Daarna volgen de conclusies ten aanzien van de kenmerken van de overvallen en overvallers, gevolgd door de aanpak van de overvalproblematiek. Tot slot volgen de aanbevelingen.

7.1 Rotterdam en de andere G4-steden

In het onderzoek is Rotterdam op diverse onderwerpen vergeleken met Amsterdam, Utrecht en Den Haag. Voor Rotterdam is nog een onderverdeling gemaakt naar de deelgemeenten. De thema's houden, blijkens de literatuur, direct of indirect verband met het voorkomen van criminaliteit. Het doel was om meer zicht te krijgen op de vraag waarom er – kort gezegd – in Rotterdam zoveel overvallen plaatsvinden. Strikt genomen, vergt die vraag een andere onderzoeksopzet, maar door Rotterdam te vergelijken met andere grote steden kan wel inzichtelijk worden gemaakt in hoeverre Rotterdam 'kwetsbaar' is voor criminaliteit (in het algemeen en voor overvallen in het bijzonder). Deze macrofactoren zijn niet een-op-een te vertalen naar individuele personen en situaties.

In algemene zin wijkt Rotterdam weinig af van de andere steden wat betreft criminaliteit, behalve waar het gaat om vernieling en openbaar geweld en, niet in de laatste plaats, overvallen. Overigens wisselen Amsterdam en Rotterdam in de loop van de afgelopen jaren de koploperspositie af wat betreft overvallen.

Rotterdam kenmerkt zich in vergelijking met de andere grote steden door een minder gunstige sociaaleconomische uitgangspositie (meer eenoudergezinnen, minder hoogopgeleiden, een lager besteedbaar inkomen, kleiner aandeel werkenden in de beroepsbevolking, meer mensen met een bijstandsuitkering). Zowel Rotterdam als Amsterdam heeft naar verhouding iets meer voortijdige schoolverlaters dan Utrecht en Den Haag. In vergelijking met de andere steden oordelen de Rotterdammers negatiever over de politie. Zoals

uit diverse onderzoeken blijkt, hangen deze factoren samen met een hoger criminaliteitsniveau (Mesu & Van Nobelen, 2012; Van Wilsem, 2010)

Rotterdam wijkt qua demografische kenmerken in een aantal opzichten af van de andere grote steden. De grote Antilliaanse gemeenschap is een factor die mogelijk van betekenis is, want Antillianen zijn oververtegenwoordigd in de overvalstatistieken (rekening houdend met hun aandeel in de Rotterdamse bevolking). In de deelgemeenten Feijenoord, Charlois, IJsselmonde en Hoogvliet wonen relatief veel Antillianen, waarbij in de eerste twee veel risico-indicatoren voor criminaliteit aanwezig zijn. Ook Van San et al. (2010) geeft aan dat er binnen de Antilliaanse gemeenschap achterstanden zijn op verschillende maatschappelijke terreinen. Overigens neemt het aandeel van de Antilliaanse overvallers in 2012 af ten opzichte van 2008. In het onderzoek van Van San e.a. (2007) komt naar voren dat Antillianen overvallen plegen vanwege het geld dat ze nodig hebben om hun 'flitsende levensstijl' te kunnen bekostigen en daarbij geweld niet schuwen.

Binnen Rotterdam zijn met name de deelgemeenten Delfshaven, Feijenoord en Charlois als kwetsbaar te omschrijven, gelet op het aantal risico-indicatoren. De analyses naar woonplaats (en pleegplaats) in onderhavig onderzoek laten echter een diffuser beeld zien, in die zin dat de overvallen en overvallers niet duidelijk aan de drie deelgemeenten zijn toe te schrijven. De oorzaak is dat er in dit onderzoek vermoedelijk een relatief kleine en selecte groep overvallers is bekeken, want uit 'Rotterdam in Cijfers' (www.rotterdamincijfers.nl) blijkt dat de voornoemde deelgemeenten al jaren bovenaan staan in verband met overvallen. Concluderend, kan worden gesteld dat Rotterdam en in het bijzonder de in verschillende opzichten kwetsbare deelgemeenten Delfshaven, Feijenoord en Charlois verband houden met de overvalproblematiek, zonder hiermee causale relaties te veronderstellen.

7.2 Overvallen

De meeste overvallen die in de onderzoeksperiode 2012 zijn gepleegd (N=224), zijn op woningen en winkels en gebeuren vaak in de avonduren en op alle dagen van de week, maar het minst op zondagen. Dit komt in grote lijnen overeen met de literatuur (Wijnen, 2011, Rovers, 2011) en het eerder uitgevoerde onderzoek in 2008 (Dedert e.a., 2009) dat in een vergelijkbare onderzoeksperiode is uitgevoerd. Kleine verschuivingen zijn wel waarneembaar, bijvoorbeeld procentueel minder overvallen in 2012 op geldtransporten en meer op de openbare weg dan in 2008.

Ten opzichte van 2008 lijkt er thans een verschuiving waarneembaar dat overvallen minder in de stad en meer in de buitengemeenten plaatsvinden. Mogelijk, maar dat vergt het vergaren van meer data, hangt dat samen met de mate van uiterlijk waarneembare beveiliging. Uit de locatieanalyse blijkt dat panden waarbij cameratoezicht in de buitenruimte of een alarmknop ontbreekt, meer worden overvallen (zie ook Wijnen, 2011; Blanken, 2010). Cameratoezicht in de binnenruimte lijkt geen preventief effect te hebben.

Het gewelddadige karakter – afgemeten aan het gebruik van wapens – lijkt in de loop van de tijd iets te zijn afgenomen. Er wordt – percentageel gezien – minder gebruik gemaakt van wapens in het algemeen en van vuurwapens in het bijzonder. In ongeveer 40 procent van de overvallen vermommen de overvallers zich, in de overige gevallen dus niet of het is niet bekend. Het al dan niet vermommen, hangt samen met het overvalobject: bij overvallen op bijvoorbeeld winkels en pompstations wordt relatief vaak (respectievelijk 60% en 50%) een vermomming gebruikt, bij overvallen op woningen veel minder (25%). In dat laatste geval zijn er indicaties dat de daders voorkennis hebben over de aanwezigheid van geld/goederen en dat daders en slachtoffers elkaar kennen (relatie met crimineel milieu; ripdeals).

In de onderzoeksperiode is 33 procent van de overvallen opgelost. Dit ligt in lijn met landelijke oplossingspercentages (30%) (Rovers et al, 2010). De oplossingspercentages variëren tussen de onderscheiden deelgemeenten van Rotterdam. De oorzaak daarvan is niet bekend; dit vergt nader onderzoek, zeker omdat de percentages in de loop van de tijd kunnen variëren tussen de deelgemeenten. Het gaat overigens om kleine aantallen. Er zijn diverse verschillen te noemen tussen overvallen die wel en die niet worden opgelost. Onderhavig onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat overvallen op winkels vaker worden opgelost dan overvallen op woningen. Hierbij zal onder meer de afwezigheid van opsporingsindicaties (zoals camerabeelden) een rol spelen.

Enigszins contra-intuïtief is het gegeven dat het oplossingspercentage niet stijgt als er sprake is van meer slachtoffers en dus meer potentiële getuigen. Voor de aanwezigheid van camera's lijkt hetzelfde te gelden. Een mogelijke verklaring voor het eerste punt is dat slachtoffers door de schrik niet in staat zijn een duidelijk signalement te geven. Of dat er sprake is van tegenstrijdige verklaringen in het geval van meerdere slachtoffers. Een mogelijke verklaring voor het tweede punt is dat camera's wellicht niet werken of de beelden van onvoldoende kwaliteit zijn, waardoor er geen indicaties voor opsporing zijn. Indien er meer overvallers bij een zaak betrokken zijn, wordt de overval minder snel opgelost. Dit kan wellicht samenhangen met de professionaliteit van de daders; bij meer daders is er meer sprake van een professionele aanpak.

Tot slot is de manier van toegangsverschaffing eveneens van invloed op het oplossingspercentage. Overvallen die buiten plaatsvinden of waarbij de toegang is verschaft door aan te bellen, zijn minder vaak opgelost dan overvallen waarbij de overvalder via de reguliere toegangswijze (deur van een winkel) de locatie betreedt.

7.3 Overvallers

De meeste overvallers zijn tussen de 17 en 25 jaar oud als ze de overval plegen. Daarvoor hebben ze vaak al andere delicten gepleegd. Overvallen vormen dus geen instapdelict (zie ook Rovers et al, 2011). Ongeveer twintig procent recidiveert blijkens politieregistraties naar een nieuw overvaldelict.

Voor de kenmerken en achtergronden van de overvallers is nagegaan in hoeverre zij problemen ondervinden op de diverse leefgebieden. Het blijkt dat de onderzochte overvallers op diverse leefgebieden tegelijk problemen hebben. De belangrijkste zijn: problematiek in het gezin, financiën, crimineel milieu, dagbesteding en cognitieve vaardigheden. Uit het onderzoek komt duidelijk naar voren dat de problemen op de diverse leefgebieden met elkaar samenhangen en elkaar kunnen versterken. Dit gegeven stelt eisen aan de aanpak; preventief, curatief en repressief (zie verderop).

De vraag of de groep overvallers uit 2012 verschilt van de groep uit 2008 verdient een genuanceerd antwoord. De belangrijkste overeenkomst tussen beide groepen is dat er ook in 2008 sprake is van een cumulatie van problemen in de levens van de overvallers. In tegenstelling tot de verwachting plegen de overvallers niet op steeds jongere leeftijd de overval. En het gaat – op enkele uitzonderingen na – om mannen (o.a. Rovers e.a., 2010). Accentverschillen tussen de groep uit 2008 en 2012 zijn er ook. De overvallers uit 2008 lijken in bepaalde opzichten minder problematisch te zijn dan de groep uit 2012 (qua gezin, opleiding, financiën, dagbesteding, problemen op school). Nadrukkelijk staat hier lijken, want de bestudeerde dossiers waren op sommige onderdelen onvolledig. Dit is niet uniek voor Rotterdam, maar wordt ook in andere steden geconstateerd (o.a. Van Wijk & Bremmers, 2011; Van Wijk e.a., 2011).

De overvallers vormen een heterogene groep. Om recht te doen aan die diversiteit is in het onderzoek uit 2008 getracht een aantal typen te reconstrueren. Dat heeft vier typen overvallers opgeleverd: meelopers, doorgroeiers, routiniers en overlevers. In onderhavig onderzoek is geprobeerd door middel van HOMALS-analyses verschillende persoons- en delictvariabelen te groeperen. Dat levert twee van elkaar te onderscheiden 'groepen' variabelen op, die min of meer overeenkomen met twee typen uit 2008: de meelopers en overlevers. De overige variabelen lijken minder goed te vertalen naar de andere twee typen (doorgroeiers en routiniers). Gegeven de soms onvolledige dossiers waarop de analyses zijn verricht, zouden ketenpartners een goede afweging moeten maken wat de meerwaarde is van de typologieën voor de dagelijkse praktijk c.q. welke indeling in typen het best aansluit bij de werkwijze en opvattingen van de instanties. Dit geldt temeer nu de ketenpartners zelf ook deels een andere tweedeling maken (beroepscriminelen en zij die het uit noodzaak doen, bijvoorbeeld vanwege verslaving/schulden).

7.4 Aanpak

De aanpak van criminaliteit in het algemeen en de overvalproblematiek in het bijzonder kent verschillende dimensies. De eerste betreft de complexiteit van de problematiek. Hiermee wordt bedoeld op het grote aantal factoren dat van invloed is op het probleem en in bepaalde gevallen het niveau van de individuele overvaller overstijgt (armoede, achterstandswijk et cetera). Dergelijke omstandigheden vergen structurele oplossingsstrategieën

(stadsvernieuwing, onderwijs- en arbeidsparticipatie) die lange adem vergen en waarvan de effecten pas op langere termijn effecten zichtbaar zullen zijn.

De tweede dimensie van de aanpak richt zich op acties van de ketenpartners binnen het Veiligheidshuis (VH) om de overvalproblematiek terug te dringen. De partners zijn tevreden met de wijze waarop de aanpak thans verloopt (verscherpt toezicht, enkelband, wekelijks overleg et cetera) en verdient continuering. Er zijn wel enkele aandachts- en verbeterpunten te noemen, zoals de verschillen tussen deelgemeenten qua regels en procedures (huisvesting, uitkering), toezicht bij mensen zonder vaste verblijfplaats, privacyaspecten rondom de informatie-uitwisseling en het feit dat de rechterlijke macht niet altijd op de hoogte is c.q. rekening houdt met de uitgangspunten van de overvallersaanpak.

In hoeverre die algehele tevredenheid bij de ketenpartners zich in de toekomst laat vertalen naar een lager recidivepercentage moet blijken. Duidelijk is dat de aanpak naast een reactief (want recidive is hoog) ook een preventief element zou moeten bieden, zeker in die gevallen waarin de overvallers nog aan het begin van hun criminele carrière staan. Overvallers groeien veelal op in problematische gezinssituaties. Die gezinnen zijn vaak al in beeld bij instanties. Het preventieve element van de aanpak zou er in kunnen zitten dat instanties zich bewuster worden van het 'besmettingsgevaar' van criminele gezinsleden op de opgroeiende kinderen in het gezin.¹ In die zin is de aanwezigheid van de jeugdreclassering in het overvallenoverleg zeer gewenst vanuit het oogpunt van secundaire preventie. Een monodisciplinaire benadering van de aanpak zal niet snel volstaan; een multiprobleemgezin vraagt om een meersporenaanpak en een goede afstemming tussen de betrokken instanties (duidelijke regie).

Het merendeel van de overvallers heeft voorafgaand aan de overval al te maken gehad met (hulpverlenings)instanties. Nadien hebben zij te maken met bijvoorbeeld de (jeugd)reclassering. Problematisch daarbij is dat zij over het algemeen negatief staan ten opzichte van de hulpverlening en niet gemotiveerd zijn om aan hun problemen te werken. In de bestudeerde dossiers zijn ook indicaties naar voren gekomen dat overvallers zich sociaal wenselijk opstellen en de rapporteurs en hulpverleners om de tuin kunnen leiden. De aanpak van de overvalproblematiek vergt de nodige expertise en levenservaring van de rapporteurs en hulpverleners.

Een belangrijke kennislacune in de aanpak betreft de LVB-problematiek. Ketenpartners schatten de groep overvallers met een laag verstandelijke beperking als groot in (rond de 50%). Vaak blijft het IQ van de overvallers en de problemen die daarmee gemoeid zijn (sociale aanpassingsvermogens) onbekend, want die worden niet vastgesteld door middel van tests. Het verkrijgen van inzicht in het verband tussen HIC (o.a. overvallen) en LVB is voor de aanpak zeer wenselijk, omdat de ketenpartners daarmee rekening kunnen houden bij het bepalen van welke interventies er opgelegd moeten worden. Door hun gebrekkige vermogens zijn sommige interventies niet geschikt of werken wellicht contra-productief voor overvallers met LVB-problematiek.²

Voor het politieke aandeel in de aanpak is het gegeven belangrijk dat ruim een derde (36%) van de overvallen binnen twee kilometer van het woonadres van de overvallers wordt gepleegd. Meer kennis over het postdelictgedrag van de overvallers kan de heterdaadkracht vergroten (politie direct na melding gericht vragen/zoeken zodat daders eerder kunnen worden aangehouden). Daarvoor is nader onderzoek nodig, omdat er in de literatuur weinig informatie bekend is die specifiek ingaat op postdelictgedrag van overvallers. Ofschoon het onderzoek daar zich niet op heeft gericht, lijken de bevindingen te wijzen op de meerwaarde van een goede informatiepositie van de politie in de wijk. Afgaande op de interviews met de overvallers weten de wijkbewoners vaak wie verantwoordelijk is voor een gepleegde overval. Die informatie komt niet ter kennis van de politie. Het aantal overvallers uit 2012 dat in beeld is gekomen met de Shortlist Problematische Jeugdgroepen is erg laag, wat kan duiden op een gebrekkige informatiepositie bij de politie. Hier kan tegenin worden gebracht dat overvallen van een andere orde zijn dan het zichtbare overlastgedrag en andere lichtere vergrijpen van jongeren, maar ook de overvallers plegen andersoortige delicten en hangen in groepen buiten op straat blijkt uit de interviews die zijn gevoerd. De winst voor de politie zou erin zitten dat de informatiepositie in de aandachtswijken verbeterd wordt en dat er een goede informatiestroom wordt georganiseerd van wijkagenten naar recherche.

7.5 Aanbevelingen voor de aanpak

Gegeven de problematische (gezins)achtergronden van de overvallers en het feit dat zij al eerder in beeld zijn bij allerlei instanties verdient het aanbeveling om (meer) te investeren in de preventieve kant van de aanpak. Hierbij gaat het om vroegtijdig ingrijpen in geval van een dreigende ontsporing van de jongere in kwestie. Op het moment dat de jongere een overval pleegt en nog deel uitmaakt van een gezin, zouden instanties zich moeten richten op een bredere gezinsaanpak. De beperkte middelen van instanties maken een nadere selectie van multiproblemegezinnen nodig. Criteria voor een gezinsgerichte aanpak kunnen het plegen van een overval, meerdere problemen in het gezin en besmettingsgevaar (voor de jongere gezinsleden) zijn. De instanties die aangesloten zijn bij het Veiligheidshuis (VH) zouden de bredere aanpak van multiproblemegezinnen kunnen oppakken.

Een noodzakelijke voorwaarde voor de aanpak op het individuele niveau van de overvaller is een adequate diagnostiek van de cognitieve vaardigheden en eventuele LVB-problematiek en psychische problemen. Het standaard afnemen van een IQ-test en een persoonlijkheidsonderzoek kan beter richting geven aan de op te leggen interventies en sancties. Een andere voorwaarde is dat de dossiers van het Veiligheidshuis en andere partners van de overvallers volledig en actueel zijn. De effectiviteit van de aanpak is mede afhankelijk van een sterke informatiepositie van betrokken partners. Het een en ander vereist regie en kwaliteitscontrole.

Overvallers (en mogelijk ook het bredere systeem) lijken vaak niet gemotiveerd om hun problematiek aan te pakken. Dit vergt de nodige competenties en vaardigheden van de professionals. Hierbij kan worden gedacht aan motiverende gespreksvoering alsook een stevige bagage in termen van ervaring met moeilijke doelgroepen (denk hierbij aan het ‘opplussen’ van de zorgteams). Voor de ‘chronische niet-willers’ fungeert repressie als vangnet.

Multiprobleemgezinnen en overvallers wonen vaak in probleebuurtten. Het onderzoek heeft een drietal deelgemeenten geïdentificeerd waar sprake is van een cumulatie van risicofactoren. De aanpak op micro- (individueel) en mesoniveau (gezin) van de overvalproblematiek (of willekeurig enig andere vorm van ernstige misdaad) verdient ook op structureel niveau blijvende aandacht (stadsvernieuwing, opleidings- en arbeidsparticipatie, armoede e.d.).

Respondenten (partners van het Veiligheidshuis) hebben diverse verbeterpunten genoemd voor de integrale aanpak van de overvalproblematiek in Rotterdam. Die verbeterpunten moeten geadresseerd worden aan de juiste instanties door een functionaris met doorzettingsmacht die ook resultaatafspraken kan maken.

De opsporing van overvallers kan aan kracht winnen door te blijven investeren in een goede informatiepositie in de wijken. Enerzijds ligt hier een rol voor de wijkagent met zijn/haar lokale kennis. Het nauw(er) betrekken van lokale kennis bij de opsporing kan de effectiviteit vergroten. Anderzijds kan hier ook een rol voor de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) liggen.

In het verhoor van aangehouden overvallers zou meer aandacht moeten worden besteed aan het postdelictgedrag ofwel het gedrag dat de overvallers vertonen net na de overval (vluchtmiddelen, routes, verwisselen kleding et cetera). Meer en systematischer inzicht in postdelictgedrag zou kunnen leiden tot een meer gerichte aansturing van de politie-eenheden na een overvalalarm waardoor de kans op een heterdaadaanhouding toeneemt.

Eindnoten

- 1 In Breda is dit een van de criteria om personen op de zogenoemde top-X lijst te plaatsen.
- 2 Er loopt momenteel een pilot onderzoek naar de relatie tussen HIC en LVB in Breda en Tilburg.

Geraadpleegde Literatuur

ActiZ (2012). *Werk aan de winkel. Benchmark in de Zorg 2012*. Utrecht: Actiz.

Algemeen Dagblad (2012). *Misdaadmeter 2011*. Geraadpleegd op 27 maart 2013 via: <<http://www.ad.nl/ad/nl/1401/home/integration/nmc/frameset/nieuws/misdaadmeter.dhtml>>.

Bernasco, W., Lindegaard, M.R. & Jacques, S. (2013). *Overvallen vanuit daderperspectief. Situationele aspecten van gewelddadige, niet-gewelddadige en afgeblazen overvallen*. Apeldoorn: Programma Politie & Wetenschap.

Blanken, C. (2010). *Overwogen of overvallen? Onderzoek naar motivatie en beslissingen van daders van overvallen*. Rotterdam: Politie Rotterdam-Rijnmond.

CBS (2012). *Veiligheidsmonitor 2012*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Dedert, P., Jong, M. de, Kanters, K. & Leijstra, Y. (2009). *Strategische Analyse Overvallen*. Rotterdam: Politie Rotterdam-Rijnmond.

Gemeente Rotterdam (2012a). *Economische verkenning Rotterdam 2011*. Rotterdam: Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam/ Rotterdam: Bureau/Bureau Louter.

Gemeente Rotterdam (2012b). Rotterdam sociaal gemeten. 4e meting *sociale Index*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam, cluster maatschappelijke ontwikkeling.

Gemeente Rotterdam (2012c). *Rotterdam Veiligheidsindex 2012. Meting van de veiligheid in Rotterdam*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.

Jong, M. de (2013). *Het verleden van een overvaller*. Rotterdam: Politie-eenheid Rotterdam.

Jong, M. de & Hekkert, A. (2009). De overvaller in beeld. Rotterdam werkt met gedifferentieerde ketenaanpak. *Secondant*, (3), 68-71.

KLPD (2006). *Overvallen in Nederland. Jaaroverzicht 2005*. Zoetermeer: Dienst Nationale Recherche Informatie.

Kroese, G.J. & Staring, R.H.J.M. (1993). *Prestige, professie en wanhoop. Een onderzoek onder gedetineerde overvallers*. Arnhem: Gouda Quint.

Leeuw, S. de (2010). *Ken je overvallers! Criminologisch en psychologisch onderzoek naar de zelfcontrole en beheersingsoriëntatie van een overvalleur*. Rotterdam: Politie Rotterdam-Rijnmond.

Linde-Koster, E. van der & Staal-Koppelman, E. (2004). *Een onderzoek onder gedetineerde overvallers*. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.

Mesu, S. & Nobelen, D. van (2012a). *Woningcriminaliteit. Verslag van een onderzoek voor het Nationaal dreigingsbeeld 2012*. Zoetermeer: KLPD, Dienst IPOL.

Mesu S. & Nobelen, D. van (2012b). *Gewelddadige vermogenscriminaliteit. Overvallen en straatroof in 2010-2011*. Zoetermeer: KLPD, Dienst IPOL.

Ministerie van Veiligheid en Justitie (2013). *Aanval op overval, nummer 3. E-magazine tegen overval en criminaliteit*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2010). *Jeugdmonitor 2009*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Rijnmond.nl (2012). *Overvallen Rotterdam met 50 procent gestegen*. Geraadpleegd op 15 oktober, 2012 via: <http://www.rijnmond.nl/nieuws/28-02-2012/overvallen-rotterdam-met-50-procent-gestegen>

Rovers, B., Bruinsma, M., Jacobs, M., Jans, M., Moors, H., Siesling, M. & Fijnaut, C. (2010). *Overvallen in Nederland. Een fenomeenanalyse en evaluatie van de aanpak*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.

Rovers, B. (2011). Als de goudduivels langskomen. Overvallen op juweliërs. *Justitiële verkenningen*, 37(3), pp. 21-32.

San, M. van, Boom, J. de, Rezai, S. & Haan, R. de (2010). *Uitvallers en doorzetters. Onderwijspositie, thuissituatie en criminaliteit bij Antilliaanse Rotterdammers*. Rotterdam: RISBO Contractresearch BV / Erasmus Universiteit.

San, M. van, Boom, J. de & Wijk, A.Ph. van (2007). *Verslaafd aan een flitsende levensstijl. Criminaliteit van Antilliaanse Rotterdammers*. Rotterdam: RISBO/EUR.

Taskforce overvallen (2013). Factsheet taskforce overvallen. Geraadpleegd op 2 april 2013 via: <http://www.vng.nl/files/vng/vng/Documenten/Extranet/Actuele%20berichten/Factsheet%20Aanpak%20Overvalcriminaliteit.pdf>

Taskforce overvallen (2010). *Factsheet taskforce overvallen*. Den Haag: Taskforce overvallen.

Volkscrant (28 november 2013). Een derde minder overvallen in Rotterdam. Nauwlettend in de gaten houden van veelplegers heeft effect.

Wijk, A. van & Bremmers, B. (2011). *Snelle jongens. Een onderzoek naar drugsrunners en daaraan gerelateerde problematiek in Limburg-Zuid*. Arnhem: Bureau Beke.

Wijk, A. van, Schoenmakers, Y. & Manders, A. (2011). *Wapenfeiten. Een onderzoek naar overvallen en overvallers in Nijmegen*. Arnhem: Bureau Beke.

Wijnen, N. (2011). *Gelegenheid maakt de overvaller. Een kwalitatief onderzoek in de politie-regio Limburg-Noord naar de factoren die de doelwitkeuze van een overvaller beïnvloeden en de rol van gelegenheidsbeperkende maatregelen bij de keuze*. Maastricht: Universiteit Maastricht.

Wilsem, J. van, (2010). Het verband tussen 'hoe' en 'waar'. De invloed van locatie op pleegwijze bij straatroof. *Mens en maatschappij*, 85(1), pp. 27-46.

Zee, S. van der, Ven, N. van de & Vriezelaar, N. (1999). *Via de bank naar de Bajes. Een onderzoek naar overvallers en de overvalbestrijding*. Den Haag: Elsevier.

Bijlagen

Bijlage 1:

Kenmerken op basis van de literatuur

Risicofactor	Rotterdam op deelgemeente	Andere steden (CBS)
Geslacht	X	x
Leeftijd	X	X
Etniciteit	X	X
Werk (arbeidsverleden)	n.b.	n.b.
Werkloosheid	X (leeftijd en opleidingsniveau werkzoekende)	X (werkzame en werkloze beroepsbevolking)
Opleidingsniveau	X (Gekoppeld aan werkloosheid of vsv)	X (aantal leerlingen per opleidingsniveau)
Voortijdig schoolverlaters	X (voortijdig schoolverlaters en personen zonder startkwalificatie)	X (WGR-regio, voortijdig schoolverlaters en rapport CBS -> R'dam hoogste % van G4)
Gezinssituatie	X (kinderen per huishouden, samenstelling huishouden)	X (kinderen per huishouden, samenstelling huishouden)
Geen (contact met) vader	n.b.	n.b.
Criminele gezinsleden	n.b.	n.b.
Bekend bij hulpverlening	n.b.	n.b.
Criminele carrière	n.b.	n.b.
SES	X (uitkeringen)	X (gem. inkomen, inkomen per type huishouden, WW en bijstand uitkering)
Soort wijk	X (huur/koopwoningen, type winkels)	X (leegstand woningen)
SO (juweliers, detailhandelzaken)	X (type winkels per wijk)	X (vestigingen per bedrijfstak)
gedragsproblemen / gediagnosticeerde gedragsstoornis	n.b.	n.b.
Financiële problemen	n.b.	n.b.
Drugsgebruik (voorn. Soft)	n.b.	X (roken en alcoholgebruik)
Veelplegers	n.b.	n.b.
Problematische jeugd (overlijden, ziekte of alcoholproblemen ouder)	n.b.	n.b.
Dagbesteding	n.b.	n.b.
Gebrekkige cognitieve en sociale vaardigheden	n.b.	n.b.

n.b.: niet beschikbaar. Over deze risicofactor is op basis van de cijfers geen informatie beschikbaar.

Bijlage 2:

Analyseformat dossieronderzoek overvallers

Rotterdam

Naam onderzoeker: Datum scoren : dd-mm-jjjj Zaakaanduiding: achterna(a)m(en) dader volgnummer

Algemene indrukken dossiers – Evt. bijzonderheden dossierinhoud
...

A. DELICTKENMERKEN EN AFRONDING

1. OMSCHRIJVING DELICT EN BUIT

	Type overval
☐	Woning
☐	Winkel
☐	Bedrijfspannd/terrein
☐	Buiten (maaltijdbezorgers en bij gelddepot bank)
☐	Horeca
☐	Transport (buschauffeurs en pakketbezorgers)
☐	Garage/pompstation
☐	Sekshuis
☐	Drogist/apotheek
☐	Sauna/fitnesscentrum
☐	Anders, namelijk...

Korte beschrijving delict (chronologisch) - Overzicht feiten/data, wat heeft zich afgespeeld
...

	Buit
☐	Geld
☐	Goederen (tv, spelcomputer)
☐	Sieraden
☐	Drugs
☐	Mobiel
☐	Vervoermiddel
☐	Goud
☐	Laptop

☐	Medicijnen
☐	Sigaretten
☐	Anders, namelijk...

2. MOTIEF EN ROL

Motief - En waaruit is dit af te leiden / afgeleid?

...

Relatie mededaders - (Hoe kennen daders elkaar, hoe lang, ..)

...

Taakverdeling tussen daders - Beschrijving van de taakverdeling bij de uitvoering van de overval

...

	Leider/volger
☐	Leider
☐	Volger

3. SITUATIONELE FACTOREN

Verdovende middelen in directe aanloop naar / ten tijde van delict

	Middelen	Toelichting
☐	Harddrugs	
☐	Softdrugs	
☐	Alcohol	

Andere situationele factoren:

...

4. AFRONDING ZAAK

	Hoe is zaak tot een oplossing gekomen?
☐	Arrestatie
☐	Arrestatie voor een ander delict
☐	Arrestatie van mededader

Houding t.o.v. indexdelict

	Dader	Toelichting
O	0 Bekennen	
O	0 Ontkennen	
O	0 Zwijgen	
O	0 Bagatelliseren	
O	0 Verantwoordelijkheid afschuiven	

5. INTERVENTIES VOOR INDEXDELICT

Straf / vonnis + datum:

...

Bekende bij instanties?	<18	>18
Reclassering	☐	☐
GGZ (Bouman)	☐	☐
Raad voor de Kinderbescherming / Bureau Jeugdzorg	☐	☐
GGD	☐	☐
UWV	☐	☐
DOSA	☐	☐
...	☐	☐
...	☐	☐
...	☐	☐

Hulpverlening (korte omschrijving van de soort hulpverlening, duur, etc.)

...

Houding t.o.v. hulpverlening (Alleen invullen indien geen RISc)

0 (positief) 1 (enigszins negatief) 2 (negatief)

Toelichting houding t.o.v. hulpverlening:

...

Justitieel

1. Voorwaardelijke gevangenisstraf
2. Onvoorwaardelijke gevangenisstraf
3. Boete/Schadevergoeding
4. Ontneming
5. PIJ
6. TBS
7. Waarschuwing van OM
8. Reclasseringstoezicht

9. Werkstraf
10. Leerstraf
11. Gedragsinterventie

Civielrechtelijk

12. (V)OTS
13. Uithuisplaatsing
14. Ontzetting Ouderlijk gezag

Vrijwillig

15. Werk of onderwijsbemiddeling
16. Gezinsbegeleiding
17. Re-integratietraject
18. Verslavingshulpverlening
19. Schuldhulpverlening
20. Maatschappelijk werk
21. GGZ

Volgorde interventies (nummer noteren)	Instelling

Overige interventies
...

Specifiek voor de 2008-groep

6 CONTACT INSTANTIES NA DELICT

Contact met de politie na dit delict in 2008?	
☐	Ja, namelijk...
☐	Nee
☐	Onbekend

Contact met de politie als:	
☐	Verdachte
☐	Betrokkene
☐	Aandacht
☐	Overig, namelijk....

Veroordelingen na delict in 2008?	
☐	Ja, namelijk...
☐	Nee
☐	Onbekend

Bekende bij instanties?	<18	>18
Reclassering	☐	☐
GGZ (Bouman)	☐	☐
Raad voor de Kinderbescherming / Bureau Jeugdzorg	☐	☐
GGD	☐	☐
UWV	☐	☐
...	☐	☐
...	☐	☐

Hulpverlening (korte omschrijving van de soort hulpverlening, duur, etc.)
...

Houding t.o.v. hulpverlening (Alleen invullen indien geen RISc)
0 (positief) 1 (enigszins negatief) 2 (negatief)

Toelichting houding t.o.v. hulpverlening:
...

Justitieel

1. Voorwaardelijke gevangenisstraf
2. Onvoorwaardelijke gevangenisstraf
3. Boete/Schadevergoeding
4. Ontneming
5. PIJ
6. TBS
7. Waarschuwing van OM
8. Reclasseringstoezicht
9. Werkstraf
10. Leerstraf
11. Gedragsinterventie

Civielrechtelijk

12. (V)OTS
13. Uithuisplaatsing
14. Ontzetting Ouderlijk gezag

Vrijwillig

15. Werk of onderwijsbemiddeling
16. Gezinsbegeleiding
17. Re-integratietraject

- 18. Verslavingshulpverlening
- 19. Schuldhulpverlening
- 20. Maatschappelijk werk
- 21. GGZ

Volgorde interventies (nummer noteren)	Instelling

Overige interventies
...

B. PERSOONSKENMERKEN - Dader

1. ALGEMENE GEGEVENS

Naam:	
Geboortedatum: __ __ ____	☐ Man ☐ Vrouw
Etniciteit dader:	
Leeftijd t.t.v. overval:	

2. WOONSITUATIE EN GEZIN

	Broers/zussen	aantal
☐	Broers	..
☐	Zussen	..

	Laatst bekende woonsituatie
☐	Bij beide biologische ouders
☐	Bij vader
☐	- Met partner
☐	- Onbekend
☐	Bij moeder
☐	- Met partner
☐	- Onbekend
☐	Bij vrienden
☐	Pleegouders
☐	Zelfstandig
☐	Met partner
☐	Familie overig

☐	ZVWOVP
☐	Onbekend
☐	Anders

Toelichting laatste woonsituatie: (bv anders dan bovenstaande; met of zonder broers/zussen, ...)
...

Vaste woonplaats?			
☐	Ja		
☐	Nee		
☐	Onbekend		
Problematische woonsituatie	0 Geen proble- matiek	1 Enigszins	2 Problematisch
<i>voor 18^e jaar</i>	☐	☐	☐
<i>na 18^e jaar</i>	☐	☐	☐

Toelichting problematische woonsituatie:
...

Kwaliteit relatie met familie (Alleen invullen indien geen RiSc)

0 (goed) 1 (enigszins problematisch) 2 (relatiebreuk)

Toelichting familierelatie:
...

Problematiek in het gezin	0 Geen problematiek	1 (enigszins) Aanwezig	2 Zeer problematisch
Alcoholmisbruik	☐	☐	☐
Drugsmisbruik	<i>Softdrugs</i>	☐	☐
	<i>Harddrugs</i>	☐	☐
Problematisch gokken	☐	☐	☐
Aanwezigheid/bereikbaarheid ouders	☐	☐	☐
Mishandeling fysiek door ouders	☐	☐	☐
Mishandeling door verdachte in gezin	☐	☐	☐
Slachtoffer seksueel misbruik	☐	☐	☐
Getuige van geweld in het gezin	☐	☐	☐
Verwaarlozing	☐	☐	☐
Criminaliteit ouders/gezinsleden	☐	☐	☐
Cultuur/integratieproblemen	☐	☐	☐
Financiële problematiek	☐	☐	☐

3. ONDERWIJS EN ARBEID EN FINANCIEN

Onderwijs

Basisonderwijs

Afgerond

Problematiek <u>basisschool</u>	0 Geen problematiek	1 (enigszins) aanwezig	2 Zeer problematisch
Binding (spijbelen, te laat komen, school verlaten)	☐	☐	☐
Agressie	☐	☐	☐
richting ☐ Leeftijdgenoten			
☐ Gezag			
Cognitie (leerachterstand, doubleren, wisselen school)	☐	☐	☐

Toelichting basisonderwijs:

...

Vervolgonderwijs

- Afgerond
- Volgt geen onderwijs
- Volgt op dit moment Speciaal Voortgezet Onderwijs (LWO)
- VMBO
- HAVO/VWO

Problematiek <u>vervolgonderwijs</u>	0 Geen problematiek	1 (enigszins) aanwezig	2 Zeer problematisch
Binding (spijbelen, te laat komen, school verlaten)	☐	☐	☐
Agressie	☐	☐	☐
richting ☐ Leeftijdgenoten			
☐ Gezag			
Cognitie (leerachterstand, doubleren, wisselen school)	☐	☐	☐

Toelichting vervolgonderwijs:

...

(Hoger) beroepsonderwijs/wetenschappelijk onderwijs

- Afgerond*
Volgt geen onderwijs
Volgt op dit moment MBO Richting
 HBO Richting
 WO Richting

Problematiek <u>beroepsonderwijs</u>	0 Geen problematiek	1 (enigszins) aanwezig	2 Zeer problematisch
Binding (spijbelen, te laat komen, school verlaten)	☐	☐	☐
Agressie	☐	☐	☐
richting ☐ Leertijdgenoten			
☐ Gezag			
Cognitie (leerachterstand, doubleren, wisselen school)	☐	☐	☐

Toelichting beroepsonderwijs/WO:
...

Arbeid

Heeft persoon een werkbetrekking? (kijk naar laatste aanwezige dossier)

- Vaste baan nl.
 Een of meerdere losse betrekkingen (bv. uitzendwerk, bijbaantjes), nl.
 Geen enkele werkbetrekking

Arbeid & functioneren	0 Geen problematiek	1 (enigszins) aanwezig	2 Zeer problematisch
Binding (<i>verzuim, te laat komen</i>)	☐	☐	☐
Omgang/gedrag op het werk	☐	☐	☐
Prestatie	☐	☐	☐

Toelichting arbeid & functioneren:
...

Financiën

Inkomsten

- Inkomen uit arbeid € _____
 Uitkering € _____
 Geen inkomsten
 Inkomsten uit crimineel gewin € _____
 Zakgeld € _____
 Anders, namelijk.....

Financiële situatie ALLEEN INVULLEN INDIEN GEEN RISC	0 Geen financiële problematiek	1 Geringe financiële mogelijkheden	2 Financiële problematiek
Financiële problematiek	0	0	0

Schulden

€ _____ Aard:.....(b.v. IB-lening, creditcardschulden enz.)

Toelichting financiën:
...

4. VRIJE TIJD EN VRIENDEN

Oriëntatie op crimineel milieu	0	1	2
Dagbesteding	0	1	2
Woonomgeving	0	1	2

Toelichting vrije tijd/vrienden:
...

5. VERSLAVINGSPROBLEMATIEK: ALCOHOL, DRUGS EN GOKKEN

Alcohol	0	1	2
Drugs	0	1	2
Gokken	0	1	2

Toelichting verslaving:
...

6. PERSOONLIJKHEID & PSYCHOPATHOLOGIE: GEDRAG, HOUDING EN DENKPATRONEN >18<

Alleen scoren indien geen RISC aanwezig.

Impulscontrole	0	1	2
Gewetensfuncties	0	1	2
Empathische emoties	0	1	2

Toelichting gedrag en denkpatronen:
...

IQ score	0	0	0
	<70	70-85	85>

RISc- SCORES

RISc-items	Niet aanwezig	Aanwezig	In ernstige mate aanwezig
Huisvesting en wonen - criminogene factor	0	0	0
Toelichting:			
Opleiding, werk en leren - criminogene factor	0	0	0
Toelichting:			
Inkomen en omgaan geld, gokken - criminogene factor	0	0	0
Toelichting:			
Relatie met partner, gezin & familie - criminogene factor	0	0	0
Toelichting:			
Relatie vrienden/kennissen - criminogene factor	0	0	0
Toelichting:			
Drugsgebruik - criminogene factor	0	0	0
Toelichting:			
Alcoholgebruik - criminogene factor	0	0	0
Toelichting:			
Emotioneel welzijn - criminogene factor	0	0	0
Toelichting:			
Denkpatronen, gedrag & vaardigheden - criminogene factor	0	0	0
Toelichting:			
Houding - criminogene factor	0	0	0
Toelichting:			
Inschatting recidiverisico reclassering:		beschrijving	

Toelichting RISc:

...

Algemene opmerkingen over persoon of dossier:

Bijlage 3:

Observatieprotocol locatieanalyse

Locatie:

- Datum bezoek analisten
- Naam analist
- Naam locatie
- Maakt deel uit van set
- Nr. set (zelf bepaald)
- overval nr. (eigen nr.)
- Straatnaam en nr.
- Plaatsnaam
- Druk op straat tijdens overval (verwachting)
- Licht / donker (tijdens overval)
- Bezoek locatie: Wat valt je het eerste op ? (tekst)
- Subjectief: Logisch dat dit een overvallocatie is ?

Omgeving

- Tijdelijke invloeden zoals markt,evenement, bouw, wegconstructie
- Type tijdelijke invloed (tekst)
- Type wijk: gated community, bloemkool, vooroorlogs, bedrijventerrein, vinex
- Detailhandel in de buurt ? Wat voor?
- Verpaupering (rommel, graffiti, sloop, onderhoud, kapotte deuren benoemen)
- Leegstand in directe omgeving (ook woningen te koop)
- Inrichting buurt (bebouwing laag / hoog enz.)
- Verlichting omgeving
- Hangplekken
- Kelderboxen
- Openbare voorzieningen (scholen, bieb, wijkaccommodatie, sportclub)

Groenvoorziening

- Onderhoud groenvoorziening
- Bij metrostation (bepalen meter schatting)
- Bij busstation
- Bij tram

- Bij trein
 - Bij parkeerplaats
 - Parkeren voor de deur
 - Op- / afrit snelweg
 - Vluchtmogelijkheden (aantal)
 - Illegale markt in wijk (drugs, prostitutie, gokken). Check ook mapanalyse
 - Crime generator (aantrekkingskracht wijk op mensen zoals OV, hoofdweg)
 - Crime attractor (aantrekkingskracht object i.v.m. functie, cashtransacties en slechte beveiliging)
 - “In block met Bar, restaurant, kapper, schoonheidssalon, groentewinkel, alg. markt, tankstation, wasserette, geldwisselkantoor (incl. object)”
 - Aantal bovenstaande factoren (4 bovenstaande)
-
- Risicoscore locatie
 - Risicoscore omstandigheden

Object

- Type woning (flat, maisonnette)
 - Plaatsing object (hoek, vrijstaand, rijtje)
 - Plaatsing 2 (provinciale weg, hoofdweg, doodlopend, hofje, zijstraat)
 - Plaatsing 3, buiten of binnen bebouwde kom
 - Plaatsing 4, dichtbij hoofdweg (in block)
 - Welke verdieping
 - Onderhoud in object (staat)
 - Sterk aan renovatie toe ?
 - Cameratoezicht in object
 - Cameratoezicht buiten object
 - Aantal camera's totaal
 - Nemen camera's ook op ?
 - Verlichting in object
 - Openstaande deur
 - Alarmsysteem aanwezig
 - Indicatie alarmsysteem (stickers e.d.)
 - Overig beveiliging tekst
-
- Overzichtelijke situatie binnen (open ruimte binnen)
 - Kun je makkelijk naar binnen kijken?
 - Toegankelijkheid (toegangspoortjes / intercom/balkon)
-
- Politie keurmerk veilig wonen

- Risicoscore object
- Grootste trigger (1 kenmerk noemen, vanuit omgeving of vanuit systeem)
- overige object tekst

Systemen

- Aantal maal overvallen
- Objecten in straat eerder overvallen

Slachtoffer

- Aantal slachtoffers
- Aantal zichtbare personen in object tijdens overval
- Leeftijd slo1
- Leeftijd slo 2
- Leeftijd slo 3
- Leeftijd slo 4
- Geslacht slo
- Fysieke kwetsbaarheid slachtoffers ? Zo ja, waarom?
- Beroep slo
- Acties na overval
- Overig slachtoffer tekst

Dader

- Aantal daders
- Geslacht daders
- Geweldgebruik
- Wapengebruik
- Vuurwapen
- Mes
- Overig wapen
- Letsel slo
- Bivakmuts
- Muts / capuchon / pet / sjaal benoemen
- andschoenen
- Masker
- Score vermomming (totaal cumulatie)
- Vervoer (auto, fiets, brommer/scooter, lopend, OV)
- Vluchtroute daders (hoofdweg, zijstraat)
- Modus Operandi , overval gestart vanuit object, buiten object of openbare weg
- Modus Operandi tekst
- Overig dader tekst

Kenmerken object

- Huur of koop (ook onderhuur)
- Prijsklasse woning
- Aanwezigheid kluis
- Voorkennis (mogelijk)
- Buit geldbedrag in euro's
- Overige buit (sieraden, computer, krasloten enz.)
- Gezinsamenstelling
- Ttype huishouden (een ouder of twee ouders)
- Omvang woning
- Aanwezigheid hond
- Relatie vedomi
- Vaste afstorting

Open bronnen

- Bevolkingsdichtheid hoog/laag/gemiddeld
- Bouwjaar object / omgeving
- Naam wijk
- Type wijk: leeftijd bewoners (grootste groep)
- Meer hoge of lage inkomens
- Type wijk: verhouding koop/huur
- Dadertype (schatting per dader)

Observatieprotocol Overige Objecten

Locatie

Datum bezoek analisten
Naam analist
Naam locatie
Maakt deel uit van set
Nr. set (zelf bepaald)
overval nr. (eigen nr.)
Straatnaam en nr.
Plaatsnaam
Druk op straat tijdens overval (verwachting)
Licht / donker (tijdens overval)
Bezoek locatie: Wat valt je het eerste op ? (tekst)
Subjectief: Logisch dat dit een overvallocatie is ?

Omgeving

- Tijdelijke invloeden zoals markt,evenement, bouw, wegconstructie
- Type tijdelijke invloed (tekst)
- Type wijk: gated community, bloemkool, vooroorlogs, bedrijventerrein, vinex
- Is burgernet actief
- Winkels in omgeving zelfde opening/sluitingstijd
- Detailhandel in de buurt
- Type detailhandel
- Verpaupering (rommel, graffiti, sloop, onderhoud, kapotte deuren)
- Leegstand in directe omgeving (ook woningen te koop)
- Inrichting buurt (bebouwing)
- Verlichting omgeving
- Hangplekken
- Kelderboxen
- Jeugdhonk
- Openbare voorzieningen (scholen, bieb, wijkaccommodatie, sportclub)
- Groenvoorziening
- Onderhoud groenvoorziening
- Bij metro station (bepalen meter schatting)
- Bij busstation
- Bij tram
- Bij trein
- Parkeren voor de deur
- Bij parkeerplaats
- Op- / afrit snelweg
- Vluchtmogelijkheden (aantal)

- Illegale markt in wijk (drugs, prostitutie, gokken)
- Crime generator (aantrekkingskracht wijk op mensen zoals OV, hoofdweg)
- Crime attractor (aantrekkingskracht object i.v.m. functie, cashtransacties en slechte beveiliging)
- “In block met Bar, restaurant, kapper, schoonheidssalon, groentewinkel,
- Alg. markt, tankstation, wasserette, geldwisselkantoor (incl. object)”
- Aantal bovenstaande factoren (4 bovenstaande)
- Omgeving tekst

- Risicoscore locatie
- Risicoscore omstandigheden

Object

- Type winkel
- Uitmakend van (passage / strip/block won,winkels, losstaand)
- Woningen boven winkel
- Beveiligingsmaatregelen winkelcentrum
- Deel uitmakend van keten (franchise e.d.)
- Openings- en sluitingstijden winkel (bijv. 0800-1600)
- Winkels e.d. in de buurt zelfde openingstijd?
- Object als laatste of eerste open?
- Overval tijdens opening / sluitingstijd
- Alarmknop object
- Alarmknop omgeving (andere winkeliers)
- DNA spray
- Toezicht ondernemers
- Bel bij openen deur
- Beveiligingsbeambte
- Aanwezige sleutels
- Keurmerk veilig ondernemen voor winkelgebieden (KVO-W)
- Veiligheidsbeleid
- Betaalmogelijkheden (wordt pinnen gestimuleerd, met munten enz.)
- Pinnen mogelijk
- Veel betalingsverkeer in cash
- Aantal werknemers tegelijk aan het werk (nu)
- Omvang winkel totaal
- Omvang winkel consumentengedeelte (zichtbare gedeelte, zonder keuken/magajjn)
- Opzet winkel (ruim, veel vrije ruimte, overzicht)
- Locatie van kassa > bij deur?
- Direct zicht op kassa
- Omzet in week
- Actieve ondernemersvereniging
- Plaatsing object (hoek, vrijstaand, rijtje)
- Plaatsing 2 (provinciale weg, hoofdweg, doodlopend, hofje, zijstraat)
- Plaatsing 3, buiten of binnen bebouwde kom
- Plaatsing 4, dicht bij hoofdweg (in block)
- Onderhoud in object (staat)
- Sterk aan renovatie toe?
- Cameratoezicht in object
- Cameratoezicht buiten object
- Aantal camera's totaal

- Nemen camera's ook op ?
- Verlichting in object
- Openstaande deur
- Alarmsysteem aanwezig
- Indicatie alarmsysteem (stickers e.d.)
- Rolluik
- Bescherming glas
- Overig beveiliging tekst
- Overzichtelijke situatie binnen (open etalage)
- Kun je makkelijk naar binnen kijken?
- Toegankelijkheid (schuifdeur, poortjes, bellen, dichte deur, deur op slot, intercom)
- Risicoscore object (nog berekenen)
- Grootste trigger (1 kenmerk noemen, vanuit omgeving of vanuit systeem)
- Overig object tekst

Uit de systemen

- Aantal maal overvallen
- Objecten in straat eerder overvallen
- Aantal jaar eigenaar van object

Slachtoffer

- Aantal slachtoffers
- Aantal zichtbare personen in object tijdens overval (tel bijv. magazijnmedewerkers niet mee)
- Leeftijd slo1
- Leeftijd slo 2
- Leeftijd slo 3
- Leeftijd slo 4
- Geslacht slo
- Fysieke kwetsbaarheid slachtoffers? Zo ja, waarom?
- Beroep slo
- Acties na overval
- Overig slachtoffer tekst

Daders

- Aantal daders
- Geslacht daders
- Geweldgebruik
- Wapengebruik

- Vuurwapen
- Mes
- Overig wapen
- Letsel slo
- Bivakmuts
- Muts / capuchon / pet / sjaal
- Handschoenen
- Masker
- Score vermomming (totaal cumulatie)
- Vervoer (auto, fiets, brommer/scooter, lopend, OV)
- Vluchtroute daders (hoofdweg, zijstraat)
- Modus Operandi , overval gestart vanuit object, buiten object of openbare weg
- Modus Operandi tekst
- Overig dader tekst
- Voorkennis (mogelijk)
- Buit geldbedrag in euro's
- Overige buit (sieraden, computer, krasloten enz.)
- Vaste afstorting
- Aanwezigheid kluis

Open bronnen

- Bevolkingsdichtheid hoog/laag/gemiddeld
- Bouwjaar object / omgeving
- Naam wijk
- Type wijk: verhouding koop/huur
- Type wijk: leeftijd bewoners (grootste groep)
- Pacht of koop
- Meer hoge of lage inkomens
- Dadertype (schatting per dader)

Bijlage 4: Geïnterviewde respondenten

Mevr. J. Aarts	Reclassering Nederland, toezichthouder
Dhr. P. Deen	Dienst Justitiële Inrichtingen, plaatsvervangend hoofd coördinatiebureau Terugdringen Recidive
Mevr. A. van Dongen	Bouman verslavingsreclassering
Mevr. M. Karel	Politie Rotterdam, liaison Veiligheidshuis
Dhr. L. Martin	Gemeente Rotterdam GGD, Team Justitiabelen, Trajectregisseur PGA
Mevr. I. Merian	Gemeente Rotterdam GGD, Team Justitiabelen, Trajectregisseur Cluster Persoonsgerichte Zorg
Dhr. W. van Natijne	Officier van Justitie
Mevr. C. Pöll	Reclassering Nederland, toezichthouder
Dhr. R. Vermeulen	Politie Rotterdam, liaison Veiligheidshuis
Mevr. L. Vrolijk-de Vries	Gemeente Rotterdam, Gemeentelijk Interventie Specialist Jeugd
Dhr. R. den Besten	Politie Rotterdam, Regionaal Team Overvallen

Bijlage 5:

Topiclijst interview overvallers

Introductie

Achtergrond

- Woonsituatie
- Gezinssituatie (jeugd en nu)
- Relaties
- Opleiding
- Werk, financiën
- Vrienden en vrije tijd
- Middelengebruik
- Eerdere antecedenten

Delict

- Beschrijving delict (voorbereiding, mededaders, doel, werkwijze, slachtoffer, buit, vluchtroute)
- Afloop na delict (besteding buit, arrestatie, houding na aanhouding)
- Motivatie plegen delict
- Waarom pleegplaats Rotterdam

Instanties

- Contact met welke instanties
- Welke interventies (justitieel, civielrechtelijk en/of vrijwillig)
- Ervaringen (welke impact, veranderingen, negatieve ervaringen)
- Verbeterpunten
- Mening over de opgelegde straf

Bijlage 6:

Tabellen hoofdstuk 4

Tabel B2 Buit Overvallen

	Aantal overvallen	Oplossingspercentage
geld	131	59%
geld en sieraden	16	11%
onbekend	19	9%
sieraden	10	5%
geld en goederen	12	5%
geld en mobiel	12	5%
drugs	4	2%
goederen	3	1%
Geld en goud	3	1%
geld en sigaretten	3	1%
scooter en geld	1	0%
laptop	1	0%
tas	1	0%
telefoon	1	0%
geld en auto	1	0%
geld, goederen en seks	1	0%
geld en krasloten	1	0%
geld en laptop	1	0%
geld en medicijnen	2	0%
geld en telefoonkaarten	1	0%

Tabel B3 Ophelderingspercentages wijken Rotterdam*

		Niet-opgelost	Opgelost	N
Centrum N=14	Stadsdriehoek	1	1	2
	Oude Westen	3	0	3
	Cool	4	3	7
	CS Kwartier	2	0	2
Charlois N=16	Heijplaat	0	1	1
	Tarwewijk	3	0	3
	Carnisse	1	0	1
	Zuidwijk	4	1	5
	Oud Charlois	1	0	1
	Zuidplein	1	0	1
	Pendrecht	1	2	3
	Zuiderpark	1	0	1
Delfshaven N=10	Nieuwe Westen	3	3	6
	Middelland	1	0	1
	Oud Mathenesse	2	0	2
	Witte Dorp	1	0	1
Feijenoord N=20	Vreewijk	5	0	5
	Bloemhof	1	1	2
	Hillesluis	2	4	6
	Afrikaanderwijk	2	0	2
	Feijenoord	3	0	3
	Noorder Eiland	2	0	2
Haven N=4	Spaanse Polder	3	1	4
Hillegersberg-Schiebroek N=8	Schiebroek	3	0	3
	Hillegersberg Zuid	1	1	2
	Hillegersberg Noord	1	0	1
	Molenlaankwartier	2	0	2
Hoogvliet N=7	Hoogvliet Noord	4	2	6
	Hoogvliet Zuid	1	0	1
Ijsselmonde N=16	Beverwaard	1	0	1
	Lombardijen	3	1	4
	Groot Ijsselmonde	7	4	11
Kralingen-Crooswijk N=4	Kralingen West	2	0	2
	Kralingse bos	0	1	1
	Kralingen Oost	0	1	1
Noord N=18	Bergpolder	3	3	6
	Blijdorp	1	0	1
	Liskwartier	3	2	5
	Agniesebuurt	1	0	1
	Oude Noorden	2	0	2
Provenierswijk	3	0	3	
Pernis N=2	Pernis	2	0	2

Prins Alexander N=21	s Gravenland	1	0	1
	Zevenkamp	3	1	4
	Oosterflank	4	2	6
	Het Lage Land	2	4	6
	Ommoord	0	4	4
	Onbekend buurt	4	1	5

- * Dat niet alle Rotterdamse wijken in dit overzicht terugkomen, is te verklaren door het gegeven dat niet in iedere wijk een overval is gepleegd in de steekproefperiode.

Bijlage 7:

Tabellen hoofdstuk 5

Tabel B4 Problematiek thuisituaties overvallers 2008

		geen problematiek	problematisch	onbekend
Alcoholmisbruik		12 (19%)	4 (6%)	48 (75%)
Drugsmisbruik	Softdrugs	12 (19%)	1 (2%)	51 (80%)
	Harddrugs	11 (17%)	3 (5%)	50 (78%)
Problematisch gokken		11 (17%)	1 (2%)	52 (81%)
Afwezigheid/onbereikbaarheid ouders		8 (13%)	25 (39%)	31 (48%)
Verwaarlozing		12 (19%)	2 (3%)	50 (78%)
Mishandeling fysiek		15 (23%)	9 (14%)	40 (63%)
Slachtoffer seksueel misbruik		15 (23%)	1 (2%)	48 (75%)
Getuige van geweld in het gezin		13 (20%)	11 (17%)	40 (63%)
Criminaliteit ouders/gezinsleden		11 (17%)	15 (23%)	38 (59%)
Cultuur/integratieproblemen		13 (20%)	0 (0%)	51 (80%)
Financiële problematiek		10 (16%)	7 (11%)	47 (73%)

Bijlage 8:

Interventies vanuit instanties

Er is een verscheidenheid aan interventies waarmee personen te maken kunnen krijgen. In deze bijlage wordt een opsomming gegeven van de belangrijkste justitiële interventies. Hierbij is een selectie gemaakt van de interventies die uit de dossieranalyse en interviews naar voren zijn gekomen, oftewel interventies die de overvallers in de steekproef opgelegd hebben gekregen. Dit zijn:

- Gevangenisstraf
 - Scholings- en trainingsprogramma JJI (STP)
 - Terugdringen Recidive
 - Terugkeeractiviteiten PI (TRA)
- Werkstraf
- Reclasseringstoezicht
- Gedragsinterventie (Cova, Sova, Lieberman, Agressieregulatietraining)
- Elektronisch toezicht (enkelband)

De eerste justitiële interventie die veelvuldig wordt opgelegd naar aanleiding van een overval is gevangenisstraf. Tijdens de gevangenisstraf volgen overvallers een drietal programma's in verband met het terugdringen van recidive. Jeugdige overvallers volgen scholing- en trainingsprogramma's, terwijl het bij volwassen overvallers gaat om terugkeeractiviteiten en terugdringen recidive. De scholings- en trainingsprogramma's (STP's) binnen de JJI zijn erop gericht om minderjarige gedetineerden op te voeden en succesvol terug in de maatschappij te begeleiden. De STP's worden uitgevoerd tijdens de laatste fase van het verblijf in de regio waarnaar de gedetineerde terugkeert. De gedetineerde verblijft tijdens de STP niet langer in een JJI, maar gaat vaak terug naar zijn ouders/verzorgers. Om een geslaagde terugkeer mogelijk te maken, richten de STP's zich op alle leefgebieden van de jongere; wonen, werk en/of scholing, vrijetijdsbesteding en het opbouwen en onderhouden van een sociaal netwerk.

Uitgangspunt van het programma Terugdringen Recidive is een persoonsgerichte aanpak. Ex-gedetineerden recidiveren om verschillende redenen, zoals een verslaving, psychische problemen of een combinatie van problemen. Tijdens detentie volgen gedetineerden een programma dat op hen en hun problemen is toegespitst. Doel hierbij is het criminele levenspatroon te doorbreken. Hierbij is goede nazorg eveneens een belangrijk onderdeel.

Bij het programma terugkeeractiviteiten (TRA) worden gedetineerden, naast het vaste dagprogramma, activiteiten aangeboden. Deze activiteiten zijn aangepast aan de detentiefase, zorgbehoefte, voorkeuren en het feitelijk gedrag van de overvallers. De activiteiten zijn met name gericht op resocialisatie en re-integratie.¹

Een werkstraf is een interventie waarbij een dader onbetaald werk verricht voor de maatschappij. Tijdens werkstraffen blijven gestraften functioneren in de maatschappij. Werkstraffen worden uitgevoerd bij non-profitorganisaties of gemeenten (www.reclassering.nl, 2013). Wanneer personen een werkstraf hebben gehad en binnen vijf jaar recidiveren of een geweldsincident plegen, kunnen zij geen werkstraf meer opgelegd krijgen.²

Reclasseringstoezicht is een interventie waarbij een rechter een overvaller een proeftijd oplegt met bijzondere voorwaarden. De reclassering houdt toezicht op naleving van deze bijzondere voorwaarden. Hierbij dient de gestrafte zich eens in de zoveel tijd te melden bij de reclassering en zich te houden aan de afspraken die zijn gemaakt met de reclasseringsmedewerker. Daarnaast kan de reclasseringsmedewerker thuisbezoeken afleggen of contacten met bekenden van de gestrafte onderhouden, afhankelijk van de mate van toezicht.

Een (justitiële) gedragsinterventie is een programma waarin door middel van diverse methoden wordt geprobeerd iemands gedrag of omstandigheden te beïnvloeden met als doel het voorkomen van recidive. De gedragsinterventies die overvallers veelal volgen, zijn gericht op het verbeteren van cognitieve of sociale vaardigheden, sociaal functioneren of agressieregulatie. Deze gedragsinterventies kunnen zowel intramuraal als ambulantly plaatsvinden.

Elektronisch toezicht is de laatste interventie, die met name de laatste jaren veelvuldig is opgelegd aan overvallers in Rotterdam in het kader van de ‘aanpak overvallenproblematiek’. Hierbij worden de activiteiten van de gestrafte gevolgd aan de hand van een enkelband. Zo moet hij op bepaalde momenten thuis zijn of mag hij op bepaalde plekken niet aanwezig zijn. De reclassering kan naleving controleren aan de hand van de registraties van de enkelband.

Noten

- 1 In tegenstelling tot het project Terugdringen Recidive, waarvoor alleen gedetineerden met een strafrestant van minimaal vier maanden in aanmerking komen, kunnen ook kortgestraften meedoen aan de TRA.
- 2 Uit de dossiers blijkt dat de regel omtrent binnen vijf jaar recidiveren niet altijd wordt gehandhaafd. Dit is met name het geval wanneer het gaat om een ander soort overtreding of misdrijf.

Bijlage 9:

Tabellen hoofdstuk 6

Gevolgde interventies overvallers 2008

Interventie	Aantal keren vermeld in dossier na 2008	Aantal overvallers na 2008
Justitieel		
Voorwaardelijke gevangenisstraf	8	8 (13%)
Onvoorwaardelijke gevangenisstraf	18	16 (25%)
Boete/Schadevergoeding	4	3 (5%)
Ontneming	0	0
PIJ	2	2 (3%)
TBS	0	0
Waarschuwing van OM	0	0
Reclasseringstoezicht	27	23 (36%)
Werkstraf	31	20 (31%)
Leerstraf	3	3 (5%)
Gedraginterventie	22	18 (28%)
Civielrechtelijk		
Ondertoezichtstelling	0	0
Uithuisplaatsing	0	0
Ontzetting ouderlijk gezag	0	0
Vrijwillig		
Werk- of onderwijsbemiddeling	5	5 (8%)
Gezinsbegeleiding	0	0
Re-integratietraject	1	1 (2%)
Verslavingshulpverlening	3	3 (5%)
Schuldhelpverlening	0	0
Maatschappelijk werk	1	1 (2%)
GGZ	4	4 (6%)
Overig*	5	5 (8%)

* Een van de daders heeft elektronisch toezicht gekregen en twee een ISD-maatregel.

Rijkade 84
6811 HD Arnhem
tel 026 - 443 86 19

info@beke.nl
www.beke.nl